

BURMISTRZ TYCHOWA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY TYCHOWO**

*Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXVIII/222/16
Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 29 grudnia 2016 r.*

*Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
gminy Tychowo*

*zmiany wyróżnione w tekście pochylą, pogrubioną czcionką koloru czerwonego,
informacje nieaktualne przekreślono*

*Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXI/201/21
Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 23 lutego 2021 r.*

*Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
gminy Tychowo*

*zmiany wyróżnione w tekście pochylą, pogrubioną czcionką koloru niebieskiego,
informacje nieaktualne przekreślono*

Tychowo, 2021 r.

BURMISTRZ TYCHOWA

**Studium uwarunkowań
i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Tychowo**

Uwarunkowania

TYCHOWO, *2021 r.*

Opracowanie zmiany studium wykonano na zlecenie

Gminy Tychowo

przez

Zespół autorski:

mgr inż. Grzegorz Kołosionek Z-545 – główny projektant

inż. Wioletta Stocka

mgr inż. Sylwia Krężel

mgr inż. Ewelina Leśniewska

Opracowanie zmiany studium wykonano na zlecenie

Gminy Tychowo

Przez

Zespół autorski:

mgr inż. Grzegorz Kołosionek Z-545 – główny projektant

mgr inż. Ewelina Leśniewska – kierownik projektu

mgr Anna Grzybczyk

mgr inż. Anna Filipczuk

mgr inż. Katarzyna Spalek

inż. Wioletta Hanusiewicz

dr Grzegorz Synowiec

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	6
1 Zagadnienia formalno-prawne.....	6
1.1 Podstawa opracowania	6
1.2 Cele i zadania opracowania. Zakres rozstrzygnięć	7
1.3 Zakres i zawartość opracowania	9
1.4 Materiały wejściowe do studium	10
1.5 Charakterystyka obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego.	11
1.6 Charakterystyka wniosków do studium	12
1.7 Zagadnienia formalne	14
2 Uwarunkowania formalne oraz uwarunkowania wynikające z analizy stanu istniejącego.....	15
2.1 Uwarunkowania rozwoju wynikające ze strategii rozwoju gminy oraz dokumentów formalnych wyższego rzędu (zewnętrznych)	15
2.1.1 <i>Strategia rozwoju gminy Tychowo</i>	15
2.1.2 <i>Rekomendacje wynikające ze strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego</i>	15
2.1.3 <i>Rekomendacje wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego</i>	15
2.2 Ogólna charakterystyka gminy	17
2.2.1 <i>Położenie gminy Tychowo</i>	17
2.2.2 <i>Ludność gminy</i>	18
2.2.3 <i>Struktura użytkowania obszaru gminy wg BDL GUS (2014 r.)</i>	18
2.3 Problemy społeczne	19
2.3.1 <i>Demografia</i>	19
2.3.2 <i>Struktura wieku</i>	22
2.3.3 <i>Rynek pracy</i>	25
2.4 Infrastruktura społeczna	28
2.4.1 <i>Edukacja i wychowanie</i>	28
2.4.2 <i>Ochrona zdrowia i opieka socjalna</i>	29
2.4.3 <i>Kultura, Sport</i>	30
2.4.4 <i>Pozostałe usługi</i>	31
2.5 Działalność gospodarcza	32
2.5.1 <i>Działalność produkcyjna (przemysł)</i>	32
2.5.2 <i>Rolnictwo</i>	36
2.5.3 <i>Gospodarka leśna</i>	40
2.6 Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego. Obiekty i tereny chronione. Zasoby użytkowe. Zagrożenia.	43
2.6.1 <i>Charakterystyka środowiska geograficznego obszaru</i>	43
2.6.2 <i>Środowisko przyrodnicze. Stan ochrony prawnej.</i>	46
2.6.3 <i>Zasoby użytkowe środowiska</i>	54
2.6.4 <i>Zagrożenia środowiska</i>	56
2.7 Stan i ochrona środowiska kulturowego. Obiekty i obszary chronione. Zagrożenia	58
2.7.1 <i>Zasoby i stan krajobrazu archeologicznego</i>	58
2.7.2 <i>Historyczna zabudowa i zagospodarowanie wsi</i>	71
2.7.3 <i>Stan ochrony prawnej</i>	78
2.7.4 <i>Charakterystyka zagrożeń środowiska kulturowego</i>	80
2.8 Stan zagospodarowania przestrzennego gminy	82
2.8.1 <i>Struktura funkcjonalno-przestrzenna</i>	82
2.8.2 <i>Struktura przestrzenna osadnictwa</i>	83
2.8.3 <i>Struktura administracyjna gminy</i>	84
2.8.4 <i>Osadnictwo – charakterystyka stanu istniejącego (wg miejscowości)</i>	84

2.8.5	Zagadnienia realizacyjne w świetle obowiązujących ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo.....	95
2.9	Stan i funkcjonowanie infrastruktury technicznej	96
2.9.1	Zaopatrzenie w wodę.....	96
2.9.2	Odprowadzenie ścieków	97
2.9.3	Hydrografia.....	98
2.9.4	Gospodarka odpadami	101
2.9.5	Zaopatrzenie w ciepło	103
2.9.6	Zaopatrzenie w gaz.....	104
2.9.7	Wnioski	104
2.9.8	Zaopatrzenie w energię elektryczną	106
2.9.9	Telekomunikacja.....	106
2.10	Stan i funkcjonowanie komunikacji.....	107
2.10.1	Komunikacja drogowa.....	107
2.10.2	Kolejnictwo.....	110
2.10.3	Wnioski	110
2.11	Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego. Identyfikacja głównych problemów rozwoju przestrzennego gminy. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy	111

CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1 Zagadnienia formalno-prawne

1.1 Podstawa opracowania

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo” opracowane zostało w trybie realizacji Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. „o zagospodarowaniu przestrzennym”.

Podstawą prawną sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo” jest uchwała Rady Gminy w Tychowie nr VIII/84/99 z dnia 30 czerwca 1999.

Prace nad „Studium” prowadzone były przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w oparciu o umowę Nr 42/2002 z dnia 31 lipca 2002 r. zawartą pomiędzy Zarządem Gminy Tychowo a ww. Biurem. Wykonawca opracowania wyłoniony został w drodze publicznego przetargu zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych.

Zmiana studium została sporządzona na podstawie Uchwały Nr LII/354/10 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 12 sierpnia 2010 r. zmienionej Uchwałą Nr LV/363/10 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 9 listopada 2010 r., w której określono zasięg obszarowy zmiany studium oraz przedmiot zmiany. Zasięg obszarowy oznaczono na załączniku graficznym do uchwały.

Podstawą do sporządzenia niniejszej zmiany studium jest uchwała Rady Miejskiej w Tychowie nr XI/88/15 z dnia 28 sierpnia 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo. Obecnie dla obszaru gminy Tychowo istnieje obowiązujące studium, a sporządzenie niniejszego opracowania wynika ze zmiany kierunków polityki przestrzennej gminy Tychowo oraz konieczności dostosowania dokumentów planistycznych do obowiązujących przepisów prawa.

Zawartość niniejszego dokumentu jest zgodna z art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.), z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 200 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. nr 118 poz. 1233) oraz z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późn. zm.).

Niniejsza zmiana obejmuje zmianę kierunków zagospodarowania przestrzennego terenu w wyznaczonych granicach miasta Tychowo oraz w obrębach geodezyjnych: Bukówko, Doble, Dobrowo, Krosinko, Motarzyn, Pobądz i Radzewo.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

Podstawą do sporządzenia niniejszej zmiany studium jest Uchwała nr XVII/110/19 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tychowo.

Niniejsza zmiana obejmuje zmianę kierunków zagospodarowania przestrzennego dla terenów gminy Tychowo oznaczonych w studium symbolami PU, dla terenu oznaczonego symbolem U leżącego na działce nr 152/84 w obrębie 0001 Tychowo, dla terenu MU leżącego na działce nr 107 w obrębie 0001 Tychowo, dla działki nr 153/11 leżącej w obrębie 0042 Tychowo oraz dla działki nr 349/4 leżącej w obrębie 0039 Podborsko.

Zawartość niniejszego dokumentu jest zgodna z art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 z późn. zm.), z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 200 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. nr 118 poz. 1233) oraz z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.).

1.2 Cele i zadania opracowania. Zakres rozstrzygnięć

Zgodnie z „Ustawą” celem opracowania jest określenie celów polityki przestrzennej gminy, której odniesieniem przestrzennym jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oparte na kompleksowej analizie uwarunkowań rozwoju.

Do uwarunkowań rozwoju uwzględnionych w studium należą w szczególności **uwarunkowania wynikające z:**

- **dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,**
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, **w tym krajobrazu** kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- **rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych,**
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- **potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:**
 - a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,**
 - b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,**

c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,

d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę,

- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych *oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla,*
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- *wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.*

Zakres rozstrzygnięć merytorycznych studium określa ustawa o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* w odniesieniu do: stanu zagospodarowania, środowiska przyrodniczego, środowiska kulturowego, jakości życia mieszkańców, zadań służących realizacji celów ponadlokalnych. W szczególności studium wskazuje:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, *w tym wynikające z audytu krajobrazowego,*
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym *tereny przeznaczone pod zabudowę oraz* tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, *w tym krajobrazu* kulturowego i uzdrowisk,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej;
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszary *szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary* osuwania się mas ziemnych;
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (*j.t. Dz.U. z 2015 poz. 2120 z późn. zm.*);
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji *lub remediacji*;
- *obszary zdegradowane*;
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- *obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym* w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Ponadto studium uwzględnia ustalenia strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.

W studium zawarto ustalenia dotyczące celów i kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Tychowo zawarte w „Strategii rozwoju gminy Tychowo”.

1.3 Zakres i zawartość opracowania

Terytorialny zakres opracowania obejmuje obszar w granicach administracyjnych gminy Tychowo, będący przedmiotem działania samorządu gminnego.

Zakres formalny opracowania obejmuje tekst studium uwarunkowań i kierunków

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo zagospodarowania przestrzennego oraz stanowiące integralną część załączniki graficzne:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo – uwarunkowania rozwoju, w skali 1:25000;
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo – kierunki rozwoju, w skali 1:25000;

Ponadto opracowanie zawiera mapy i schematy branżowe zawarte w treści opracowania pod ogólnym tytułem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” z tytułem branżowym.

1.4 Materiały wejściowe do studium

Do studium wpłynęły wnioski od instytucji i osób, które po stosownym przeanalizowaniu zostały odpowiednio uwzględnione w opracowaniu. Ponadto analizą objęte zostały materiały stanowiące załączniki do uchwał Rady Gminy w Tychowie dotyczące zmian do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo:

- Uchwała nr XXXVII/286/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca zalesień),
- Uchwała nr XXXVII/287/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca różnych zadań inwestycyjnych),
- Uchwała nr XXXVII/288/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca różnych zadań inwestycyjnych),
- Uchwała nr XXXVII/289/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca zalesień),
- Uchwała nr XXXVII/290/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca różnych zadań inwestycyjnych),
- Uchwała nr XXXVII/291/02 z dnia 25 kwietnia 2002 r. (dotycząca realizacji farm wiatrowych).

Prócz wniosków, obowiązujących planów, obowiązujących zmian do planów, materiałami wejściowymi były następujące opracowania:

1. Studium krajobrazu kulturowego gminy Tychowo.
2. Wartości archeologiczne na terenie gminy Tychowo.
3. Strategia rozwoju gminy Tychowo.
4. Strategii rozwoju zrównoważonego miast i gmin dorzecza Parsęty.

1.5 Charakterystyka obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy obowiązują obecnie sporządzone w trybie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*j.t. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.*):

- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo obejmujący tereny przeznaczone pod zalesienia, przyjęty Uchwałą nr XXXI/272/05 Rady Gminy Tychowo z dnia 29 września 2005 r.,*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Tychowo gmina Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XII/91/07 Rady Gminy Tychowo z dnia 29 sierpnia 2007 r.,*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Dobrowo gmina Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XIV/93/07 Rady Gminy Tychowo z dnia 27 września 2007 r.,*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo dla lokalizacji farmy elektrowni wiatrowych i zmiana części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Dobrowo w gminie Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XXX/258/13 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 19 grudnia 2013 r.,*

Charakterystyka szczegółowa

- *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Tychowo gmina Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XII/91/07 Rady Gminy Tychowo z dnia 29 sierpnia 2007 r. z ustaleniami dotyczącymi:*
 - *terenu zabudowy mieszkaniowej z usługami nieuciążliwymi,*
 - *terenu zabudowy przemysłowej, rzemiosła i usług,*
 - *terenów rolnych i leśnych,*
 - *pełnej infrastruktury technicznej obsługującej obszar planu;*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Tychowo gmina Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XII/91/07 Rady Gminy Tychowo z dnia 29 sierpnia 2007 r., z ustaleniami dotyczącymi:*
 - *terenów zabudowy mieszkaniowej z usługami nieuciążliwymi,*
 - *terenów zabudowy przemysłowej, rzemiosła i usług,*
 - *terenów rolnych, leśnych, zieleni,*
 - *pełnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej obsługującej obszar planu;*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Dobrowo gmina Tychowo, przyjęty Uchwałą nr XIV/93/07 Rady Gminy Tychowo z dnia 27 września*

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
2007 r., z ustaleniami dotyczącymi:

- *terenów zabudowy mieszkaniowej z usługami nieuciążliwymi,*
 - *terenów zabudowy przemysłowej, rzemiosła i usług,*
 - *terenów rolnych, leśnych, zieleni,*
 - *pełnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej obsługującej obszar planu;*
- *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo dla lokalizacji farmy elektrowni wiatrowych i zmiana części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Dobrowo w gminie Tychowo, przyjęte Uchwałą nr XXX/258/13 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 19 grudnia 2013 r. z ustaleniami dotyczącymi:*
- *przeznaczenia terenów o dotychczasowym użytkowaniu rolniczym na tereny rolnicze z możliwością lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz ze strefą oddziaływania i sieciami, urządzeniami infrastruktury technicznej oraz ustalenie zasad zagospodarowania i zabudowy terenów objętych zmianą planu przyjętego Uchwałą Nr XIV/93/07 Rady Miejskiej w Tychowie z 27 września 2007 r.*

1.6 Charakterystyka wniosków do studium

W wyniku wystosowanych zawiadomień o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo z dnia 31 lipca 2002 r. odpowiedziało 10 instytucji. Syntetyczną treść wniosków przedstawia się poniżej według kolejności ich zgłoszenia:

1. Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie w swoim piśmie Nr ZZDW-1-SU/18/2002 z 05.08.2002 r. podaje przepisy dotyczące dróg, jakie należy uwzględnić przy sporządzaniu studium.
2. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Szczecinie przesłała do wiadomości Zarządu Gminy Tychowo pismo z 06.08.2002 r. Nr WZ-0762/11/02 skierowane do Komendy Powiatowej PSP w Białogardzie – stąd wnioski nie wpłynęły.
3. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Szczecinie w piśmie z 06.08.2002 r. Nr SGZ-4210-I/04/01/02/AM informuje, że podtrzymuje wniosek o zmianę m.p.z.p. złożony 28.11.2001 dot. zalesień oraz celów inwestycyjnych wg ustaleń programu racjonalizacji rozdysponowania mienia Skarbu Państwa. Dodatkowo Agencja prosi Przewodn. Zarządu Gminy o informację o stanie zaawansowania prac nad wdrożonym programem racjonalizacji procesu rozdysponowania mienia zasobu WRSP w gminie.

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
4. Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie Wydział Zarządzania Kryzysowego w piśmie z 9.08.2002 r. NrZK-II-Gł-7041/338/721/02 przedstawił wnioski dotyczące:
 - zachowania istniejących budowli ochronnych i towarzyszącej infrastruktury technicznej,
 - uwzględnienia wymogów obrony cywilnej zapewniających ochronę ludności przy projektowaniu planowanej zabudowy,
 - przystosowania do sprawnego uruchomienia studni awaryjnych i basenów przeciwpożarowych dróg pożarowych na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych w zakresie zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego lub medycznego.
 5. Wojewódzki Sztab Wojskowy w Szczecinie w piśmie z 12.08.2002 r. Nr 3023 informuje, że wniosków do studium nie zgłasza.
 6. Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Szczecinie Delegatura w Koszalinie w piśmie z 14.08.2002 r. nr ZN-K-4300/106/BM/2002 wnioskuje o opracowanie studium z uwzględnieniem, m.in. uwarunkowań wynikających z wymogów ochrony środowiska kulturowego, które określi opracowane studium krajobrazu kulturowego całego obszaru gminy zawierające materiały z dziedziny zabytkowego budownictwo, zieleni komponowanej, historii, etnografii, archeologii.
 7. Nadleśnictwo Połczyn Zdrój w piśmie z 14.08.2002 r. nr NN-21-26/02 zwraca uwagę na uprzednio (23.02.01) złożony wniosek dot. ujęcia w planie zagospodarowania przestrzennego 29,36 ha gruntów rolnych do zalesienia w obrębie ewidencyjnym Doble.
 8. Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie Wydział Środowiska i Rolnictwa w piśmie z 22.08.2002 r. nr SR-Ś-4/7041/326/02 zwraca uwagę na konieczność uwzględnienia istniejących złóż kopalin, ewentualnych obszarów perspektywicznych występowania kopalin, obszarów zasilania wód podziemnych. W zakresie ochrony gruntów rolnych czy ochrony przyrody należy respektować obowiązujące przepisy.
 9. Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie w piśmie z 23.08.2002 r. nr RR.III.K7/MS-7041-45/99/2002 Oddziału Gospodarki Przestrzennej i Nieruchomości Wydziału Rozwoju Regionalnego wnioskuje o uwzględnienie:
 - w zakresie układu funkcjonalnego – zwrócenie uwagi na generalne uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego, likwidację

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo przypadkowości, określenie warunków redukcji zanieczyszczeń środowiska, rozwój usług turystycznych,

- w zakresie ochrony środowiska – określenie działań dot. surowców wtórnych, utylizacji odpadów, ochrony przyrody ze szczególnym uwzględnieniem obszarów leśnych,
- w zakresie struktury gospodarczej, komunikacji i transportu – modernizacja systemu transportowego i rozwój infrastruktury technicznej,
- w zakresie gospodarki przestrzennej – należy zgodnie z treścią ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wskazać obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe, wprowadzić uwarunkowania, zgodnie z którymi prowadzenie działalności inwestycyjnej jest możliwe wyłącznie po uchwaleniu planów.

10. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie odwołuje się do ustawy „Prawo wodne” w trakcie sporządzenia studium. Wymienia również planowane zbiorniki retencyjne zgodnie z „Programem małej retencji woj. koszalińskiego na lata 1997-2015”. Zwraca uwagę na problem występowania zjawisk powodziowych.

Wnioski złożone do zmiany niniejszego Studium w zakresie określonym Zmiana studium została sporządzona na podstawie Uchwały Nr LII/354/10 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 12 sierpnia 2010 r. zmienionej Uchwałą Nr LV/363/10 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 9 listopada 2010 r. *oraz zmiany w zakresie określonym Uchwałą Nr I/88/15 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 28 sierpnia 2015 r.* stanowiąc będą, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, element dokumentacji planistycznej.

1.7 Zagadnienia formalne

Studium nie jest przepisem gminnym i nie jest aktem prawa miejscowego. Związek ustaleń studium z opracowywaniem planów zagospodarowania przestrzennego (zmiana do planów) wynika z art. 15 ust. 1, określającego wzajemne zależności.

Inny typ związków zachodzi pomiędzy ustaleniami studium i ich wpływem na zagospodarowanie sąsiednich gmin, z czego wynika obowiązek opiniowania przez nie studium, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

2 Uwarunkowania formalne oraz uwarunkowania wynikające z analizy stanu istniejącego

2.1 Uwarunkowania rozwoju wynikające ze strategii rozwoju gminy oraz dokumentów formalnych wyższego rzędu (zewnętrznych)

2.1.1 Strategia rozwoju gminy Tychowo

Gmina dysponuje „Strategią rozwoju gminy Tychowo na lata 2014-2020”, przyjętą Uchwałą Nr XXXIX/311/14 Rady Miejskiej w Tychowie z dnia 9 października 2014 r. Stanowi ona podstawowy dokument planowania strategicznego gminy.

Obok diagnozy i identyfikacji podstawowych problemów rozwoju gminy określa następujące obszary strategiczne:

- I. przestrzeń i infrastruktura,*
- II. gospodarka,*
- III. społeczeństwo,*
- IV. turystyka,*
- V. środowisko.*

Zdefiniowanym obszarom strategicznym odpowiadają cele strategiczne i operacyjne, których realizacja a prowadzić do podniesienia standardów i jakości życia mieszkańców w sferach rozwoju, jakimi są wyznaczone obszary. Szczegółowa dokumentacja zadań obejmuje we wszystkich sferach 21 zadań, wymienionych w planie inwestycyjnym. Perspektywa czasowa przyjętego opracowania określona jest do 2020 roku.

2.1.2 Rekomendacje wynikające ze strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego

*Ustalenia strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego zaliczają obszar gminy do wielkoprzestrzennego obszaru **selektywnej, wielofunkcyjnej** aktywizacji gospodarczej **(II)** ze szczególnym uwzględnieniem funkcji turystycznej, uzdrowskiej, rolniczej, leśnej i przetwórstwa, wielofunkcyjnym rozwojem centrów urbanizacji, zachowaniem i kreowaniem nowych form ochrony z uwzględnieniem wymogów zrównoważonego rozwoju gospodarczego, pełniącym funkcję zaplecza żywnościowego m.in. dla pasa nadmorskiego.*

2.1.3 Rekomendacje wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

Zgodnie z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo zachodniopomorskiego zatwierdzonego uchwałą nr XLV/530/10 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 19 października 2010 r. i wnioskiem Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego, wprowadza się ustalenia kierunkowe planu posiadające odniesienia bezpośrednie do obszaru gminy:

- ograniczenia zużycia paliw węglowych i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- rozwój energetyki wiatrowej w oparciu o wytyczne do planowania miejscowego, stanowiące, że lokalizacja zespołów elektrowni wiatrowych – zdefiniowanych jako grupa elektrowni wiatrowych, w której największa odległość pomiędzy poszczególnymi elektrowniami nie przekracza 2 km – musi respektować wskazania ze stadium krajobrazowego uwzględniającego powiązania widokowe, szczególnie w odniesieniu do następujących obszarów istniejących i projektowanych:
 - o proponowany obszar chronionego krajobrazu (obręb Bukówko – teren na wschód od drogi 167)
 - o panoramy i osie widokowe,
 - o przedpola ekspozycji z dróg (ważniejszych ciągów komunikacyjnych) i czynnych linii kolejowych na przyrodnicze dominanty przestrzenne i sylwetki historycznych układów osadniczych,
 - o wnętrza krajobrazowe – polany leśne, a zwłaszcza doliny oraz rynny rzek i jezior,
 - o tereny wypoczynkowe w pasie pojezierzy.
- w zakresie osadnictwa

Stosowanie zasady “zdecentralizowanej koncentracji” w rozwoju sieci osadniczej, zmierzającej do wzmocnienia wybranych struktur osadniczych tworzących warunki właściwego zabezpieczenia poziomu obsługi oraz przeciwdziałanie rozproszonej działalności osadniczej.

Wyraźne sprecyzowanie kierunku wzmocnienia wiodącej roli ośrodków rozwoju lokalnego i ich rozwoju wielofunkcyjnego. Działania sanacyjne i modernizacji stref budownictwa mieszkaniowego. Pierwszeństwo działań dla rozwoju osadnictwa w strukturach wewnętrznych jednostek osadniczych.
- w zakresie środowiska przyrodniczego

Zachowanie i utrzymanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, utrzymanie i wzmocnienie powiązań ekologicznych, utrzymanie i wzmocnienie systemu ochrony prawnej.
- w zakresie środowiska kulturowego

Plan zakłada intensyfikację ochrony i rewaloryzacji przestrzeni historycznej regionu, w tym: ochronę układów ruralistycznych, utrzymanie i odtworzenie regionalnych form zabudowy, zachowanie obsadzeń alejowych, ochrona stanowisk archeologicznych, rozwijanie form

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo ochrony biernej, poprzez stanowienie przepisów prawa miejscowego. Plan zakłada wprowadzenie wieloprzestrzennego obszaru ochrony kulturowej w postaci “obszaru kulturowego Doliny Parsęty”, obejmującego południową część gminy Tychowo.

– w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

Plan zakłada zahamowanie degradacji ilościowej i jakościowej zasobów wodnych, szczególnie w zlewni rzeki Parsęty z ustanowieniem jej jako zlewni wód wysokiej jakości. Założenie powyższe przenosi się na uporządkowanie gospodarki ściekowej i podniesienie odsetku ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie.

– w zakresie gospodarki odpadami

Plan wskazuje na konieczność opracowania kompleksowego systemu gospodarki odpadami, w tym programu rekultywacji istniejących składowisk odpadów płynnych i stałych oraz mogiłników.

– w zakresie komunikacji

Plan zakłada przekształcenie kolejowej linii o znaczeniu regionalnym (Kołobrzeg- Piła) w linię kolejową o znaczeniu państwowym.

W układzie sieci podstawowej dróg wojewódzkich zakłada się ich utrzymanie i modernizację z wyeksponowaniem drogi wojewódzkiej Połczyn Zdrój-Tychowo-Koszalin, jako drogi o ważnym znaczeniu turystycznym w układzie regionalnym.

– w zakresie energetyki

Przewiduje się wzmocnienie systemu zasilania gminy Tychowo poprzez budowę linii 110kV na odcinku od Tychowa do linii 110kV Białogard-Żydowo, z budową trafostacji 110/15kV w Tychowie. Pozostawia się otwartość rozwiązań w zakresie energetyki wiatrowej z warunkiem utrzymania zasad i warunków lokalizacji farm wiatrowych określonych w planie.

– W zakresie gazyfikacji

Plan zakłada gazyfikację gminy Tychowo za pomocą gazociągu wysokiego ciśnienia z kierunku Rąbina, z budową stacji redukcyjnej I^o w Tychowie.

– W zakresie telekomunikacji

Plan zakłada dalszy rozwój i modernizację central i sieci, rozbudowę systemu teletransmisji danych (telefaksy, Internet itp.) oraz rozwój telefonii bezprzewodowej z założeniem 100% pokrycia obszaru województwa zasięgiem działających w kraju operatorów sieci komórkowych.

2.2 Ogólna charakterystyka gminy

2.2.1 Położenie gminy Tychowo

Gmina *miejsko-wiejska* Tychowo położona jest w północno-wschodniej części

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo województwa zachodniopomorskiego, zajmuje południową część powiatu białogardzkiego, stanowiąc prawie 41,5% jego obszaru.

Tychowo jest jedną z największych gmin województwa zachodniopomorskiego – zajmuje powierzchnię 350 km², co lokuje ją na trzeciej pozycji wśród gmin wiejskich województwa (za gminami Wałcz i Szczecinek).

Obszar gminy charakteryzuje się dużym stopniem zalesienia – **wg danych BDL GUS na koniec roku 2014** lasy zajmowały **59,8%** powierzchni ogólnej (**20976 ha**), co lokuje gminę na 5 miejscu (tylko 4 gminy w województwie posiadają wyższy wskaźnik zalesienia).

2.2.2 Ludność gminy

Według danych **BDL GUS** liczba mieszkańców gminy Tychowo wynosiła na koniec **2014** r. **6959** osób, przy wskaźniku zaludnienia poniżej **20** osób/km² (przy średniej wojewódzkiej **75** osób/km²).

Strukturę osadnictwa stanowią **44** miejscowości (w tym 3 niezamieszkałe). Administracyjnie gmina jest podzielona na **20** sołectw: **Borzysław, Bukówko, Czarnkowo, Dobrowo, Drzonowo Białogardzkie, Kikowo, Kowalki, Motarzyn, Pobądz, Modrolas, Sadkowo, Stare Dębno, Trzebiszyn, Tyczewo, Warnino, Wicewo, Zaspy Wielkie, Smęcino, Bukowo, Słonino.**

2.2.3 Struktura użytkowania obszaru gminy wg BDL GUS (2014 r.)

Powierzchnia ogółem	35 045 ha
Użytkowanie rolne ogółem	12 576 ha
w tym grunty orne	10 088 ha
sady	13 ha
łąki	1 359 ha
pastwiska	794 ha
Lasy i grunty leśne	20 976 ha
Pozostałe grunty	1 493 ha

Użytkowanie gruntów w gospodarstwach indywidualnych
(wg **Powszechnego Spisu Rolnego 2010 r.**)

Powierzchnia ogółem	11 104,11 ha
Użytkowanie rolne ogółem	9 664,41 ha
pod zasiewami	6 194,06 ha

sady	300,07 ha
łąki	926,18 ha
pastwiska	585,91 ha
Lasy i grunty leśne	457,46 ha
Pozostałe grunty	982,24 ha

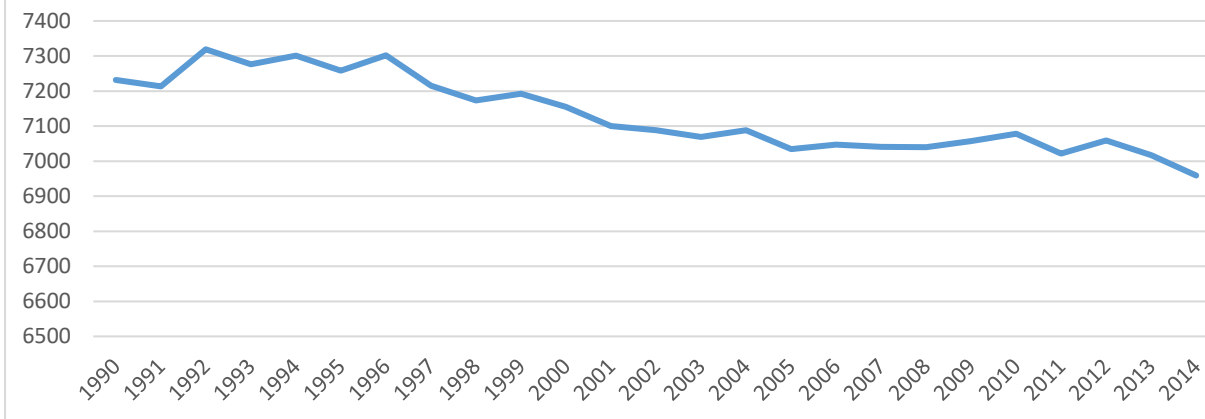
2.3 Problemy społeczne

2.3.1 Demografia

Według danych publikowanych **BDL GUS**, gmina Tychowo liczyła w 2014 roku **6959** mieszkańców, co dawało bardzo niską gęstość zaludnienia **19,9** os/km². W tabeli poniżej zawarto dane dla lat **1990-2014**, które obrazują zmiany w liczbie ludności gminy, a także zmiany w strukturze płci.

Lata	Ludność			liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
1990	7232	3595	3637	101,2
1991	7213	3586	3627	101,1
1992	7319	3646	3673	100,7
1993	7276	3616	3660	101,2
1994	7301	3638	3663	100,7
1995	7258	3628	3630	100,1
1996	7302	3646	3656	100,3
1997	7215	3597	3618	100,6
1998	7173	3584	3589	100,1
1999	7192	3588	3604	100,4
2000	7155	3593	3562	99,1
2001	7100	3545	3555	100
2002	7088	3531	3557	100
2003	7069	3524	3545	100
2004	7088	3551	3537	98
2005	7034	3527	3507	99
2006	7047	3538	3509	97
2007	7041	3524	3517	98
2008	7040	3524	3516	98
2009	7057	3540	3517	98
2010	7078	3580	3498	98
2011	7022	3553	3469	98
2012	7059	3577	3482	97
2013	7017	3550	3467	98
2014	6959	3512	3447	98

Liczba ludności w gminie Tychowo w latach 1990-2014

W analizowanym okresie najwięcej mieszkańców gmina liczyła w latach 1992 – 1996 (maksimum w 1992 roku). Od połowy lat 90-tych liczba ludności w gminie maleje. Zmienia się także struktura płci w gminie. Zmniejsza się liczba kobiet. Liczba ludności zależy od przyrostu naturalnego i migracji.

Przyrost naturalny w gminie w latach 1990-**2014** kształtował się następująco:

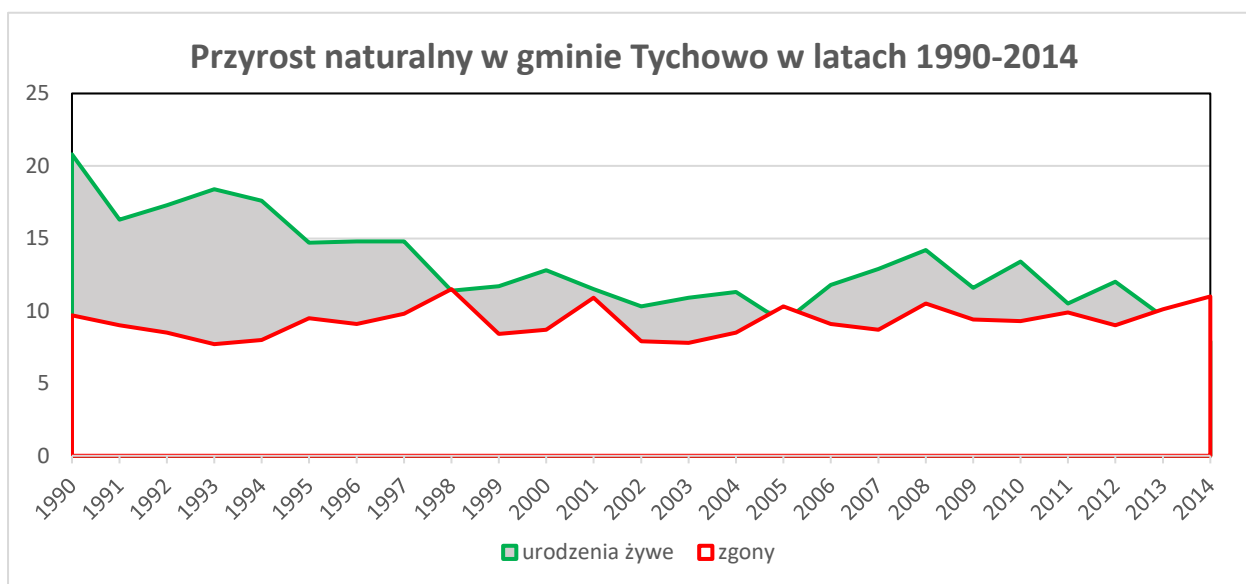
Lata	małżeństwa	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
w liczbach bezwzględnych				
1990	62	157	73	84
1991	50	123	68	55
1992	49	131	64	67
1993	55	139	58	81
1994	51	132	60	72
1995	26	110	71	39
1996	38	110	68	42
1997	29	110	73	37
1998	29	84	85	-1
1999	35	86	62	24
2000	43	94	64	30
2001	33	90	77	13
2002	26	73	56	17
2003	26	77	55	22
2004	12	80	60	20
2005	30	65	73	-8
2006	38	83	64	19
2007	61	91	61	30
2008	51	100	74	26
2009	44	82	66	16
2010	42	95	66	29
2011	45	74	70	4
2012	44	84	63	21
2013	37	68	77	-9
2014	47	55	77	-22
wskaźniki				
1990	8,2	20,8	9,7	11,1
1991	6,6	16,3	9,0	7,3
1992	6,5	17,3	8,5	8,8
1993	7,3	18,4	7,7	10,7
1994	6,8	17,6	8,0	9,6

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

1995	3,5	14,7	9,5	5,2
1996	5,1	14,8	9,1	5,7
1997	3,9	14,8	9,8	5,0
1998	3,9	11,4	11,5	-0,1
1999	4,8	11,7	8,4	3,3
2000	5,9	12,8	8,7	4,1
2001	4,6	11,5	10,9	0,6
2002	3,7	10,3	7,9	2,4
2003	3,7	10,9	7,8	3,1
2004	1,7	11,3	8,5	2,8
2005	4,2	9,2	10,3	-1,1
2006	5,4	11,8	9,1	2,7
2007	8,7	12,9	8,7	4,3
2008	7,2	14,2	10,5	3,7
2009	6,2	11,6	9,4	2,3
2010	5,9	13,4	9,3	4,1
2011	6,4	10,5	9,9	0,6
2012	6,3	12	9	3,0
2013	5,2	9,6	10,1	-1,3
2014	6,7	7,9	11	-3,1

Na wykresie widać, że systematycznie od początku lat 90-tych przyrost naturalny malał, osiągając minimum w **2014** roku (**-3,1**).

Przyrost naturalny w gminie Tychowo w latach 1990-2014

Saldo migracji w gminie Tychowo.

Lata	Napływ				Odływ				saldo migracji
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	miasto	wieś	za granicę	
1990	90	32	58	b.d.	238	131	107	b.d.	-148
1991	108	47	60	1	182	107	75	-	-74
1992	117	31	85	1	162	89	72	1	-45
1993	55	15	39	1	179	117	62	-	-124
1994				b.d.					
1995	75	31	44	-	167	93	71	3	-92

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

1996	80	44	36	-	141	99	41	1	-61
1997	81	45	36	-	121	77	39	5	-40
1998	85	38	47	-	154	94	53	7	-69
1999	106	72	33	1	153	90	60	3	-47
2000	89	37	51	1	88	54	33	1	1
2001	45	27	17	1	90	58	30	2	-45
2002	82	34	47	1	111	82	27	2	-29
2003	69	34	32	3	110	75	35	0	-41
2004	91	63	28	0	92	67	25	0	-1
2005	48	20	28	0	94	68	26	0	-46
2006	99	63	36	0	105	75	30	0	-6
2007	106	52	50	4	142	102	30	10	-36
2008	89	44	39	6	116	59	56	1	-27
2009	68	37	22	9	67	39	22	6	1
2010	103	55	45	3	138	80	53	5	-35
2011	71	32	32	7	131	92	37	2	-60
2012	85	37	43	5	116	59	54	3	-31
2013	99	52	43	4	127	85	36	6	-28
2014	71	34	31	6	122	77	45	0	-51

Gmina Tychowo przez wiele lat charakteryzowała się bardzo wysokim ujemnym saldem migracji. Jest to zjawisko szczególnie negatywne, kiedy odniesie się je do liczby mieszkańców w gminie: w badanym okresie oscylował między -20,5 (najniższy wskaźnik zanotowany w 1990 roku), a około -6,0 na 1000 mieszk. (w 1997 i 1999 roku), co stawiało gminę wśród gmin o największym odpływie ludności. **Jedynie** w 2000 **oraz 2009** roku wskaźnik **osiągnął wartości dodatnie i** wyniósł 0,1 na 1000 mieszk.

2.3.2 Struktura wieku

Struktura wieku w gminie Tychowo na tle województwa **w latach 2000 i 2014 roku** przedstawiała się następująco:

Ludność w wieku	w gminie Tychowo		w województwie	
	2000	2014	2000	2014
przedprodukcyjnym	27,0%	20,9%	24,0%	17,5%
produkcyjnym	61,0%	64%	62,9%	63,8%
poprodukcyjnym	12,1%	15,2%	13,1%	18,7%

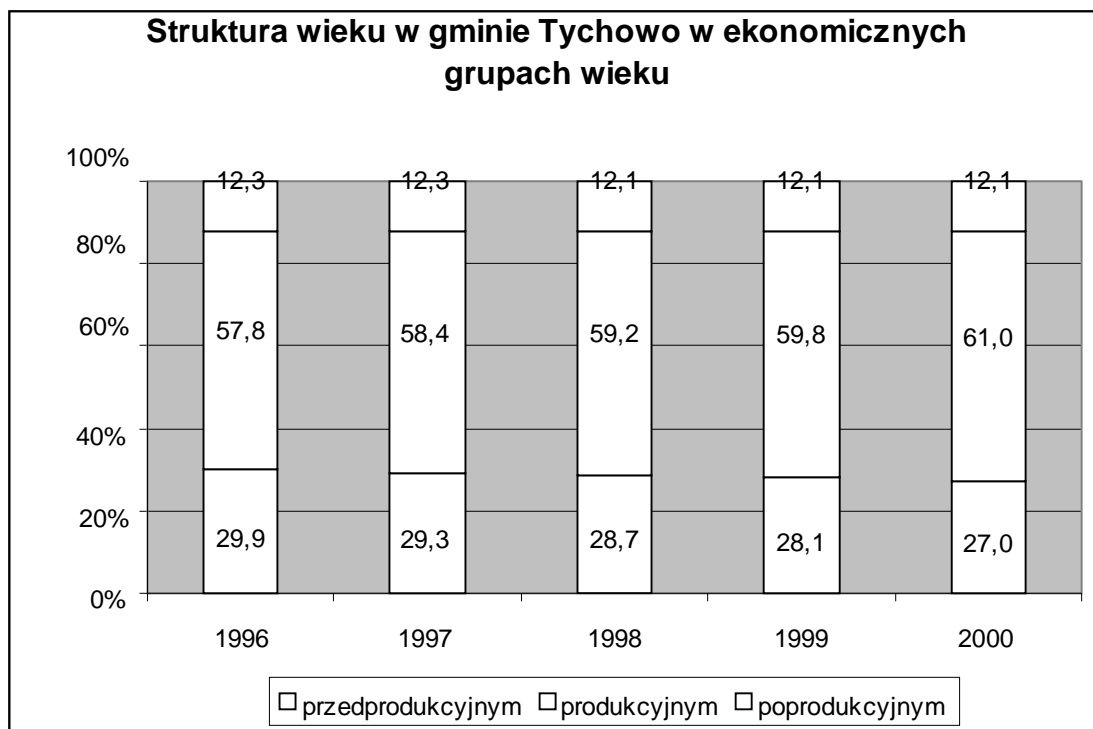
Jak wynika z powyższych danych gmina Tychowo posiada dość młodą strukturę wieku, o czym świadczy wyraźnie większy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Porównując dane z innych gmin w województwie w roku 2000 gmina Tychowo zajmowała odpowiednio miejsca: 60, 46 i 84. **Obecnie proporcje w strukturze wieku ulegają zmianom odpowiadającym tendencjom ogólnokrajowym. Proporcje pomiędzy ludnością w różnych grupach wiekowych ulegają zmianom**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
wskazującym na starzenie się społeczeństwa i zwiększenie obciążenia osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym.

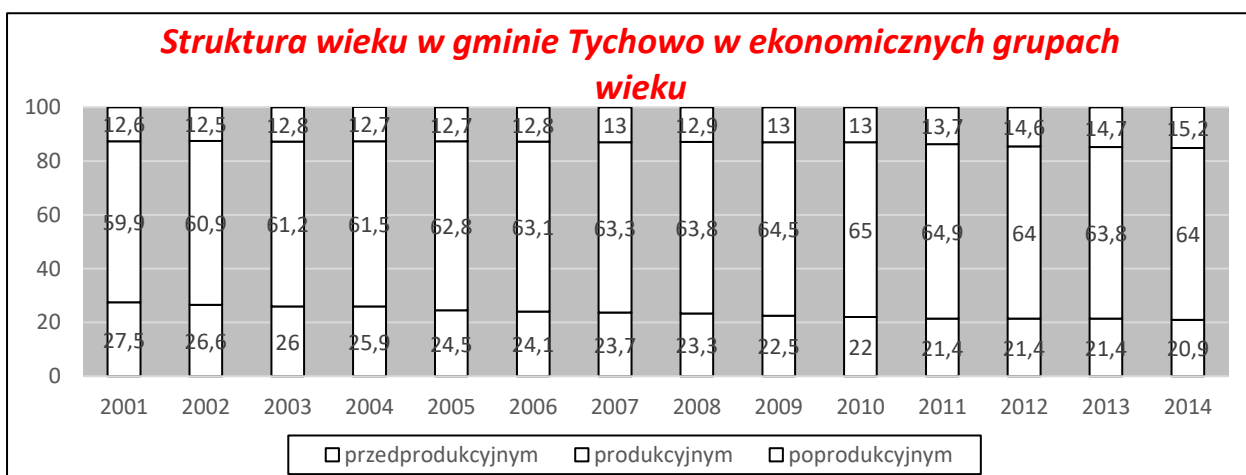
Można więc stwierdzić, że w porównaniu z innymi gminami Tychowo charakteryzuje się dużą grupą ludności w wieku produkcyjnym, co w warunkach regresu gospodarczego skutkuje wysokim bezrobociem. Jednocześnie duża grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym grozi napływem dużej grupy osób na rynek pracy, co może pogorszyć wskaźnik bezrobocia, jeżeli nie powstaną nowe miejsca pracy.

Analiza danych z ostatnich pięciu lat wskazuje, że zmiany następowały głównie właśnie w tych 2 grupach ludności – następował przepływ ludności z grupy przedprodukcyjnej do produkcyjnej, a ludność w wieku poprodukcyjnym niemal nie zmieniła się.

Lata	Ludność w wieku									
	0-2	3-6	7-14	15-17	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym			
1996	329	458	1038	360	2185	29,9	4220	57,8	897	12,3
1997	b.d.				2116	29,3	4210	58,4	889	12,3
1998	284	435	970	373	2062	28,7	4246	59,2	865	12,1
1999	267	420	934	399	2020	28,1	4302	59,8	870	12,1
2000	249	405	922	355	1931	27,0	4361	61,0	863	12,1

Lata	Ludność w wieku										
	0-2	3-6	7-12	13-15	16-19	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym			
2001	b.d.					1914	27.5	4161	59.9	876	12.6
2002	b.d.					1860	26.6	4257	60.9	877	12.5
2003	225	319	629	352	539	1813	26	4278	61.2	895	12.8
2004	211	317	623	356	553	1827	25.9	4337	61.5	893	12.7
2005	205	300	577	352	536	1707	24.5	4382	62.8	884	12.7
2006	218	286	551	337	567	1695	24.1	4438	63.1	904	12.8
2007	235	281	519	342	507	1661	23.7	4434	63.3	911	13
2008	273	268	493	336	511	1640	23.3	4491	63.8	904	12.9
2009	271	284	471	308	524	1586	22.5	4541	64.5	916	13
2010	256	313	461	295	432	1557	22	4599	65	922	13
2011	229	340	453	265	437	1506	21.4	4554	64.9	962	13.7
2012	255	336	437	251	457	1511	21.4	4518	64	1030	14.6
2013	229	354	446	231	425	1504	21.4	4480	63.8	1033	14.7
2014	206	332	433	244	410	1451	20.9	4453	64	1055	15.2

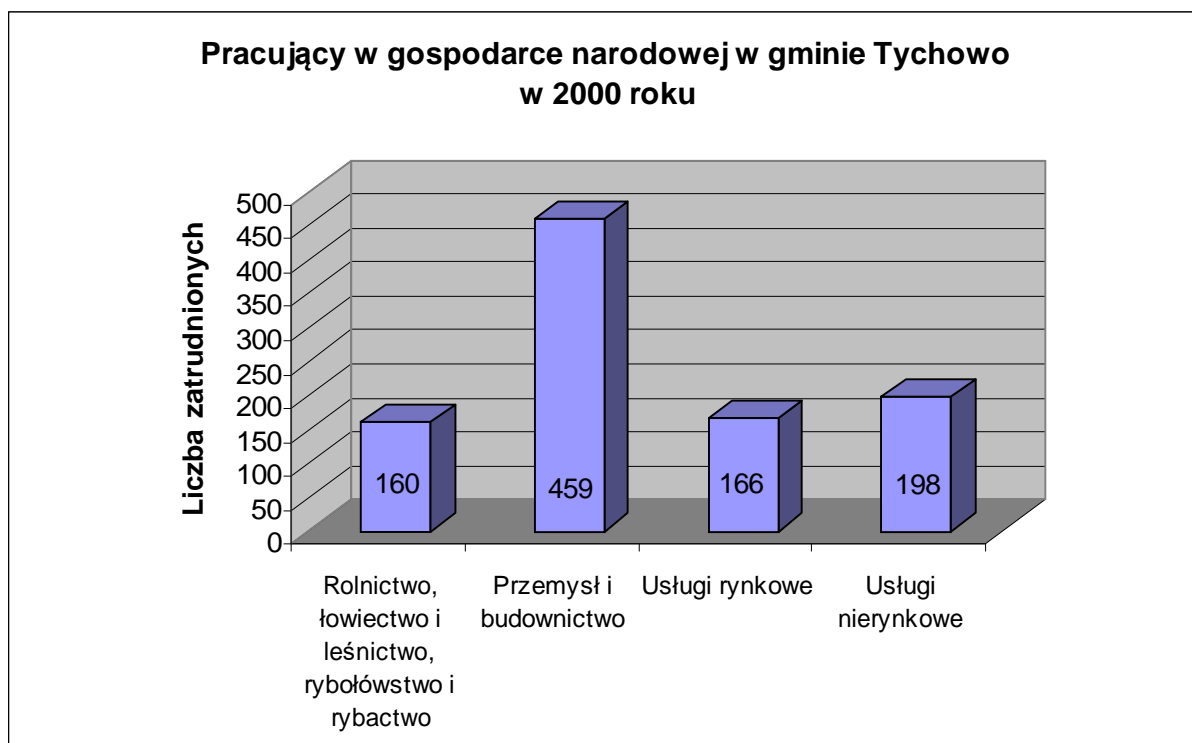
2.3.3 Rynek pracy

W gminie Tychowo w 2000 roku było 983 pracujących w gospodarce narodowej. W porównaniu do roku 1999 nastąpił spadek aż o 135 osób. W *poniższych tabelach* zawarto dane dotyczące pracujących w gospodarce narodowej od 1995 roku.

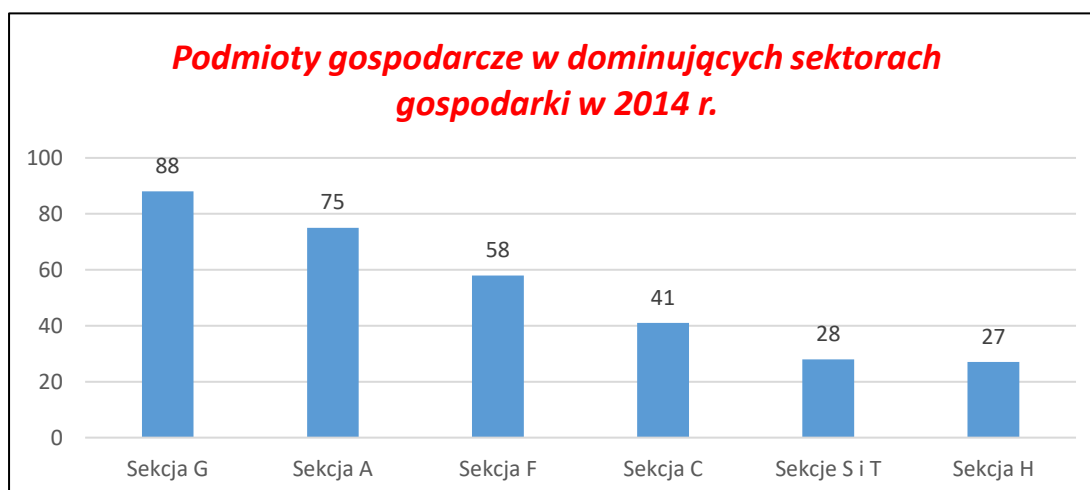
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
pracujący w gospodarce narodowej ogółem	877	1011	1219	1249	1128	983

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
pracujący w gospodarce narodowej ogółem	875	795	737	902	956	986	1158	1065	1052	894	951	961	977	1008

Pracujący według sekcji w 2000 r.:

W roku 2014 w gminie Tychowo najwięcej podmiotów, bo aż 20%, prowadziło działalność w sekcji G (według PKD 2007), czyli handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty działające w sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) – 17%, w sekcji F (budownictwo) – 13%, w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) – 10%, w sekcjach S i T (pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników) – 6 % oraz w sekcji H (transport i gospodarka magazynowa) – 6%.

Bezrobocie

W 2000 roku w gminie Tychowo zarejestrowano 1187 bezrobotnych. Dawało to jeden z najwyższych wskaźników w województwie – 27,2, przy średniej 13,8, co dawało gminie 12 miejsce. Po raz pierwszy od wielu lat bezrobocie nieznacznie spadło.

Od roku 2003 obserwuje się sukcesywny spadek poziomu bezrobocia. Poziom tego wskaźnika osiągnął na koniec 2014 roku 17,4%, co oznacza ponad 40% spadek bezrobocia w stosunku do wyjściowego roku 1996. Świadczy to o pozytywnych zmianach na rynku pracy oraz ogólnym ożywieniu gospodarczym będącymi wynikiem właściwej polityki gminy i wpływu nowych krajowych instrumentów wsparcia bezrobotnych.

Lata	Liczba bezrobotnych	
	ogółem	w % ludności w wieku produkcyjnym
1996	1275	30,2
1997	1008	23,9
1998	1038	24,4
1999	1195	27,8
2000	1187	27,2
2001	<i>b.d.</i>	
2002	<i>b.d.</i>	
2003	<i>1291</i>	<i>30,2</i>
2004	<i>1301</i>	<i>30,0</i>
2005	<i>1208</i>	<i>27,6</i>
2006	<i>1138</i>	<i>25,6</i>
2007	<i>971</i>	<i>21,9</i>
2008	<i>974</i>	<i>21,7</i>
2009	<i>992</i>	<i>21,8</i>
2010	<i>930</i>	<i>20,2</i>
2011	<i>824</i>	<i>18,1</i>
2012	<i>797</i>	<i>17,6</i>
2013	<i>836</i>	<i>18,7</i>
2014	<i>775</i>	<i>17,4</i>

Tradycyjnie bezrobocie dotyka głównie ludzi słabo wykształconych lub wąsko wyspecjalizowanych. Bardzo niekorzystny jest niski stopień wykształcenia bezrobotnych, gdyż oznacza to niską konkurencyjność na rynku pracy.

2.4 Infrastruktura społeczna

2.4.1 Edukacja i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Tychowo wychowanie przedszkolne prowadzi jedna placówka. **Wg danych BDL GUS na koniec roku 2014** przedszkole w Tychowie posiadało **125** miejsc (w **pięciu** oddziałach) oraz posiadało oddziały przedszkolne tzw. „zerówki” przy **szkole podstawowej** w Dobrowie. Placówka zatrudnia **dyrektora i 6** nauczycieli. Ogółem opieką objętych **było 59,5%** dzieci w wieku przedszkolnym (**od 3 do 6 lat**) - znacznie poniżej średniej w województwie, która **w 2014 r.** wynosiła **78,5%**. Wśród przedszkolaków **48,8% stanowiły pięcioletki, a 9,6%** - sześciolatki. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola **od roku 2007 systematycznie wzrasta**, co należałoby wiązać z sytuacją demograficzną i ekonomiczną społeczeństwa.

Szkoły podstawowe

Wg danych BDL GUS na koniec roku 2014 w gminie działały **dwie** szkoły podstawowe w miejscowościach: Tychowo, Dobrowo.

Wg danych statystycznych (na rok szkolny **2013/2014**) łącznie procesem edukacyjnym na terenie gminy objęto ok. **412** uczniów, którzy pobierają naukę w **20** oddziałach. **W przeliczeniu na etaty** zajęcia dydaktyczne prowadziło **26 pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych** nauczycieli. Średnio na jednego pedagoga przypadało **15** uczniów. Jest to wskaźnik zbliżony do średniej wojewódzkiej (ponad **14** uczniów) i nieznacznie korzystniejszy niż dla powiatu białogardzkiego (ponad **16** uczniów).

Gimnazjum

W gminie działają **dwa gimnazja**, zlokalizowane w **Tychowie Dobrowie** we wspólnym obiekcie ze szkołą podstawową **oraz gimnazjum w Tychowie, funkcjonujące jako osobny obiekt. Wg danych BDL GUS na koniec roku 2014** placówki posiadały **łącznie 12** oddziałów i zatrudniały 16 nauczycieli. Liczba pobierających naukę wynosiła **236** uczniów. **W świetle prognoz demograficznych i społecznych funkcjonujące w gminie gimnazja w pełni pokrywają zapotrzebowanie na edukację na poziomie gimnazjalnym.**

Ponadto od 1 września 2004 r. na terenie gminy w Podborsku funkcjonuje Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy wraz z Gimnazjum, będące jednostką

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
organizacyjną Powiatu Białogardzkiego przeznaczoną dla chłopców z zaburzeniami zachowania w wieku od 13 do 18 lat. W Ośrodku przewidzianych jest 48 miejsc dla chłopców. Znajdują się tam 3 oddziały gimnazjum, w których zatrudnionych jest 14 nauczycieli.

Szkolnictwo średnie i zawodowe

Absolwenci gimnazjum mogą kontynuować naukę w Tychowie w Zespole Szkół *Ponadgimnazjalnych* im. prof. Jana Radomskiego.

W ramach Zespołu Szkół funkcjonują:

- *Liceum Ogólnokształcące z klasami: ogólną, wojskową, policyjną i straży granicznej,*
- *Zasadnicza Szkoła Zawodowa w zawodzie Kucharz.*

Szkoła posiada bardzo dobrze urządzonej pracownię komputerową, salę gymnastyczną i internat dla 160 uczniów, w którym działają m.in. fitness-club, siłownia.

Podsumowanie

Liczba i struktura placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy odpowiada potrzebom mieszkańców.

2.4.2 Ochrona zdrowia i opieka socjalna

Ochroną zdrowia ludności gminy zajmuje się ~~dwa~~ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej: NZOZ MEDJOL *oraz Zakład Opieki Zdrowotnej „Ed-Med.” – indywidualna praktyka lekarska* – oba zlokalizowane w Tychowie. W gminie indywidualne praktyki lekarskie prowadzą lekarze specjaliści: pediatra, okulista, stomatolog. Ludność gminy objęta jest ponadto opieką zdrowotną przez placówki ZOZ zlokalizowane w Białogardzie - szpital, przychodnię rejonową i poradnie specjalistyczne.

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychowie, realizujący zadania pomocy społecznej. Głównymi powodami udzielania pomocy mieszkańcom są ubóstwo, głównie związane z panującym bezrobociem. Pomoc społeczna jest znacznym obciążeniem dla budżetu gminy. Według danych *BDL GUS* w **2014** roku na opiekę społeczną w gminie Tychowo przeznaczono **20,6%** wydatków budżetu gminy – była to druga pozycja na liście po wydatkach na oświatę i wychowanie (**28,96%**).

2.4.3 *Kultura, Sport*

Na terenie gminy Tychowo zlokalizowana baza kulturalna i sportowo-rekreacyjna jest stosunkowo skromna. Większość usług tego typu jest zlokalizowana w ośrodku gminnym. Są to: **Gminna Biblioteka Publiczna oraz biblioteki przyszkolne i zlokalizowane w świetlicach wiejskich**, Gminny Ośrodek Kultury, stadion sportowy z boiskami (do piłki nożnej) oraz bieżnią i skocznią (skoki w dal) i trzy kompleksy boisk sportowych – ORLIK 2012 **w Tychowie, Dobrowie i Podborsku przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym oraz boisko wielofunkcyjne przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Tychowie**.

Więcej niż skromna jest liczba placówek kulturalnych; poza w/w biblioteką i **świetlicą miejską** GOK w Tychowie, na terenie gminy działają biblioteki przyszkolne oraz **11** świetlic wiejskich (w **Kikowie, Warninie, Borzysławiu**, Trzebiszynie, Sadkowie, Słoninie, Dobrowie, Kowalkach, Pobądzu, Smęcinnie i **Osówku**). Pomimo iż wielkość księgozbioru biblioteki publicznej **na koniec 2014 r. wynosiła** zaledwie **2486,4** wolumina/1000 mieszkańców (w porównaniu ze średnimi: wojewódzką **4049,2**, powiatową **4246,1**), to liczba wypożyczeń na 1 czytelnika była wyższa niż w regionie i wynosiła **30,1** wolumina/czytelnika (dla porównania średnia w województwie – **17,4**, a w powiecie – **18,5**). Dane wg **BDL GUS, 2014 r.**

Przy każdej ze szkół znajdują się boiska szkolne, natomiast szkoły w Tychowie i Dobrowie posiadają również sale gimnastyczne. Place sportowe (boiska o nawierzchni trawiastej, wyposażone w bramki) zlokalizowane są w kilku wsiach: Bukówku, Dobrowie, Motarzynie, Sadkowie, Starym Dębnie, Warninie, Podborsku, Borzysławiu, Czarnkowie, **Kikowie, Wicewie, Drzonowie Białogardzkim, Słoninie, i Tyczewie**.

Niniejsza zmiana studium ma na celu rozbudowę zaplecza sportowo rekreacyjnego poprzez wyznaczenie nowych obszarów usług sportu i rekreacji. Podobnie nowe obszary usług sportu i rekreacji wyznacza się w niniejszej zmianie studium, która zakłada zmianę przeznaczenia fragmentu działki nr 107 oraz działki nr 153/11.

Realizacja tych terenów umożliwi:

- **rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej gminy,**
- **przeniesienie się części użytkowników z obiektów istniejących na terenie miasta, a tym samym zmniejszenie ich obciążenia,**
- **wyrównanie dostępu do usług sportu i rekreacji na terenie miasta i obszarze**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
wiejskim,

- *organizację imprez o charakterze sportowo-rekreacyjnym w miejscowościach przewidzianych do realizacji tych terenów,*
- *organizację treningów dla zawodowców w nowych obiektach,*
- *realizację zajęć z wychowania fizycznego dla uczniów szkół w nowych obiektach,*
- *promowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców,*
- *wzrost atrakcyjności turystycznej gminy.*

2.4.4 Pozostałe usługi

Największą miejscowością gminy Tychowo, pełniącą funkcję ośrodka gminnego. Miejscowość Tychowo od 1 stycznia 2010 r. posiada status miasta Tychowo, które otrzymała na podstawie rozporządzenia rady ministrów z 28 lipca 2009 r.

Miasto Tychowo posiada infrastrukturę społeczną i techniczną, a także układ urbanistyczny i charakter zabudowy miejscowości charakterystyczny dla jednostki miejskiej. **Na koniec 2014 roku** Tychowo liczyło **2555** mieszkańców, z których tylko 10% utrzymuje się z działalności rolniczej.

W Tychowie swoją siedzibę mają placówki administracji państwowej, samorządowej oraz gospodarczej. Zlokalizowane są tu: Urząd Miejski, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Pocztowy, Bank Spółdzielczy, Komisariat Policji, Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej.

W miejscowości funkcjonują zakłady usług publicznych: placówki oświatowo-educacyjne (przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum, zespół szkół ponadgimnazjalnych), biblioteka, dwa NZOZ, działają **Gminny** Ośrodek Kultury i Gminny Międzyzakładowy Klub Sportowy „Głaz”. Funkcjonuje sieć placówek usług komercyjnych: sklepy, apteki, restauracja, **stacja benzynowa**, zakłady usługowe (np. transportowy, wędliniarski, ogólnobudowlany, tapicerski, mechaniki pojazdowej).

Oprócz Tychowa, gdzie zlokalizowana jest większość (działających na terenie gminy) placówek usług publicznych i komercyjnych, drugim ważnym ośrodkiem usługowym jest Dobrowo. Wieś posiada nową szkołę z zapleczem sportowym, sklepy, duże boisko (przy drodze do Klepina). W sąsiednim Dobrówku znajduje się kościół.

Większość miejscowości gminy Tychowo posiada placówki handlowe – małe, wielobranżowe sklepiki wiejskie. Kilka wsi jest wyposażonych w podstawowe usługi typu: kościół, sklep, remiza, zakład usługowy. Do wsi wyposażonych w minimum usługowe można zaliczyć: Bukówko, Kowalki, Motarzyn, Osówko, Sadkowo, Stare Dębno.

Dość równomiernie rozmieszczone są na terenie gminy remizy: Tychowo, Osówko, Kowalki, Sadkowo.

2.5 Działalność gospodarcza

2.5.1 Działalność produkcyjna (przemysł)

Sytuację w sferze gospodarczej szeroko analizuje podstawowy dokument dotyczący rozwoju społeczno-gospodarczego gminy – „Strategia rozwoju gminy Tychowo *na lata 2014-2020*”. Podstawowy zakres analiz strategii dotyczy liczby, struktury i dynamiki rozwoju podmiotów gospodarczych w przekroju czasowym (*2009-2013*) działających na terenie gminy. Wynikające z ww. analiz wnioski są następujące:

- w zakresie liczby podmiotów gospodarczych utrzymuje się ich poziom z *niewielkimi* wahaniami w różnych okresach. Stan ilościowy na mniej więcej wyrównanym poziomie z wahaniami w zakresie relacji między ilością podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru działalności gospodarczej a ilością podmiotów wypisanych z rejestru działalności gospodarczej.
- w strukturze podmiotów gospodarczych nastąpiły zmiany polegające na wzroście udziału podmiotów o charakterze usługowym, co uznano za tendencję pozytywną, zwłaszcza przy utrzymaniu poziomu podmiotów o charakterze przemysłowym (uaktualnione zestawienie w dalszej części opracowania),

Według dostępnych danych statystycznych (*BDL GUS, 2014 r.*) na terenie gminy Tychowo działało *431* podmiotów gospodarki narodowej. Ich struktura wg sektorów i form prawnych przedstawiała się następująco:

- sektor publiczny *24* podmiotów,
- sektor prywatny *407* podmioty.

Z ogólnej liczby podmiotów, uwzględniając strukturę form prawnych, przypadało na:

- *państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego* – *18* podmiotów,
- spółki handlowe – *19* podmiotów, z czego 5 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego,
- zakłady osób fizycznych – *340* podmiotów.

Analogicznie ilość podmiotów gospodarki narodowej w rozbiu na sekcje przedstawia się jak w tabeli (*dane BDL GUS za 2014 r.*):

Lp.	Sekcja	Ilość podmiotów
1.	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	75
2.	przemysł	41
3.	budownictwo	58
4.	handel i naprawy	88
5.	hotele i restauracje	15
6.	transport, gosp. magazynowa, łączność	27
7.	obsługa nieruchomości i firm	9
8.	ochrona zdrowia i opieka społeczna	16
9.	pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	28
10.	pozostałe sekcje	74

Podmioty gospodarcze

Informacje dotyczące liczby podmiotów w gminie, w tym wpisanych do rejestru działalności gospodarczej i wypisanych z niego w latach 2000-2006 oraz *2007-2014*, zawarto w *poniższych zestawieniach*.

Rok	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gosp. wpisanych do rejestru działalności gospodarczej	Liczba podmiotów gosp. wypisanych z rejestru działalności gospodarczej
2000	252	31	40
2001	266	59	45
2002	269	30	27
2003	272	29	26
2004	259	30	43
2005	261	63	40
2006	252	24	3

Rok	<i>Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	<i>Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	<i>Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>
<i>2007</i>	<i>582</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>
<i>2008</i>	<i>598</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>
<i>2009</i>	<i>623</i>	<i>68</i>	<i>47</i>
<i>2010</i>	<i>651</i>	<i>86</i>	<i>52</i>
<i>2011</i>	<i>647</i>	<i>78</i>	<i>77</i>
<i>2012</i>	<i>653</i>	<i>58</i>	<i>46</i>
<i>2013</i>	<i>650</i>	<i>75</i>	<i>75</i>
<i>2014</i>	<i>619</i>	<i>44</i>	<i>70</i>

Od roku 1997 zarysowała się negatywna tendencja, zmniejszania się liczby podmiotów w gminie. W roku 2001 po raz liczba podmiotów zarejestrowanych znacząco przewyższyła liczbę podmiotów wyrejestrowanych, *będąca zapowiedzią* kolejnego okresu wzrostu liczby podmiotów.

Tabela poniżej zawiera dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych w poszczególnych branżach oraz ich udział w ogólnej liczbie podmiotów.

Branża	Liczba podmiotów gospodarczych w latach							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Produkcja	42	47	44	40	32	44	32	47
Budownictwo	15	16	19	21	28	36	36	16
Transport	24	26	25	25	18	16	14	26
Handel	74	80	85	25	86	85	84	80
Gastronomia	2	2	4	4	5	7	5	2
Usługi materialne	71	71	66	67	64	55	51	71
Usługi niematerialne	23	24	26	26	26	28	30	24
Razem	251	266	269	272	259	261	252	266

	Udział procentowy poszczególnych branż							
Produkcja	20,0	18,2	14,9	16,6	15,2	15,7	16,7	17,7
Budownictwo	5,9	4,5	5,8	4,9	5,6	6,1	6,0	6,0
Transport	10,5	9,3	8,7	9,1	10,0	8,8	9,6	9,8
Handel	35,5	33,2	33,0	30,6	29,7	30,3	29,5	30,1
Gastronomia	1,8	1,2	1,1	1,1	1,1	0,8	0,8	0,8
Usługi materialne	20,5	25,9	29,0	28,7	29,7	29,5	28,3	26,7
Usługi niematerialne	5,9	7,7	7,6	9,1	8,6	8,8	9,2	9,0

Tabela poniżej zawiera dane dotyczące liczby i udziału podmiotów gospodarczych w poszczególnych sekcjach PKD 2007 w latach 2009-2014 oraz ich udział w ogólnej liczbie podmiotów.

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów gospodarczych w latach						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sekcja A	b.d.	416	84	78	78	81	75
Sekcja B	b.d.	78	-	-	-	-	-
Sekcja C	b.d.	1	39	45	44	40	41
Sekcja D	b.d.	43	1	1	1	1	1
Sekcja E	b.d.	1	2	2	1	2	3
Sekcja F	b.d.	2	62	61	64	67	58
Sekcja G	b.d.	59	106	105	105	99	88
Sekcja H	b.d.	108	32	28	29	26	27
Sekcja I	b.d.	31	14	15	17	17	15
Sekcja J	b.d.	11	5	4	3	3	3

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

Sekcja K	b.d.	6	10	8	5	5	6
Sekcja L	b.d.	7	9	9	9	9	9
Sekcja M	b.d.	10	11	12	16	12	12
Sekcja N	b.d.	10	10	9	8	11	11
Sekcja O	b.d.	8	7	7	7	7	7
Sekcja P	b.d.	7	16	18	21	21	19
Sekcja Q	b.d.	16	12	14	16	18	16
Sekcja R	b.d.	12	11	11	11	11	12
Sekcje S i T	b.d.	9	30	27	26	26	28
Razem	b.d.	835	461	454	461	456	431

Sekcja PKD 2007	Udział procentowy poszczególnych sekcji						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sekcja A	b.d.	49.8%	18.2%	17.2%	16.9%	17.8%	17.4%
Sekcja B	b.d.	9.3%	-	-	-	-	-
Sekcja C	b.d.	0.1%	8.5%	9.9%	9.5%	8.8%	9.5%
Sekcja D	b.d.	5.1%	0.2%	0.2%	0.2%	0.2%	0.2%
Sekcja E	b.d.	0.1%	0.4%	0.4%	0.2%	0.4%	0.7%
Sekcja F	b.d.	0.2%	13.4%	13.4%	13.9%	14.7%	13.5%
Sekcja G	b.d.	7.1%	23.0%	23.1%	22.8%	21.7%	20.4%
Sekcja H	b.d.	12.9%	6.9%	6.2%	6.3%	5.7%	6.3%
Sekcja I	b.d.	3.7%	3.0%	3.3%	3.7%	3.7%	3.5%
Sekcja J	b.d.	1.3%	1.1%	0.9%	0.7%	0.7%	0.7%
Sekcja K	b.d.	0.7%	2.2%	1.8%	1.1%	1.1%	1.4%
Sekcja L	b.d.	0.8%	2.0%	2.0%	2.0%	2.0%	2.1%
Sekcja M	b.d.	1.2%	2.4%	2.6%	3.5%	2.6%	2.8%
Sekcja N	b.d.	1.2%	2.2%	2.0%	1.7%	2.4%	2.6%
Sekcja O	b.d.	1.0%	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.6%
Sekcja P	b.d.	0.8%	3.5%	4.0%	4.6%	4.6%	4.4%
Sekcja Q	b.d.	1.9%	2.6%	3.1%	3.5%	3.9%	3.7%
Sekcja R	b.d.	1.4%	2.4%	2.4%	2.4%	2.4%	2.8%
Sekcje S i T	b.d.	1.1%	6.5%	5.9%	5.6%	5.7%	6.5%

Największy odsetek podmiotów stanowią podmioty w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Podmioty produkcyjne stanowią niższy procent, jednak to właśnie one, jako zatrudniające większe liczby pracowników, mają ogromne znaczenie dla rynku pracy.

Do największych zakładów w gminie należą:

Pommernfisch	Tychowo	przetwórstwo rybne
PAKK-1994	Borzysław	gospodarstwo rolne
Ranczo	Dobrowo	gospodarstwo rolne
Polfisch <i>Friedrich</i>	Doble	przetw. rybne
Techmet – <i>w likwidacji</i>	Tychowo	
Arla FOODS		spożywczy (sery)
GS „Sch” – <i>w likwidacji</i>	Tychowo	handlowo-produkc.
„TREND”		meble tapicerskie
Nadleśnictwo Tychowo		
Składnica Lasów Państwowych – Zakład Przerobu Drewna	Podborsko	
Kopalnia Wapna	Tyczewo	

2.5.2 Rolnictwo

Gmina Tychowo jest gminą rolniczo-leśną. *Wg danych BDL GUS opracowanych na podstawie wyników ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w roku 2010*, na terenie gminy funkcjonowało istniało **412** gospodarstw rolnych o zróżnicowanej wielkości i strukturze gospodarowania. Średnia wielkość gospodarstwa wynosiła **26,95** ha.

Pod względem przydatności rolniczej zdecydowanie przeważają gleby lekkie o małej zawartości próchnicy, zaliczone do kompleksów żytnio-ziemniaczanych. Stanowią one 75% powierzchni gruntów ornych. Gleby dobre i bardzo dobre o dużej zawartości próchnicy (kompleks 4 i 2) zajmują niewielkie powierzchnie i skoncentrowane są głównie w rejonie Dobrowa, Tychowa, Osówko-Wicewo-Trzebiec. Niewielkie powierzchnie występują w rejonie Tyczewa, Warnina, Kowalek i Drzonowa.

Wskaźnik bonitacji gleb na terenie gminy wynosi 0,89.

Struktura agrarna gminy jest następująca:

Powierzchnia ogółem	35 045 ha
Użytkowanie rolne ogółem	12 576 ha
w tym grunty orne	10 088 ha
sady	13 ha
łąki	1 359 ha
pastwiska	794 ha
Lasy i grunty leśne	20 976 ha
Pozostałe grunty	1 493 ha

Użytki rolne, na których **w roku 2014** gospodarowali rolnicy, zajmowały powierzchnię **12576** ha, w tym:

- grunty orne zajmowały powierzchnię **10088** ha, tj. około 80%
- użytki zielone (łąki i pastwiska) **2153** ha, tj. **17%**
- **pozostałe grunty 335 ha, tj. ok. 3%.**

Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy Tychowo na podst. **wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 (BDL GUS).**

<i>Powierzchnia [ha]</i>	<i>Ilość gospodarstw</i>	<i>%</i>
<i>do 1 ha</i>	<i>142</i>	<i>34,5</i>
<i>1-5</i>	<i>117</i>	<i>28,4</i>
<i>5-10</i>	<i>38</i>	<i>9,2</i>
<i>10-15</i>	<i>26</i>	<i>6,3</i>
<i>powyżej 15 ha</i>	<i>89</i>	<i>21,6</i>
<i>Razem</i>	<i>412</i>	<i>100</i>

Analiza tabeli „Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy Tychowo” wskazuje na dominującą liczbę gospodarstw bardzo małych (pracujących na powierzchni do 1 ha) i małych (pracujących na powierzchni 1-5 ha (**259** gospodarstw, tj. **62,9%** wszystkich gospodarstw rolnych). Gospodarstwa o wielkości **5-10** ha liczą w sumie **38** sztuk i stanowią **9,2%** wszystkich gospodarstw, a gospodarstwa o wielkości **10-15** ha w ilości **26** stanowią **6,3%**.

Większe gospodarstwa, w ilości 89, uprawiające powierzchnię areału w granicach **powyżej 15** ha stanowią 21,6% ogółu gospodarstw z terenu gminy.

Struktura zasiewów na terenie gminy **w 2010 roku** przedstawiała się następująco. Na powierzchni **6194.06 ha**, tj. **70%** areału upraw w gospodarstwach rolnych, zasiane są zboża, wśród których dominują żyto i pszenica ozima.

Wykaz zasiewów w 2010 r.

– żyto	1258,73 ha	14,2%
– owies	835,31 ha	9,4%
– jęczmień jary	544,04 ha	6,1%
– rzepak i rzepik	567 ha	6,4%
– uprawy przemysłowe	568,51 ha	6,4%
– pszenica ozima	438,93 ha	5,0%
– pszenżyto ozime	306,24 ha	3,5%

Mniejsze areały gruntów ornych zostały obsiane przez inne zboża: pszenicę jara,

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
jęczmień ozimy, pszenżyto jare i mieszanki zbożowe.

Ogółem obsiewana *była* powierzchnia **6194 ha**, odłogowane ugory zajmowały powierzchnię **932,8 ha**, tj. **10,3%** ogółu gruntów.

Średnie plony płodów rolnych w skali województwa zachodniopomorskiego przedstawiają się średnio. Oto przykłady:

- 4 zboża 25,3 q/ha
- ziemniaki 150,0 q/ha
- rzepak 29,0 q/ha
- buraki pastewne 480,0 q/ha

Średnie zużycie NPK na 1 ha wynosi 90 kg.

Trudną sytuację w rolnictwie w powiecie, a także gminie Tychowo, próbuje poprawić poprzez doradztwo i ukierunkowanie produkcji Zespół Doradztwa Rolniczego w Białogardzie.

Na terenie gminy są 2 gospodarstwa rolne, tzw. gospodarstwa wdrożeniowe, współpracujące z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego Koszalin (ODR Koszalin). Są to gospodarstwa:

- Mariana Mochockiego z Retowa, o pow. 360,0 ha i gospodarzeniu wielokierunkowym,
- Bronisława Gajewskiego z Tychowa, o pow. 4,02 ha – ogrodnictwo.

W gospodarstwach tych ODR sprawdza i przystosowuje do warunków klimatyczno-glebowych propozycje rozwiązań technologicznych. Korzysta z doświadczeń krajowych i zagranicznych instytutów naukowo-badawczych. Gospodarstwa wdrożeniowe są bazą eksperymentowania w zakresie technologii produkcji rolnej, ze szczególnym uwzględnieniem elementów ekonomiki rolnictwa, agrotechniki i zootechniki.

Na terenie gminy nie ma gospodarstw ekologicznych, posiadających atest udzielany przez Stowarzyszenie „Ekoland”, produkujących zdrową żywność.

2.5.3 *Gospodarka leśna*

Na obszarze gminy Tychowo grunty leśne, stanowiące ponad **57,8%** powierzchni ogólnej, zarządzane są przez następujące Nadleśnictwa:

1. Nadleśnictwo Tychowo
2. Nadleśnictwo Białogard
3. Nadleśnictwo Połczyn
4. Nadleśnictwo Bobolice (niewielki obszar przygraniczny w rejonie Dzieciołowa).

Wszystkie ww. nadleśnictwa podlegają Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku. Gospodarkę leśną prowadzą w oparciu o operaty urządzeniowe, tzw. plany urządzania lasu, obowiązujące przez okres 10 lat.

W gminie Tychowo największym obszarem leśnym zarządza Nadleśnictwo Tychowo. Proporcje zarządzanych terenów leśnych ogółem w gminie Tychowo są następujące:

- Nadleśnictwo Tychowo – 10.450,91 ha
- Nadleśnictwo Białogard – 6.742,08 ha
- Nadleśnictwo Połczyn – 1.904,73 ha
- Nadleśnictwo Bobolice – 448,28 ha

Lasy prywatne w ogólnej powierzchni lasów gminy Tychowo stanowią znikomy procent (**480 ha – ok. 2,3%**).

W strukturze gospodarczej lasów przeważający obszar stanowią lasy o funkcjach gospodarczych.

Wyraźnie zaznacza się systematyczny wzrost udziału powierzchni leśnych w ogólnym bilansie powierzchni gminy. Można uznać to za tendencję trwałą.

Na zjawiska powyższe nakłada się przekazywanie przez **Agencję Nieruchomości Rolnych** znacznych obszarów użytków rolnych pod zalesienia oraz analogiczne zjawiska w gospodarce indywidualnej (potwierdzają to zgłoszone wnioski do zmian planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo).

Nadleśnictwo Tychowo

W skład nadleśnictwa wchodzi następujący obręb: Poniki, Tychowo.

Posiada obowiązujący plan urządzania lasu na okres od **1.01.2008 do 31.12.2017 r.**

Powierzchnia ogólna nadleśnictwa 21226,39 ha, w tym Poniki – 9570,16 ha i Tychowo 11656,23 ha.

Powierzchnia lasów według pełnionych funkcji:

- lasy stanowiące rezerwaty przyrody – 10,19 ha,
- lasy uznane za ochronne – 1977,10 ha
- pozostałe lasy – 17812,04 ha.

Powierzchnia lasów według grup użytkowania:

- gruntów zalesionych – 19081,23 ha
- gruntów nie zalesionych – 189,11 ha
w tym do odnawiania – 117,07 ha
- gruntów związanych z gosp. leśną – 529,89 ha.

Powierzchnia pozostałych gruntów – 1426,16 ha

w tym przeznaczonych do zalesienia – 361,12 ha.

Kategorie ochronności:

Obręb Poniki:

- lasy glebochronne
- lasy wodochronne
- lasy wodochronne w strefie ujęć i źródeł wody
- lasy ochronne ostoje zwierząt chronionych
- lasy obronne

Obręb Tychowo:

- lasy glebochronne
- lasy wodochronne
- lasy ochronne ostoje zwierząt chronionych
- rezerwat “Cisy Tychowskie”

Zgodnie z obowiązującym podziałem kraju na krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne Nadl. Tychowo położone jest w I Krainie Bałtyckiej na granicy dwóch dzielnic: część północno-zachodnia nadleśnictwa znajduje się w dzielnicy Pobrzeża Słowińskiego mezoregionu Równiny Białogardzkiej 1.4.c.; część południowo-wschodnia leży w dzielnicy Poj. Drawsko-Kaszubskiego mezoregionu Poj. Drawsko-

Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, zajmująca 72,2% pow. gruntów zalesionych i niezalesionych, występująca na wszystkich siedliskach poza Lw i Olj (las wilgotny i ols jesionowy).

Na siedliskach lasowych występuje przy współdziałaniu świerka, dębu, brzozy i buka.

Udział powierzchniowy pozostałych ważniejszych gatunków lasotwórczych jest następujący: Brz – 7,3%, Db – 6,8%, Św – 5,1%, Bk – 3%.

Drzewostany niezgodne z siedliskiem zajmują 2610,82 ha, co stanowi 13,7% wszystkich drzewostanów Nadl. Tychowo.

W Ia podklasie wieku uprawy i młodniki niezgodne z siedliskiem stanowią 1,8% powierzchni. Pogarsza się zdecydowanie w drzewostanach starszych.

Rodzaje ochrony lasów

- chemiczna ochrona lasu przed owadami występującymi masowo

Na terenie Nadl. Tychowo miała miejsce gradacja zwójki zieloneczki.

Zwalczaniem objęto w 1989 r. pow. 257 ha, w 1991 r. pow. 44 ha.

W 1997 r. miała miejsce gradacja poprocha cetyniaka. Zwalczaniem chemicznym objęto pow. 4860 ha.

- ochrona przed grzybami
- ochrona przed zwierzyną

Obszar obrębu Tychowo jest bardziej urozmaicony pod względem siedlisk i składu gatunkowego drzewostanów. Znacznie większy udział siedlisk lasowych wpływa na zmniejszenie zagrożenia pożarowego.

Na terenie nadleśnictwa znajduje się 6 obwodów łowieckich. Obwody łowieckie gospodarują na powierzchniach od 2 do 5 tys. ha lasu. Są to obwody nr 28, 29, 44, 45, 58, 59 dzierżawione przez koła łowicze o nazwach: Żuraw, Trop, Czajka, Hubertus.

Koła łowieckie użytkują także użytki rolne, łąki i pastwiska, a także poletka łowiecka w ilości 35 sztuk.

Koła łowieckie interesuje głównie hodowla i pozyskanie 3 gatunków zwierzyny. Są to jelenie, sarny i dziki.

Nadleśnictwo Białogard

Na obszarze gminy Tychowo powierzchnia leśna będąca w zarządzie Nadleśnictwa Białogard przedstawia się następująco:

Pow. gruntów leśnych 6536,09 ha, w tym lasy ochronne 624,65 ha. Pozostałe lasy gospodarcze 5911,44 ha.

Posiada obowiązujący plan urządzania lasu na okres *od 01.01.2007 r. do 31.12.2016 r.*

Lasy wytypowane dla turystyki są mało zróżnicowane – przeważają drzewostany sosnowe i sosnowo świerkowe.

Nie wytypowano pomników przyrody na terenie gminy.

Na terenie Nadl. Białogard znajduje się 5 obwodów łowieckich dzierżawionych przez 7 kół łowieckich.

2.6 Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego. Obiekty i tereny chronione. Zasoby użytkowe. Zagrożenia.

2.6.1 Charakterystyka środowiska geograficznego obszaru

Gmina Tychowo położona jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.

Według fizyczno-geograficznego podziału Polski J. Kondrackiego (1998), obszar zachodni gminy położony jest w obrębie Równiny Białogardzkiej (313.42), wschodni na Pojezierzu Drawskim (314.45) i tylko niewielki południowy skrawek gminy leży w obrębie Wysoczyzny Łobeskiej (314.44).

W skali makro – obszar gminy leży na Niziu Środkowoeuropejskim (31), część zachodnia na Pobrzeżu Południowobałtyckim (313), a część wschodnia i skrawek południowy na Pojezierzu Południowobałtyckim (314-316).

Obszar gminy Tychowo leży w dorzeczu Parsęty, ubogi jest w wody powierzchniowe typu jeziora, natomiast ma bardzo dobrze rozwiniętą sieć rzeczną.

Liczne rzeki, w tym największe (Parsęta, Leszczyńska, Leśnica, Chotła, Dębica) i dużo rzek i strumieni bez nazw płyną z kierunku SE w kierunku NW.

Niektóre z mniejszych rzek i strumieni na terenie gminy mają swoje źródliska.

W rejonie Bukowa dwie rzeki Chotla i Leszczynka powodują bardzo rzadkie zjawisko hydrograficzne – pseudobifurkacji (krzyżowania się wód).

Zarys budowy geologicznej

Utwory czwartorzędowe – powierzchniowe.

Formy geomorfologiczne występujące na obszarze gminy są ściśle związane ze zlodowaceniem północno-polskim fazy pomorskiej (głównie z etapem deglacjacji lądolodu).

Pagórki morenowe zbudowane są z glin zwałowych.

Fluwioglacjalne piaski i żwiry tworzą dwa poziomy:

- dolny, nieciągły poziom wodnolodowcowy podściela glinę zwałową (dokumentacje w otworach hydrogeologicznych),
- piaski i żwiry górnej serii wodnolodowcowej występują tworząc rozległe sandry, które związane są z kolejnymi etapami recesji lądolodu.

Sandry występują w okolicy m. Tychowo, w rejonie jezior Dobrowieckie Małe i Dobrowieckie Wielkie, na zachód od wsi Sadkowo aż do miejscowości Osówko, oraz na zachód od wsi Pobądz.

Występuje duże bogactwo form zbudowanych z ilów, mułków i piasków.

Występują również różnej wielkości wzniesienia kemowe zbudowane z piasków i żwirów, duże w rejonie Osówka, Dobrowa i Starego Dębna, i mniejsze w rejonie Kikowa i Modrolasu.

Piaski, żwiry i mady rzeczne związane są z fazą pomorską i schyłkiem plejstoceniowym. Występują one w dolinach rzek Parsęty, Dębnicy i Chotli i ich dopływów (Leśnica, Leszczynka).

Piaski, żwiry i głazy lodowcowe występują na wschód od Kowalek i na północno-zachód od wsi Pobądz. Osady te leżą na najmłodszej glinie zwałowej lub ją zastępują.

Iły, mułki i piaski zastoiskowe – górnej serii zastoiskowej – powstałe podczas recesji lądolodu fazy pomorskiej, występują w rejonie Tychowa i Sadkowa.

Eluwia glin zwałowych reprezentowane są przez pokrywy piasków różnoziarnistych z domieszką pyłów z licznymi głazikami – występują w rejonie Tychowa, Modrolasu i Warnina.

Osady holoceniowe reprezentowane są przeważnie przez torfy występujące w dolinach rzecznych i bezodpływowych zagłębieniach terenowych na powierzchni całej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
gminy. Piaski i żwiry holoceniowe występują wzdłuż rzek – budują głównie tarasy
zalewowe.

Naturalne zagrożenia geologiczne

Do najczęściej spotykanych naturalnych zagrożeń geologicznych można zaliczyć trzęsienia ziemi, erupcje wulkaniczne oraz osuwiska i ruchy masowe. Polska leży w strefie asejsmicznej, w związku z tym na obszarze gminy Tychowo nie występują zagrożenia związane z trzęsieniami ziemi i erupcjami wulkanicznymi. Ponadto na obszarze objętym zmianą studium nie występują osuwiska ani tereny zagrożone ruchami masowymi.

Na obszarze objętym niniejszą zmianą studium nie występują osuwiska ani tereny zagrożone ruchami masowymi.

Klimat

Ze względu na główne funkcje gminy, ważne są uwarunkowania klimatyczne mające wpływ na rozwój rolnictwa, leśnictwa i turystyki, które zostały opracowane przez klimatologa K. Prawdzica.

Wg opracowania: Czesław Koźmiński, Bożena Michalska, Małgorzata Czarnecka: Klimat województwa zachodniopomorskiego (Akademia Rolnicza w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007), poza wschodnim skrajem obszar gminy Tychowo należy do Krainy IV – Koszalińskiej.

Natomiast niewielki wschodni skraj gminy należy do Krainy VII – Drawsko – Szczecineckiej (VIIb).

Kraina IV – Koszalińska obejmuje wysoczyzny morenowe płaskie i faliste, poprzecinane dolinami rzek: Parsęta, Radew, Grabowa i Wieprza, którymi napływają masy powietrza znad Bałtyku do wzniesień Pojezierza Drawskiego i Pojezierza Bytowskiego. Ze względu na zachmurzenie, notuje się mniejsze usłonecznienie rzeczywiste o średnio rocznie od 1500 godzin na przedpolu pagórkowatych wysoczyzn morenowych – do 1570 w północnej części krainy. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 7,9 °C w zachodniej części krainy i spada w kierunku wschodnim do ok. 7,5 °C. Podobną tendencję w rozkładzie przestrzennym wykazuje temperatura stycznia, która waha się od -0,7 °C do -1,5 °C, na większości tego obszaru średnia temperatura lipca kształtuje się od 16,6 °C do 17,0 °C, a cieplejsza jest jej zachodnia część, w której średnia temperatura lipca wzrasta do ok. 17,2 °C.

W krainie tej ostatnie przymrozki wiosenne kończą się pomiędzy 24 kwietnia i 6 maja. Przymrozki jesienne notuje się przeciętnie już na początku trzeciej dekady października. Okres gospodarczy trwa od 243 dni w południowo – wschodniej części krainy do 251 dni w środkowym

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo dorzeczu Parsęty, zaś długość okresu wegetacyjnego od 214 dni do 219 dni. Roczne sumy opadów wynoszą ok. 675 mm w dorzeczu dolnej Parsęty i wzrastają w kierunku północno – wschodnim do ok. 775 mm. Liczba dni z opadem dobowym, co najmniej 1 mm wynosi od 110 do 125.

Kraina VII – Drawsko – Szczecinecka obejmuje pagórkowate tereny moreny czołowej, rozciągające się od Pojezierza Ińskiego po Pojezierze Bytowskie. Ze względu na kontrastowe warunki termiczne i opadowe, wydzielono w jej obrębie dwie subkrajiny: VIIa – Wysoczyzn Połczyńskich i VIIb – Wysoczyzn Bobolickich (wschodni skraj gminy Tychowo).

W krainie VIIb roczne sumy usłonecznienia rzeczywistego wynoszą od 1480 do 1530 godzin. Średnia temperatura roku kształtuje się od 7,0°C do 7,9°C. Temperatura stycznia spada przeciętnie nawet poniżej -2,5 °C. Średnia temperatura lipca waha się od 16,5 °C do 17,3 °C. Ostatnie przymrozki wiosenne zanikają w pierwszej dekadzie maja, natomiast pierwsze jesienne notowane są przeciętnie już w drugiej dekadzie października (12-17.X). Prace polowe można wykonywać w okresie liczącym 238-247 dni, a okres wegetacyjny trwa od 212 do 219 dni. Roczne sumy opadów w krainie VIIb kształtują się od 750 do 810 mm. Zróżnicowanie średniej liczby dni z opadem wynosi ok. 10 dni (115-125). Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną przekracza 65.

2.6.2 Środowisko przyrodnicze. Stan ochrony prawnej.

Ochrona prawna, na podst. Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - *Dz. U. z 2015, poz. 1651*).

Według ustawy:

„Środowisko przyrodnicze – to krajobraz wraz z tworami przyrody nieożywionej oraz naturalnymi i przekształconymi siedliskami przyrodniczymi z występującymi na nich roślinami, zwierzętami i grzybami”.

Celem nadrzędnym jest – zachowanie walorów i bogactwa bioróżnorodności i zrównoważonego rozwoju przyrody w powiązaniu z działalnością gospodarczą człowieka.

Obszar gminy Tychowo charakteryzuje się naturalnym bogactwem walorów i zasobów bioróżnorodności przyrody, niezwykłych walorów krajobrazowych oraz terenami skonfigurowanej rzeźby terenu porośniętej zwartymi kompleksami leśnymi (ponad 50% pow. gminy).

Ten cenny przyrodniczo obszar jest stosunkowo ubogi w obiekty i obszary objęte ochroną prawną.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
Rezerwat przyrody „Cisy Tychowskie”

Rezerwat został utworzony zarządzeniem MLiPD z dnia 11.08.1980 r. Dla rezerwatu przyrody obowiązuje Plan ochrony zatwierdzony na lata 2005-2024: Rozporządzenie Nr 40/2005 Woj. Zach. z dnia 20.12.2005 r.; zmieniony Zarządzeniem Nr 26/2009 Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 22.05.2009 r. (Dz. U. Województwa Zachodniopomorskiego Nr 48 poz. 1185 z dnia 13 lipca 2009 r.).

Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 10,51 ha, w tym grunty zalesione zajmują pow. 10,19 ha, co stanowi zaledwie 0,1% obszaru Nadl. Tychowo.

Rezerwat położony jest w oddziałach: 192j, m, n, o, r, 193t, 219c leśnictwa Czarnkowo, obrębu leśnego Tychowo.

Celem ochrony jest zachowanie stanowiska cisa pospolitego (*Taxus baccata*), 70 szt. w wieku 50-140 lat, występującego w warunkach naturalnych. Jest to jedyne większe skupisko cisów występujących w dawnym woj. koszalińskim. Szacunkowy wiek drzew to 50-140 lat. Okazy cisa sięgają ponad 15 m wysokości.

Cis występuje w sąsiedztwie buka, brzozy i olszy czarnej z domieszką dębu i grabu. Według prof. Jasnowskiej w rezerwacie występują również rzadkie i chronione rośliny (np. storczyk, podkolan biały, bluszcz) oraz rzadkie gatunki ptaków, np. zniczek przylatujący na zimę z północno-wschodniej Europy.

W granicach rezerwatu występują storczyki: storczyk Traunsteinera, podkolan biały, oraz łuskiewnik różowy.

Obszary Natura 2000

W granicach gminy Tychowo znajdują się fragmenty trzech obszarów Natura 2000:

- specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Dolina Radwi, Chocieli i Chotli” PLH320022, dla którego obowiązującym aktem prawnym jest Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009),
 - specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Dorzecze Parsęty” PLH320007, dla którego obowiązującym aktem prawnym jest Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009),
 - obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Ostoja Drawska” PLB320019, dla którego obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133),
- Obszary Natura 2000 podlegają ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - **Dz. U. z 2015, poz. 1651**).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
Pomniki przyrody

W granicach gminy Tychowo zostały ustanowione prawnie następujące pomniki przyrody ożywionej:

L.p.	Nazwa gat. polska	Nazwa gat. łacińska	Bliższa lokalizacja	Śred. (m)	Obw. cm)	Wys (m)	Forma	Akty prawne
1	buk pospolity	Fagus sylvatica	Rudno	22	426	35	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
2	cis pospolity	Taxus baccata	Oddz. 245m Nadleśnictwo . Połczyn, Leśnictwo Borzęcino	6	72	6	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
3	dąb szypułkowy	Quercus robur	Smęcino	16	320	24	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
4	dąb szypułkowy	Quercus robur	Oddz. 114n Nadleśnictwo . Tychowo Leśnictwo Warnino	brak danych	450	8	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
5	dąb szypułkowy	Quercus robur	Oddz. 245m Nadleśnictwo . Połczyn, Leśnictwo Borzęcino	15	382	24	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
6	dąb szypułkowy	Quercus robur	Oddz. 224gh Nadleśnictwo . Połczyn Leśnictwo Dębno	8-25	190-780	10 - 22	grupa	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
7	dąb szypułkowy	Quercus robur	Cment ewang.- Wicewo	12, 16	350, 325	28, 30	grupa	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
8	dąb szypułkowy	Quercus robur	Nadleśnictwo . Tychowo Leśnictwo Sadkowo	15	520	25	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
9	dąb szypułkowy	Quercus robur	Oddz. 89m Nadleśnictwo . Tychowo, Leśnictwo Warnino	12	480	22	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
10	dąb szypułkowy	Quercus robur	Cmentarz ewangelicki Borzysław	13	322	24	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
11	dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, jesion wyniosły, klon zwyczajny	Tilia cordata, Quercus robur, Fraxinus excelsior, Acer platanoides	Kikowo, kościół rzymskokatolicki	brak danych	brak danych	brak danych	grupa	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
12	kasztanowiec pospolity	Aesculus hippocastanum	Tychowo, ul. Kościelna 5	15	435	21	poj.	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
13	lipa drobnolistna, jesion wyniosły	Tilia cordata, Fraxinus excelsior	Tychowo, ul. Kościelna 5	15,12, 12	410, 463, 305	28, 28, 28	grupa	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
14	świerk pospolity	Picea abies	Kowalki cmentarz katolicki, dawniej ewangelicki	4-12	90 - 156	12 - 22	aleja	Rozporządzenie nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r.
15	Dąb szypułkowy	Quercus robur	nr dz. 454	brak danych	680	brak danych	poj.	Uchwała nr XXV/175/08 Rady Gminy w Tychowie z 28 sierpnia 2008 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

16	Dąb szypułkowy	Quercus robur	nr dz. 454	brak danych	590	brak danych	poj.	Uchwała nr XXV/175/08 Rady Gminy w Tychowie z 28 sierpnia 2008 r.
17	Lipa szerokolistna	Tilia plathyphyllos	Rosnąca około 3 km od miejscowości Bukowo nr dz. 25	brak danych	520	brak danych	poj.	Uchwała nr XXV/175/08 Rady Gminy w Tychowie z 28 sierpnia 2008 r.
18	Tulipanowiec amerykański	Liriodendron tulipifera	Park wiejski nr dz.63	brak danych	282	brak danych	poj.	Uchwała nr XXVIII/205/08 Rady Gminy Tychowo z dnia 27 listopada 2008 roku

Parki wiejskie i cmentarze – tabele w środowisku kulturowym.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne są to niewielkie na ogół obszary: bagien, torfowisk, płaty nieużytków, śródleśne i śródpolne „oczka” wodne. Spełniają niezwykle cenną rolę w systemie powiązań ekologicznych, retencyjnych i bytowych zwierząt. W gminie występują głównie na terenach nadleśnictw” Połczyn, Białogard i Bobolice.

W gminie Tychowo zostały powołane następujące użytki ekologiczne:

L.p.	Nr urzędowy	Nazwa	Pow. ha	Akt powołania	Cel ochrony	Właściciel
1	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	0,87	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uchwała nr XXV/196/2001 Rady Gminy w Tychowie z dnia 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 10, poz. 204 z 16 kwietnia 2001 r.)	Brak określonego celu ochrony. Stanowisko żaby moczarowej.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
2	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	0,79	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uchwała nr XXV/196/2001 Rady Gminy z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 10, poz. 204 z dnia 16 kwietnia 2001 r.)	Brak określonego celu ochrony. Podworski park. Stanowiska żab: jeziorkowej, moczarowej, wodnej.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
3	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	7,31	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uchwała nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 10 poz. 204 z dnia 16 kwietnia 2001 r.)	Brak określonego celu ochrony. Żywe torfowisko wysokie z nalotem sosny i brzozy.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
4	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	1,08	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uchwała nr XXV/196/2001 Rady Gminy w Tychowie z dnia 20.02.2001 r.	Brak określonego celu ochrony. Zbiornik wody bez roślinności. Stanowisko żaby	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

				(Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 10, poz. 204 z dnia 16 kwietnia 2001 r.)	moczarowej, jeziorkowej, ropuchy szarej.	
5	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	1,35	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Mszar z mozaiką fitocenozy, stanowisko rosiczki okrągłolistnej.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
6	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	5,24	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj 7Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Gęste łożowisko w obniżeniu terenu, torfowisko wysokie z nalotem sosny i brzozy; rosiczka okrągłolistna.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
7	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	2,07	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Mszar z dawnymi karierami - w otwartej wodzie chronione grzybienie północne.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
8	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	2,68	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Dwa obszary - teren zakwalifikowany przez nadleśnictwo jako nieużytek leśny - bagno.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
9	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	2,9	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Podtopione łożowisko z martwą brzozą i sosną.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
10	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	3,87	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Śródleśna łąka niekoszona zarasta ziołoroślami i pokrzywą.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
11	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	0,71	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Brzezina bagienna z licznym udziałem	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

					borówki bagiennej.	
12	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	0,47	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Mały mszar wysoki opanowany przez wełniankę pochwowatą i żurawinę.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
13	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	1,28	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Szuwary i ziołorośla w dolinie Dębnicy przy olszynie bagiennej; porzeczka czarna.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
14	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	0,6	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Pokrzywisko.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
15	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	2,88	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Dwa obszary. 1 – jednorodny szuwar trzcinowy. 2 - nieużytkowana łąka śródleśna.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
16	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	7,07	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Dwa obszary. Zbiorowiska trawiaste i turzycowiska zachwaszczone pokrzywą.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
17	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	1,78	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Dwa obszary. Jeziorko torfowe zarastające i mały mszar wysoki opanowany przez trzcinę.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
18	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	4,04	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Sześć obszarów. Łąki w zakolach meandrującej Parsęty- nieużytkowane;	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

					arcydziesięciel brzegowy.	
19	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	6,25	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Teren zakwalifikowan y przez nadleśnictwo jako nieużytek leśny – bagno.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
20	UE/6630/I II/095	Brak nazwy własnej	5,71	Uchwała nr V/223/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. zm. Uch nr XXV/196/2001 RG z 20.02.2001 r. (Dz. Urz. Woj Zachodniopomorskiego nr 10 z 16 kwietnia 2001 poz. 204)	Brak określonego celu ochrony. Dwa obszary. Część stanowi szuwar trzciniowy.	Nadleśnictwo Połczyn Zdrój
21	UE/6630/I II/096	Brak nazwy własnej	Brak danych	Uchwała nr V/234/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. Brak publikacji	Brak określonego celu ochrony. Torfowisko mzarne, przesuszone z resztkami roślinności bagiennej.	Nadleśnictwo Białogard
22	UE/6630/I II/096	Brak nazwy własnej	Brak danych	Uchwała nr V/234/97 Rady Gminy w Tychowie z dnia 24.10.1997 r. Brak publikacji	Brak określonego celu ochrony. Rozległe suche wrzosowiska Pohlio- Callunetum z wrzosem zwyczajnym.	Nadleśnictwo Białogard
23	UE/6630/I II/097	Brak nazwy własnej	2,3	Uchwała nr V/53/1999 Rady Gminy Tychowo z dnia 12.03.1999 r. Brak publikacji	Brak określonego celu ochrony. Łąki w dolinie rzeczki Trzebigoszcz; trzcinnik lancetowaty.	Brak danych

Natomiast Nadl. Tychowo proponuje jako użytki ekologiczne tereny bagienne o łącznej pow. 14,89 ha. Wykaz zawarty jest w operacie „Plan urządzenia lasu na okres 1.01.1998 do 31.12.2007”.

Proponowane formy ochrony przyrody.

W Waloryzacji Przyrodniczej Gminy Tychowo zaproponowano utworzenie:

- parku krajobrazowego
 - rezerwatów przyrody (4)
- obszarów chronionego krajobrazu (2)
- zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (2),
- użytków ekologicznych (UE28-41)

- pomników przyrody.

Park krajobrazowy.

W gminie Tychowo, granice Parku Krajobrazowego zostały wyznaczone w obrębie doliny Parsęty i obejmują cały jej przebieg w gminie Tychowo oraz ujściowy odcinek Dębnicy wpadającej do Parsęty na wysokości Starego Dębna. Obszar powinien być kontynuowany wzdłuż biegu Parsęty także w innych gminach począwszy od źródeł do ujścia.

Pomniki przyrody ożywionej.

I.p.	Stan zachowania walorów przyrodniczych	Zalecenia konserwatorskie
1	dąb żywe drzewo z gniazdem bociana; obwód 540 cm, m. Kikowo	ochrona czynna
2	dąb obwód 405 cm, Oddz. 386a, Obr. Tychowo, N-ctwo Tychowo, na krawędzi torfowiska	ochrona ścisła
3	sosna zwyczajna samotne drzewo o regularnym kształcie na pagórku leśnym; uznać za pomnik przyrody, choć nie ma wymiarów pomnikowych obwód 235 cm, Oddz. 213m, Obr. Krosino, N-ctwo Połczyn Zdrój	ochrona ścisła
4	aleja lipowa, drzewa w dobrej kondycji, obwód do 220 cm, długość m 300, m. Zaspy Wielkie; droga polna w kierunku N do stawów	ochrona czynna
5	2 dęby szypułkowe, sędziwe drzewa o średniej kondycji (część konarów martwa), obwód 360, 405 cm, Oddz. 115b, Obr. Białogard, N-ctwo Białogard	ochrona ścisła
6	aleja bukowa aleja 97 drzew, w połowie przzerwana przez jezioro, którego wody zatopiły drogę, obwód 270 – 305 cm, długość m 1050, przy drodze do Dobrowa	ochrona czynna
7	aleja lipowa jedna sosna o obw. 300cm, pień butelkowato rozszerzony, obwód 250, długość 150 m, w dolinie Chotli koło Bukowa przy drodze polnej	ochrona czynna
8	3 dęby szypułkowe, jedno drzewo przy budynkach z gniazdem bociana białego; obwód 400, 550, 595 cm, m. Sadkowo – skraj wsi	ochrona czynna
9	2 dęby szypułkowe okazałe drzewa pokryte porostami; uznać za pomnik przyrody, choć nie mają wymiarów pomnikowych; obwód 320 cm, m. Sadkowo na linii leśnej Oddz. 395j/n, Obr. Tychowo, N-ctwo Tychowo	ochrona ścisła
10	„dolina martwych dębów szypułkowych”: kikuty potężnych 500-letnich martwych drzew w wąskiej dolinie na skarpach i na krawędzi, pozostawić do samoistnego rozpadu; obwód do 530 cm, Oddz. 224a, Obr. Krosino, N-ctwo Połczyn Zdrój	ochrona ścisła
11	sosna zwyczajna, drzewo o rozmiarach pomnika, pień rozwidła się na wys. 1m i ponownie na wys. 10 m, obwód 410 cm, Oddz. 196k, Obr. Poniki, N-ctwo Tychowo	ochrona ścisła
12	dąb szypułkowy, obwód 570 cm, m. Bukówko	ochrona czynna
13	dąb szypułkowy okazały dąb w dobrej kondycji i o ładnej ekspozycji, obwód 370 cm, Oddz. 207a, Obr. Białogard, N-ctwo Białogard przy drodze leśnej	ochrona ścisła
14	dąb, poświęcony pamięci Ditricha Bonhoffera, uczestnika spisku na Hitlera; uznać za pomnik pamięci, m. Kikowo – przed pałacem	ochrona konserwatorska

2.6.3 Zasoby użytkowe środowiska

Kopaliny

Na obszarze gminy baza surowców naturalnych jest stosunkowo uboga.

W granicach obszaru objętego zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo nie występują udokumentowane złoża kopalin ani ustanowione tereny górnicze, niemniej jednak na obszarze gminy znajdują się złoża kopalin i tereny górnicze wymienione w poniższych tabelach.

W granicach obszaru objętego niniejszą zmianą Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tychowo nie występują udokumentowane złoża kopalin ani ustanowione obszary i tereny górnicze.

Złoża kopalin na obszarze gminy Tychowo

<i>Kod, ID złoża</i>	<i>Rodzaj kopaliny</i>	<i>Nazwa złoża</i>	<i>Eksploatacja</i>	<i>Położenie</i>	<i>Powierzchnia złoża [ha]</i>	<i>Skreślone z bilansu zasobów</i>
<i>KN 17058</i>	<i>kruszywa naturalne</i>	<i>Retowo</i>	<i>brak danych</i>	<i>Retowo, dz. nr 70</i>	<i>35,66</i>	<i>nie</i>
<i>KN 13261</i>	<i>kruszywa naturalne</i>	<i>Smęcino</i>	<i>brak danych</i>	<i>Smęcino</i>	<i>11,23</i>	<i>nie</i>
<i>NR 4947</i>	<i>ropy naftowe, gazy ziemne</i>	<i>Tychowo</i>	<i>05.07.1989-31.12.1997</i>	<i>brak danych</i>	<i>525,00</i>	<i>tak (31.12.1997)</i>
<i>KR 192</i>	<i>kredy</i>	<i>Tyczewo</i>	<i>01.09.1986 -></i>	<i>brak danych</i>	<i>6,17</i>	<i>nie</i>
<i>KN 16502</i>	<i>kruszywa naturalne</i>	<i>Tyczewo</i>	<i>-</i>	<i>Tyczewo dz. nr 86 i 87</i>	<i>brak danych</i>	<i>nie</i>
<i>KR 7222</i>	<i>kredy</i>	<i>Tyczewo I</i>	<i>01.01.1998-31.12.2003</i>	<i>Tyczewo dz. 95, 96, 98, 99, 100, 116/2, 116/3, 116/14.</i>	<i>14,49</i>	<i>nie</i>
<i>KN 3427</i>	<i>kruszywa naturalne</i>	<i>Warnino</i>	<i>01.01.1994 -></i>	<i>Warnino</i>	<i>1,96</i>	<i>nie</i>

Tereny górnicze na obszarze gminy Tychowo

<i>Nazwa terenu górniczego</i>	<i>Powierzchnia terenu górniczego [m²]</i>	<i>Status</i>	<i>Nazwa obszaru górniczego</i>	<i>Nr w rejestrze</i>	<i>Powierzchnia [m²]</i>	<i>Status</i>
<i>Warnino</i>	<i>43 600</i>	<i>aktualny</i>	<i>Warnino</i>	<i>XVI/1/25</i>	<i>16 900</i>	<i>aktualny</i>
<i>Tyczewo</i>	<i>144 871</i>	<i>aktualny</i>	<i>Tyczewo</i>	<i>10-16/1/19</i>	<i>144 871</i>	<i>zniesiony</i>
<i>Smęcino</i>	<i>190 897</i>	<i>aktualny</i>	<i>Smęcino</i>	<i>10-16/3/165</i>	<i>176 519</i>	<i>aktualny</i>
<i>Tyczewo</i>	<i>29 702</i>	<i>aktualny</i>	<i>Tyczewo</i>	<i>10-16/3/167</i>	<i>17 277</i>	<i>aktualny</i>

Udokumentowane są następujące złoża:

- kruszywo pospolite grube (pospółka) – 1

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
Eksplloatowane złożo "Warnino" o śr. pp 62,2%

Zarejestrowane zasoby złoża wynoszą 107,25 tys. ton pospółki i 32,39 tys. ton piasku.

Złożo o pow. 8.392 m², w tym 5.899 m² stanowi piasek.

Zlokalizowane jest na nieużytkach oraz użytkach rolnych – gleby klasy V i VI.

- kruszywo naturalne drobne (piasek) – nie występuje.

Są 4 wyrobiska, z których wydobywane doraźnie kruszywo drobne jest kopalnią podstawową. W wyrobiskach występują piaski drobne i średnioziarniste, zaspokajają potrzeby budownictwa wiejskiego. Są to punkty: Słonino, Zaspy Wlk., Wełdkówko i Wicewo.

- surowce ilaste ceramiki budowlanej nie są udokumentowane, punktów eksploatacji brak.

- osady węglanowe – kreda jeziorna i gytie wapienne – występuje złożo udok. – 1 (nr II). Jest to złożo kredy jeziornej "Tyczewo" o śr. zawartości CaO – 51,3%, udok. kartą rejestracyjną w 1985 roku. Jedno z wyrobisk zrekułtywowano jako staw rybny.

Złożo kredy jeziornej "Tyczewo I" posiada dokumentację geologiczną zatwierdzoną w kat. C1 z 30.10.1997 r., położone jest na terenie działek nr 95, 96, 98, 99, 100, 116/2, 116/13, 116/14 w obrębie Tyczewo. Zasoby ustalono na 1097700 ton. Kopalnia należy do Danuty Ordon.

Kreda jeziorna w złożu zawiera 46,7% CaO. Ma mieć zastosowanie dla celów nawozowych w rolnictwie i do odkwaszania gleb w ochronie środowiska. Powierzchnia złoża – 144871 m². Grubość nadkładki w m (torf) od śr. 1,0 m do max. 2,5 m. Miąższość złoża w m od 5,9 do 2,0 m, brzeżna – 1,0 m.

Licznie występujące na terenie gminy torfowiska niskie, wysokie i przejściowe nie zostały udokumentowane geologicznie.

Perspektywy powiększenia bazy surowcowej również nie są duże.

Rozpoznanie budowy geologicznej utworów czwartorzędowych pozwala stwierdzić, że nie ma możliwości udokumentowania nowych złóż pospółki (tj. kruszywa naturalnego grubego). Natomiast istnieją rejony perspektywiczne dla:

- kruszywa pospolitego drobnego (w rejonie A – wyrobisko nr 2 występująca warstwa piasku ma grubość 3,7 m, jej zasoby oszacowano na 70 tys. ton),
- 2 rejony perspektywiczne dla udokumentowanych złóż surowców ilastych dla ceramiki budowlanej są wstępnie rozpoznane:
 - rejon B – na NE od miejscowości Pobądz, wywiercono otwory łu w warstwie o miąższości 2,0-3,7 m, zasoby oszacowano na ca 300 tys. m³,
 - rejon C – na W od Tychowa występują ły warwowe o miąższości od 1,0 – 6,7 m, zalegające pod nakładem piasku lub gliny piaszczystej o grubości od 0,3 – 3,0 m, zasoby oszacowano na ca 300 tys. m³.

Prowadzono również badania poszukiwawcze w celu udokumentowania złóż kredy

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo jeziornej i gytii wapiennej, a także badaniami objęto większość torfowisk. Na podstawie tych badań stwierdzono występowanie osadów węglanowych w okolicy Tyczewa (złoże kredy jeziornej).

Na pozostałym obszarze gminy nie udokumentowano ani złóż kredy jeziornej, ani złóż torfowych.

W latach 90-tych w rejonie Tychowa poszukiwano ropy naftowej. W zmianie do proj. planu gminy Tychowo zaznaczono otwór geologiczny i przybliżony kontur złoża „Tychowo”. Szczegółowszych danych brak.

Wody podziemne

Obszar gminy Tychowo związany jest z czwartorzędowym zbiornikiem wód podziemnych GZWP nr 126 – zbiornik Szczecinek. Są to międzymorenowe struktury wodonośne (hydrostruktury) o charakterze kopalnych dolin interglacjalnych z okresów pomiędzy poszczególnymi stadiałami zlodowaceń. Charakterystykę GZWP nr 126 przedstawia poniższa tabela.

Charakterystyka GZWP na terenie gminy Tychowo

(Źródło: Wykaz GZWP w obszarze działania RZGW w Szczecinie)

Nr GZWP	Nazwa zbiornika	Powierzchnia [km²]	Wiek	Typ zbiornika	Średnia głębokość [m]	Zasoby [tys.m³/d]
126	Zbiornik Szczecinek	1345,5	QM, Tr	porowy	90	99

2.6.4 Zagrożenia środowiska

Zanieczyszczenia wód

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych posiadają zanieczyszczenia pochodzące:

- ze źródeł komunalnych i przemysłowych (ścieki komunalne i przemysłowe o zróżnicowanym stopniu oczyszczenia),
- z terenów zainwestowanych w postaci spływu nieoczyszczonych wód opadowych,
- z terenów użytkowanych rolniczo w postaci związków biogenych, środków ochrony roślin, rozdeszczowania gnojowicy (w ograniczonym zakresie),
- znaczące zagrożenie stanowią hodowle ryb, zwłaszcza pstrągowych.

Wpływ ww. zagrożeń jest oczywisty. Główne rzeki obszaru gminy (Parsęta, Leśnica, Chotla) posiadają najwyższą klasę zanieczyszczenia (kl. III).

Stan powyższy może ulec poprawie wyłącznie poprzez wyrównanie dysproporcji pomiędzy stanem zaopatrzenia w wodę a zakresem odprowadzonych ścieków.

Zanieczyszczenie atmosfery

W sytuacji gminy nie stanowi istotnego problemu. Zagrożenia koncentrują się na obszarach zainwestowanych w postaci tzw. niskiej emisji pochodzącej ze źródeł związanych z systemem ogrzewania (paliwo stałe). Opady nie przekraczają dopuszczalnych wartości stężeń. Sytuacja może ulec zdecydowanej poprawie w wyniku gazyfikacji gminy i wyeliminowania paliwa stałego, jako czynnika grzewczego. ***Jednocześnie należy zwrócić uwagę na ograniczenie opalania domów wszelkimi odpadami, wydzielającymi w procesie spalania znaczną ilość substancji toksycznych.***

Nie bez znaczenia też pozostaje emisja komunikacyjna. Wzrastająca systematycznie ilość pojazdów samochodowych, nabywanych zarówno przez podmioty gospodarcze, jak i osoby fizyczne, pociąga za sobą wzrost emisji przede wszystkim dwutlenku azotu. Transport samochodowy jest również źródłem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego tlenkami węgla, węglowodorami i związkami ołowiu. Niekorzystne zmiany na terenie opracowania mogą być związane z ruchem kołowym pojazdów przy drogach wojewódzkich nr 167 i nr 169, drogach powiatowych i gminnych zlokalizowanych na terenie gminy, ale najsilniejsze wydaje się być związane z emisjami napływowymi transgraniczne oddziaływanie dróg wojewódzkich i krajowych zlokalizowanych na obszarze powiatu i całego województwa. Pojazdy samochodowe w ruchu emitują gazy spalinowe, wytwarzają pyły powstające na skutek ścierania okładzin hamulców oraz opon na nawierzchni drogowej. W wyniku spalania paliwa dostają się do atmosfery zanieczyszczenia gazowe, głównie: dwutlenek węgla, tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, aldehydy, tlenki siarki. Powstające pyły zawierają związki ołowiu, kadmu, niklu, miedzi, a także wyższe węglowodory aromatyczne. Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od wielu czynników, między innymi od natężenia i płynności ruchu, konstrukcji silnika i jego stanu technicznego, zastosowania dopalaczy i filtrów, rodzaju paliwa, parametrów technicznych i stanu drogi. Mogą być one źródłem skażenia wód powierzchniowych, gleb, roślinności, jak również człowieka.

Utrzymanie dobrej jakości powietrza, a nawet poprawę jego stanu można uzyskać przez ograniczenie szkodliwych dla środowiska technologii, zmniejszenie oddziaływania obszarów niskiej emisji na środowisko naturalne, stworzenie warunków rozwoju dla gazyfikacji gminy (rozbudowy i modernizacji istniejącej sieci gazowej i stacji redukcyjnych), likwidację lub modernizację kotłowni tradycyjnych (zmiana nośnika energii z węgla np. na gaz), poprawę nawierzchni dróg, budowę obwodnic, a przede wszystkim poprzez zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (energii wodnej, promieniowania słonecznego, energii geotermalnej, biogazu).

Dotyczy w zasadzie obszarów o wysokim stopniu urbanizacji i wiąże się, przede wszystkim, z systemami infrastruktury transportowej. Charakter istniejącego przemysłu posiada ograniczony wpływ jako źródło hałasu. Lokalne, punktowe zagrożenia mogą wystąpić w trakcie działalności produkcyjnej, w sytuacji braku odpowiednich zabezpieczeń akustycznych.

Aktualne zestawienie i dane na temat elementów podlegających ochronie zawiera Opracowanie ekofizjograficzne sporządzone na potrzeby niniejszej zmiany Studium *dokonanej w 2011 r. Dane zawarte w opracowaniu są aktualne w odniesieniu do dnia sporządzenia niniejszej zmiany studium.*

2.7 Stan i ochrona środowiska kulturowego. Obiekty i obszary chronione. **Zagrożenia**

Ochrona dóbr kultury i zabytkowego krajobrazu kulturowego jest ważnym celem publicznym polityki przestrzennej gminy. W 2002 r. sporządzono opracowanie specjalistyczne „Środowisko kulturowe gminy Tychowo”, w którym zawarto koncepcję ochrony obiektów i obszarów zabytkowych (wpisanych i proponowanych do wpisu do rejestru zabytków) oraz obiektów i obszarów, które powinny być chronione prawem lokalnym. Opracowany, przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego Pomorza Zachodniego w Szczecinie materiał określił kierunki ochrony i zasady kształtowania zagospodarowania, uwzględniające warunki ochrony środowiska kulturowego.

2.7.1 Zasoby i stan krajobrazu archeologicznego

Według opracowania „Środowisko kulturowe gminy Tychowo”:

Na terenie gminy Tychowo zewidencjonowano ogółem 528 stanowisk archeologicznych. Rozmieszczenie stanowisk na obszarze gminy jest zróżnicowane, tak samo jak zróżnicowana jest ich funkcja.

W ramach zasobu stwierdzono następujące kategorie stanowisk archeologicznych – rozróżnienie funkcjonalne, bez rozróżnienia chronologicznego:

– ślad osadniczy	– 574
– punkt osadniczy	– 56
– osada	– 235
– cmentarzysko	– 41
– gród	– 4

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo
 Zróżnicowanie funkcjonalne stanowisk w obrębie wyróżnionych okresów
 chronologicznych przedstawia poniższa tabela.

Stanowiska archeologiczne wg chronologii

	LX	X	O	C	G	Razem
Epoka kamienia	108		5			113
Okres neolitu	20		4			24
Kultura łużycka	39	3	22	4		68
Kultura pomorska	28	9	36	7		80
Okres przedrzymski i rzymski	45	4	73	9		131

Okres starożytny	40	13	10	7		70
Okres wczesnośredniowieczny	104	11	54	1	1	171
Okres średniowieczny	189	16	29		3	237
Chronologia ?	1		2	13		16
Ogółem	574	56	235	41	4	910

Wielokrotnie stwierdzono współwystępowanie śladów osadniczych z różnych okresów chronologicznych, co przedstawiono poniżej.

Współwystępowanie różnych okresów chronologicznych

	EK	N	KŁŻ	KPM	KOK	L/R	STAR	WS	SR	?
Epoka kamienia – EK			15	16		24	9	36	51	
Okres neolitu – N			3	3		4	2	5	3	
Kultura łużycka – KŁŻ	15	3			2	21	2	19	27	
Kultura pomorska – KPM	16	3				9		19	23	
Kultura oksywska – KOK			2			1			1	
Okres przedrzymski i rzymski (L/R)	24	4	21	9	1	2	5	39	42	
Okres starożytny (STAR)	9	2	2			5		6	34	
Okres wczesnośredniowieczny (WS)	36	5	19	19		39	6		74	
Okres średniowieczny (SR)	51	3	27	23	1	42	34	74		
Chronologia (?)										

Wszystkie stanowiska zostały ujęte w zestawieniu tabelarycznym „Zasób archeologiczny gminy Tychowo” w opracowaniu specjalistycznym „Środowisko kulturowe gminy Tychowo. Część I – zasób”.

Przeprowadzenie analizy osadniczej, uwzględniającej lokalizację stanowisk na gruntach danej miejscowości, moment pojawienia się osadnictwa oraz jego znaczenie dla układów lokalnych bądź interregionalnych, pozwoliło na sformułowanie następujących wniosków:

- Obszar gminy Tychowo to rejon bardzo intensywnego osadnictwa, które pojawia się już w mezolicie (pojedyncze stanowisko ze schyłkowego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo paleolitu). Osadnictwo neolityczne występuje w zdecydowanie mniejszej ilości.

- Na przestrzeni wielu okresów osadnictwo występuje w coraz większym nasileniu ilościowym, przy dużym znaczeniu funkcjonalnym osad oraz cmentarzysk (tych ostatnich od okresu trwania kultury łużyckiej po schyłek starożytności).
- Duża jest ilość cmentarzysk o nieokreślonej chronologii.

We wczesnym średniowieczu dużego znaczenia nabierają osady, zarówno pod względem ilości jak i ważności. Występuje pojedynczy gród, będący obiektem obronnym, który obecnie jako grodzisko ma własną formę krajobrazową.

- Podobnie, ale w pewnym zwiększeniu ilościowym wygląda osadnictwo średniowieczne, gdzie przy dominacji śladów osadniczych widoczne są osady oraz trzy grodziska.
- Obraz osadnictwa uzupełniają znaleziska luźne pochodzące ze wszystkich okresów chronologicznych.

Dokładną analizę rozmieszczenia przestrzennego stanowisk archeologicznych na terenie gminy zawiera opracowanie „Środowisko kulturowe gm. Tychowo”. Na jej podstawie wyróżniono kilka skupisk o dość czytelnych granicach. Skupiska te zróżnicowane są zarówno pod względem kształtu i wielkości, jak i ilości zarejestrowanych stanowisk – także zróżnicowanych funkcjonalnie i chronologicznie.

Najbardziej na północy zlokalizowane jest niewielkie skupisko ciągnące się po osi NW-SE, położone na gruntach wsi Zaspy Wielkie. Kilkanaście stanowisk zlokalizowanych jest na stosunkowo niedużym obszarze ulokowanym na długim stoku.

Na SW od niego zlokalizowane jest wydłużone skupisko w rejonie Słonina. Występują tutaj osady z różnych okresów chronologicznych. Bezpośrednio na SE od wymienionego skupiska zlokalizowane są stanowiska w rejonie Bukówka (z cmentarzyskiem z okresu starożytnego). Na południowym krańcu tego skupiska znajduje się średniowieczne grodzisko z Retowa.

Kolejnym, niedużym obszarowo jest skupisko w rejonie Dobrowa – Dobrówka. To rozciągnięte po osi N-S skupisko na swych krańcach północnym i południowym ma znaczące cmentarzyska kultury pomorskiej i wielbarskiej oraz z okresu wczesnego średniowiecza. Występują tutaj duże osady przede wszystkim wczesnośredniowieczne.

Na E od niego wyodrębnić można ciąg skupisk rozmieszczonych po osi NE-SW. Skupisko Dobrowo (partia wschodnia wsi) – Modrolas należy do najbardziej na zachód wysuniętych skupisk w tym ciągu. Na jego obszarze występuje duża ilość śladów

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo osadniczych, a istotniejszym stanowiskiem jest wielokulturowa osada (kultury pucharów lejkowatych oraz wielbarskiej).

Bezpośrednio na NE od tego rejonu wyróżnione zostało skupisko w rejonie Retowa – niewielkie i zwarte, z osadami z okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza. Niewątpliwie na kształtowanie się skupisk w Słoninie, Bukówku i Retowie wpływ miała przepływająca tutaj rzeka Chotla.

Najbardziej na NE tej części obszaru znajduje się skupisko w rejonie Bukowa i Stoisławic. Zlokalizowanych jest tutaj dużo starożytnych cmentarzysk.

Kolejne skupisko, wydłużone po osi N-S, znajduje się w rejonie wsi: Buczki, Po-bądź, Tyczewo. Wśród kilkudziesięciu stanowisk na tym obszarze do istotniejszych należą domniemane grodzisko w Buczkach i cmentarzysko ciałopalne kultury pomorskiej w Tyczewie.

Niewielkim i stosunkowo luźnym jest skupisko osadnicze w Wełdkówku, ze średniowiecznym grodziskiem i cmentarzyskiem kultury pomorskiej.

Na wschodnim krańcu gminy znajduje się skupisko kurhanowych cmentarzysk z Wełdkowa i Smęcina. Wszystkie posiadają nieokreśloną chronologię.

Niewątpliwie największym jest skupisko w rejonie Kowalek, Czarnkowa i Warnina. Zlokalizowano tutaj ponad sto stanowisk ciągnących się łukowato od Czarnkowa, poprzez Kowalki po Warnino. Występują tutaj m.in.: cmentarzyska pomorskie oraz z późnego okresu rzymskiego w Kowalkach oraz w Warninie, osady wielokulturowe kultury łużyckiej, pomorskiej, z okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza. Tak intensywne osadnictwo wynika z dobrego układu hydrograficznego wytworzonego przez Kowalówkę, Rabnicę i Leszczynekę.

Na zachód od niego znajduje się skupisko tychowsko-trzebiszyńskie o stosunkowo dużym nasyceniu osad. Jest to skupisko koliste z „pustą” częścią centralną oraz kilku stanowiskami nieco poza w części SE skupiska. Wśród kilkudziesięciu stanowisk do istotniejszych należą: cmentarzysko rzymskie w Tychowie, osady wielokulturowe w Tychowie (z okresu mezolitu, kultury łużyckiej i pomorskiej, z okresu rzymskiego i ze średniowiecza) oraz Trzebiszynie (z okresów rzymskiego i wczesnośredniowiecznego). W części SW skupiska na jego powstanie duży wpływ miała niewątpliwie rzeka Leśnica.

Niewielkie i stosunkowo luźne są skupiska w rejonie Borzysławia i Liśnicy. Znaczącym jest tutaj tylko osada z epoki kamienia i wczesnego średniowiecza w Liśnicy.

Dużym obszarowo i jednym z większych ilościowo jest skupisko w rejonie Sadkowa, Żukówka, Motarzyna i wsi Doble. W pewien sposób, podobne jest do skupiska tychowsko-trzebiszyńskiego – pusta część środkowa z „ogonem” w kierunku SE (w

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo kierunku wsi Doble). Do istotniejszych stanowiska należą cmentarzysko wielokulturowe (kultury oksywskiej i z późnego okresu lateńskiego) w Motarzynie, cmentarzysko pomorskie w Doblach oraz osada wielokulturowa (kultury pomorskiej i z wczesnego średniowiecza) w tej samej wsi.

Na wschód od tego ostatniego skupiska znajduje się kolejne w rejonie Drzonowa Białogardzkiego i Kikowa, z cmentarzyskiem kurhanowym o nieokreślonej chronologii w Drzonowie.

Wzdłuż SW granicy gminy ciągnie się kilka niewielkich skupisk – od osowskiego na N, poprzez niewielkie w Sławomierzu i Wicewie, po większe w Starym Dębnie. W skupisku osowskim istotnymi stanowiskami są cmentarzysko łużyckie, pomorskie i o nieokreślonej chronologii, a także osada kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza. W skupisku wicewskim istotnymi są cmentarzyska kultury łużyckiej i oksywskiej oraz wielokulturowa osada (kultury łużyckiej, grupy dębczyńskiej oraz ze średniowiecza). Natomiast w skupisku na gruntach wsi Stare Dębno większość stanowisk ma duże znaczenie jako wielokulturowe osady oraz cmentarzyska.

Rejonem występowania, a nie skupiskiem, należy nazwać obszar lokalizacji cmentarzysk kurhanowych. Wszystkie występują w południowej części gminy na niezbyt dużym obszarze. Dotyczy to cmentarzysk ze Starego i Nowego Dębna o nieokreślonej chronologii oraz 6 cmentarzysk ze wsi Rudno o takiej samej kwalifikacji chronologicznej.

Ze względu na bardzo dużą ilość stanowisk archeologicznych granice tak wyróżnionych skupisk są płynne. W wielu wypadkach brak jest jednoznacznej, przestrzennej granicy między poszczególnymi skupiskami. W naszym przypadku wynikają one z faktu występowania stanowisk z tego samego przedziału chronologicznego bądź z warunków topograficzno-hydrograficznych terenu. Niewątpliwie najistotniejszym czynnikiem wpływającym na zasiedlenie tych terenów miały rzeki Leśnica i Parsęta oraz Kowalówka i Leszczynka wraz z dolinami, a także inne rzeczki i jeziora występujące na terenie gminy. Niebagatelny wpływ miały korzystne warunki glebowe wykształcone wzdłuż dolin rzek.

Przy tak wyróżnionych skupiskach, poza ich zasięgiem znalazła się pewna, niewielka grupa stanowisk. W zasadzie nie mają one większego znaczenia dla oceny osadnictwa gminy Tychowo.

Zasób archeologiczny gminy Tychowo

Nr stan. w wykazie	Miejscowość	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na arkuszu	Chronologia	Funkcja
1	ZASPY WIELKIE	2	53/18-21	STAR	X
2	-"-	3	58/18-21	STAR,WS	O,O X
3	-"-	6	61/18-21	STAR	LX,LX
4	-"-	7	62/18-21	STAR,SR	LX
5	-"-	21	78/18-21	SR	X
6	-"-	20	77/18-21	STAR	O,LX
7	-"-	19	76/18-21	STAR,SR	LX
8	-"-	9	64/18-21	SR	X,LX
9	-"-	10	65/18-21	STAR,SR	X,LX
10	-"-	11	66/18-21	STAR,SR	X,X
11	-"-	12	67/18-21	STAR,SR	X,LX
12	-"-	13	68/18-21	STAR,SR	O
13	-"-	14	70/18-21	KŁŻ	LX,LX
14	-"-	15	71/18-21	STAR,SR	LX,LX
15	-"-	18	75/18-21	STAR,SR	O?,LX
16	-"-	17	74/18-21	EK(N?),SR	LX
17	-"-	16	73/18-21	STAR	LX
18	SŁONINO	12	88/18-21	STAR	LX
19	-"-	10	86/18-21	EK KŁŻ	O
20	-"-	13	89/18-21	EK,KWL?	LX,O
21	-"-	14	90/18-21	STAR,SR	X,LX
22	-"-	15	91/18-21	KPM	O
23	-"-	16	92/18-21	EK(M),STAR,SR	LX,O?,LX
24	-"-	9	85/18-21	WS,SR	LX,LX
25	-"-	3	79/18-21	SR	LX O
26	-"-	4	80/18-21	KŁŻ	LX,X,LX
27	-"-	7	83/18-21	EK(P-M),STAR,SR	LX
28	-"-	6	82/18-21	R	O,LX
29	-"-	17	1/19-21	WS,SR	C?
30	BUKÓWKO	2	16/19-21	STAR	O
31	-"-	4	18/19-21	WS	LX,LX
32	-"-	3	17/19-21	WS,SR	LX,LX
33	-"-	6	20/19-21	WS,SR	LX,LX
34	-"-	8	22/19-21	WS,SR	LX
35	-"-	9	23/19-21	KŁŻ	O,O,X
36	BUKOWO	17	35/19-21	POR,WS,SR	LX,X
37	-"-	18	36/19-21	WS,SR	LX,LX,LX
38	-"-	13	31/19-21	KPM,WS,SR	LX,X
39	-"-	11	29/19-21	WS,SR	LX
40	-"-	10	28/19-21	WS	C
41	-"-	12	30/19-21	STAR	C
42	-"-	15	33/19-21	STAR	C
43	-"-	14	32/19-21	STAR	C
44	-"-	16	34/19-21	STAR	C
45	-"-	9	27/19-21	STAR	
46	STOISŁAWICE (cz. wsi Bukówko)	2	26/19-21		C
47	-"-	1	25/19-21	STAR	O
48	BU CZKI	8	22/18-22	KWL(RW)	O?,LX
49	-"-	7	21/18-22	STAR,SR	O,LX
50	-"-	6	20/18-22	STAR,SR	X
51	-"-	5	19/18-22	STAR	G?
52	-"-	4	18/18-22	WS?	LX,LX
53	-"-	3	17/18-22	STAR,SR	O
54	-"-	2	16/18-22	SR	LX
55	-"-	1	15/18-22	STAR	LX
56	POBĄDŹ	14	52/19-22	WS	X,LX
57	-"-	13	51/19-22	WS,SR	
58	-"-	12	50/19-22		

59	-"-	11	49/19-22	KPM?	O
60	-"-	10	48/19-22	KPM	X
61	-"-	9	47/19-22	STAR,WS,SR	O?,LX,X
62	-"-	3	41/19-22	SR	LX
63	-"-	4	42/19-22	KPM? STAR	X O
64	-"-	7	45/19-22	KPM?,WS,SR	O,O,X
65	-"-	8	46/19-22	R,WS	O,LX
66	-"-	5	43/19-22	R KPM?	O
67	-"-	6	44/19-22	KPM	X LX
68	-"-	15	53/19-22	STAR,SR	O,LX
69	-"-	1	38/19-22	N?	LX
70	-"-	17	55/19-22	STAR,WS,SR	O,LX,LX
71	-"-	18	56/19-22	KPM	O
72	TYCZEWO	5	18/19-22	KPM	O?
73	-"-	7	20/19-22	KPM,SR	O,LX
74	-"-	9	22/19-22	N?	O
75	-"-	6	19/19-22	STAR,SR	O,LX
76	-"-	8	21/19-22	KPM	O
77	-"-	4	17/19-22	SR KPM?	LX
78	-"-	10	23/19-22	KPM,SR	LX
79	-"-	11	24/19-22	KPM?,SR	O,LX
80	-"-	13	26/19-22	R?,SR	O,LX
81	-"-	14	27/19-22	KPM	O,X
82	-"-	12	25/19-22	SR	CC
83	-"-	15	28/19-22	WS,SR	LX
84	-"-	1	16/19-22	STAR	LX,LX
85	-"-	2	14/19-22	KPM,WS	X
86	-"-	3	15/19-22	KPM?,SR	O,LX
87	-"-	16	29/19-22	KPM,SR	LX,LX
88	-"-	18	31/19-22	R?	X,LX
89	-"-	17	30/19-22	STAR	O LX
90	-"-	21	34/19-22	WS,SR	LX,LX
91	-"-	25	40/19-22	WS,SR	LX,X
92	-"-	20	33/19-22	SR	G
93	-"-	24	37/19-22	STAR,WS,SR	LX,LX,X
94	-"-	23	36/19-22	N	LX
95	WĘDKÓWKO	1	8/19-22	STAR	LX
96	-"-	8	7/19-22	WS,SR	LX,LX
97	-"-	2	6/19-22	SR	LX
98	-"-	7	5/19-22	STAR,SR	X,LX
99	-"-	4	2/19-22	KPM	C
100	-"-	6	4/19-22	?	C
101	-"-	5	3/19-22	?	C
102	-"-	11	24/19-23	? EK	C
103	WĘDKOWO	2	22/19-23	EK,WS	LX
104	-"-	1	21/19-23	N,STAR	LX,LX
105	SMĘCINO	2	20/19-23	EK,STAR	LX,LX
106	-"-	1	34/20-23	N,KŁŻ	LX,LX
107	KOWALKI	34	25/20-23	STAR,SR	LX,LX
108	-"-	33	24/20-23	KPM	LX,LX
109	-"-	32	23/20-23	R,WS	C
110	-"-	35	26/20-23	N,WS	O,LX
111	-"-	30	21/20-23	EK,R,WS	LX,LX
112	-"-	31	22/20-23	KPM	LX,O,O
113	-"-	28	19/20-23	EK,WS	X
114	-"-	27	18/20-23	STAR,R,SR	LX,LX
115	-"-	29	20/20-23	KPM,SR	LX,LX,LX
116	-"-	24	15/20-23	N,KŁŻ,R,WS	LX,LX
117	-"-	25	16/20-23	EK,STAR,SR	LX,O,LX,LX
118	-"-	26	17/20-23		LX,LX,LX
119	-"-	23	14/20-23		
120	-"-	22	13/20-23		
121	-"-	21	12/20-23		

122	-"-	20	11/20-23	EK	LX
123	-"-	19	10/20-23	M,N,R	LX
124	-"-	18	9/20-23	STAR	LX,O
125	-"-	17	8/20-23	EK	LX
126	-"-	16	7/20-23	EK,R	LX
127	-"-	15	6/20-23	EK	LX,O
128	-"-	14	5/20-23	EK,R,SR	LX
129	-"-	12	3/20-23	KŁŻ,R,SR	LX,O,LX
130	-"-	13	4/20-23	EK,SR	LX,O,LX
131	-"-	11	2/20-23	SR KPM	LX,LX
132	-"-	10	1/20-23	KPM,R,WS,SR	LX
133	-"-	39	53/20-22	WOR	O
134	-"-	47	61/20-22	KPM,SR	LX,LX,LX,LX
135	-"-	38	52/20-22	KPM,R	X
136	-"-	37	51/20-22	EK	O,LX
137	-"-	41	55/20-22	EK	LX,O
138	-"-	40	54/20-22	EK,WOR	LX
139	-"-	43	57/20-22	KŁŻ	LX
140	-"-	45	59/20-22	KPM,SR	LX,C
141	-"-	48	62/20-22	KŁŻ,SR	LX
142	-"-	44	58/20-22	STAR	X,LX
143	-"-	49	63/20-22	EK,KŁŻ,R,SR	O,LX
144	-"-	50	64/20-22	R	LX
145	-"-	51	65/20-22	EK,R	LX,LX,LX,LX
146	-"-	46	60/20-22	KŁŻ,SR	LX
147	-"-	53	67/20-22	KŁŻ,WS	LX,LX
148	-"-	56	70/20-22	SR	X,X
149	-"-	55	69/20-22	KPM,SR	LX,LX
150	-"-	52	66/20-22	KŁŻ,WS,SR	LX
151	-"-	54	68/20-22	SR	LX,LX
152	-"-	57	71/20-22	WS	LX,X,LX
153	-"-	60	74/20-22	EK,SR	LX
154	-"-	61	75/20-22	WS	LX
155	-"-	63	86/20-22	POR	LX,LX
156	-"-	2	77/20-22	WS,SR	O
157	-"-	1	76/20-22	KPM	CS
158	-"-	62	85/20-22	EK,SR	LX,LX
159	-"-	3	78/20-22	EK	O
160	-"-	59	73/20-22	R	LX,LX
161	-"-	58	72/20-22	EK,R,SR	LX
162	-"-	66	89/20-22	STAR	LX
163	-"-	68	91/20-22	POR	LX,LX,LX
164	-"-	67	90/20-22	EK,KPM,R	LX
165	-"-	69	92/20-22	KPM,WS	O
166	-"-	71	94/20-22	EK,KŁŻ,WS,SR	LX,O,O
167	-"-	70	93/20-22	KŁŻ,R,WS	O,LX
168	-"-	72	95/20-22	R,WS	LX,LX,LX,LX
169	-"-	73	96/20-22	KPM	LX,O,LX
170	-"-	74	97/20-22	STAR	O,O
171	WARNINO	49	48/20-22	R,WS	O
172	-"-	50	49/20-22	EK,KPM,R,WS,SR	LX
173	-"-	47	46/20-22	R	LX,LX
174	-"-	48	47/20-22	R	LX,O,O,X,LX
175	-"-	35	34/20-22	M/N,SR	LX
176	-"-	40	39/20-22	WS?,SR	LX
177	-"-	32	31/20-22	KŁŻ,SR	LX,LX
178	-"-	31	30/20-22	M/N,KŁŻ,R,STAR	LX,LX
179	-"-	33	32/20-22	R,WS	LX,LX
180	-"-	39	38/20-22	POR,WS	LX,LX,LX,LX
181	-"-	46	45/20-22	POR	X,O
182	-"-	45	44/20-22	R	O,LX
183	-"-	44	43/20-22		O
184	-"-	43	42/20-22		O

185	-"-	41	40/29-22	KPM,R	LX,C
186	-"-	42	41/20-22	EK,R,WS	LX,LX,LX
187	-"-	37	36/20-22	EK,WOR	LX,C
188	-"-	36	35/20-22	KŁŻ,WS	LX,LX
189	-"-	26	25/20-22	WOR,WS	O,LX
190	-"-	28	27/20-22	EK,STAR,SR	LX,LX,LX
191	-"-	30	29/20-22	R,WS,SR	O,O,O
192	-"-	27	26/20-22	EK	LX
193	-"-	24	23/20-22	KPM,WOR	O,O
194	-"-	25	24/20-22	POR	O
195	-"-	23	22/20-22	R,STAR	LX,LX
196	-"-	22	21/20-22	EK,WOR,WS	LX,O,LX
197	-"-	19	18/20-22	EK,R	LX,LX
198	-"-	16	13/20-22	SR	LX
199	-"-	38	37/20-22	EK,WS,SR	LX,LX,LX
200	-"-	10	7/20-22	N,KŁŻ?	LX,O
201	-"-	9	6/20-22	EK,KPM,SR	LX,O,LX
202	-"-	7	4/20-22	KPM,SR	O,LX
203	-"-	6	3/20-22	N,KPM	O,O
204	-"-	4	1/20-22	EK,KPM,SR	LX,O,LX
205	-"-	5	2/20-22	EK,KPM,R	LX,X,LX
206	-"-	8	5/20-22	KPM	LX
207	-"-	1	1/19-22	WS,SR	LX,LX
208	CZARNKOWO	17	106/20-22	KPM,WS,SR	LX,LX,LX
209	-"-	16	105/20-22	STAR,SR	LX,LX
210	-"-	18	107/20-22	SR STAR,SR	LX
211	-"-	19	108/20-22	EK,STAR,SR	LX,LX
212	-"-	14	103/20-22	WS,SR	LX,X,LX
213	-"-	15	104/20-22	STAR,SR	LX,LX
214	-"-	12	101/20-22	SR	LX,LX
215	-"-	13	102/20-22	EK,WS	LX
216	-"-	10	99/20-22	KPM,WS	LX,LX
217	-"-	9	98/20-22	R,WS	O,O
218	-"-	11	100/20-22	SR	LX,LX
219	-"-	32	129/20-22	R,STAR,SR	LX
220	-"-	37	134/20-22	KPM,SR	LX,LX,O
221	-"-	36	133/20-22	SR	O,LX
222	-"-	35	132/20-22	KPM,WS,SR	LX LX,X,LX
223	-"-	34	131/20-22	KPM,WS,SR.	LX,LX,O
224	-"-	33	130/20-22	EK,SR	LX,LX
225	-"-	25	122/20-22	EK,KŁŻ,R	LX,O,O
226	-"-	28	125/20-22	EK,R,WS,SR	LX,LX,O,LX
227	-"-	27	124/20-22	M/N,KPM,R,WS,SR	LX,O,O,O,LX
228	-"-	26	123/20-22	KŁŻ,WS,SR	LX,LX,X
229	-"-	30	127/20-22	R,STAR,WS	LX,LX,LX
230	-"-	29	126/20-22	STAR KŁŻ,WS	LX LX,LX
231	-"-	20	109/20-22	EK,SR	LX,LX
232	-"-	21	118/20-22	KPM,WS	LX,LX
233	-"-	22	119/20-22	KŁŻ,WS,SR	LX,LX,LX
234	-"-	24	121/20-22	KPM,WS,SR	O,X,LX
235	-"-	23	120/20-22	WS,SR	LX,LX
236	TYCHOWO	25	140/20-22	N,KPM,WS	LX,LX,O
237	-"-	26	141/20-22	POR	C
238	-"-	27	142/20-22	N,POR,WS,SR	LX,O,X,X
239	-"-	28	143/20-22	EK,KPM,SR	LX,LX,LX
240	-"-	31	146/20-22	KŁŻ	O
241	-"-	29	144/20-22	M,WS,SR	LX,LX,LX
242	-"-	30	145/20-22	N	LX
243	-"-	32	147/20-22	SR KPM	LX O
244	-"-	35	150/20-22	STAR,SR	LX,LX
245	-"-	34	149/20-22		
246	-"-	33	148/20-22		
247	-"-	36	151/20-22		

248	-"-	40	155/20-22	R	LX
249	-"-	42	157/20-22	EK,SR	LX,LX
250	-"-	43	158/20-22	KPM	LX
251	-"-	49	164/20-22	EK,SR	LX,LX
252	-"-	48	163/20-22	EK,KPM	LX,LX
253	-"-	38	153/20-22	N,SR	LX,LX
254	-"-	47	162/20-22	SR	LX
255	-"-	46	161/20-22	WS,SR	LX,LX
256	-"-	37	152/20-22	SR	LX
257	-"-	44	159/20-22	EK,STAR	LX,LX
258	-"-	4	17/20-21	WS	LX
259	-"-	3	16/20-21	SR	LX
260	-"-	8	22/20-21	KPM,SR	LX,LX
261	-"-	9	23/20-21	KŁŻ,WS	O,LX
262	-"-	10	24/20-21	KŁŻ,R,WS	LX,X,LX
263	-"-	11	25/20-21	KŁŻ,R	O,O
264	-"-	12	26/20-21	KŁŻ	O LX,LX
265	-"-	14	28/20-21	KPM,R	O,O,O,O
266	-"-	15	29/20-21	M/N,KPM,R,SR	O,O
267	-"-	16	30/20-21	M/N,KPM	LX,LX
268	-"-	17	31/20-21	M/N,KPM	X
269	-"-	18	32/20-21	WS	O,LX,LX
270	-"-	19	33/20-21	M/N,KPM,SR	LX,LX
271	-"-	5	18/20-21	EK,SR	LX,LX,LX
272	-"-	23	138/20-22	M/N,KPM,WS	LX,LX
273	-"-	22	137/20-22	KPM,WS	LX,O
274	-"-	20	135/20-22	N,KPM	LX
275	-"-	21	136/20-22	STAR	LX,LX
276	-"-	24	139/20-22	M,SR	LX
277	-"-	50	1/21-22	N	LX,O,O
278	TRZEBISZYN	1	13/20-21	M,R,WS	LX,O
279	-"-	2	14/20-21	EK,WS	LX
280	-"-	1	34/20-21	M/N	LX,LX
281	-"-	2	35/20-21	M/N,SR	LX
282	-"-	3	36/20-21	SR	LX LX
283	-"-	5	38/20-21	EK WS	LX,LX,LX
284	-"-	6	39/20-21	KPM,WS,SR	LX,O,LX
285	-"-	8	41/20-21	EK,WS,SR	LX,LX,LX
286	-"-	7	40/20-21	M,STAR,SR	LX,O,X
287	-"-	4	37/20-21	M/N,KŁŻ,SR	O
288	-"-	10	44/20-21	KPM	O,LX
289	-"-	11	45/20-21	KPM,SR	LX
290	-"-	12	46/20-21	WS	LX
291	-"-	13	31/21-21	KPM	C
292	DRZONOWO B.	5	32/21-22	?	LX,LX
293	-"-	6	33/21-22	EK,SR	LX
294	-"-	8	39/21-22	EK	LX,LX
295	KIKOWO	30	31/21-22	EK,WS	LX
296	-"-	29	30/21-22	M/N	O
297	-"-	28	29/21-22	R R,WS,SR	O,LX,LX
298	-"-	27	28/21-22	EK,KŁŻ,SR	LX,LX,LX
299	-"-	26	27/21-22	EK,R	LX,O
300	-"-	25	26/21-22	KŁŻ,SR	LX,LX
301	-"-	23	24/21-22	KŁŻ	LX LX,LX
302	-"-	24	25/21-22	WS,SR	LX,LX,LX
303	-"-	20	21/21-22	KŁŻ,R,SR	LX,LX,O
304	-"-	19	20/21-22	EK,KŁŻ,SR	O
305	-"-	22	23/21-22	R	LX
306	-"-	21	22/21-22	EK	LX
307	-"-	18	19/21-22	SR	LX
308	-"-	17	18/21-22	SR	
309	-"-	16	17/21-22		
310	-"-	15	16/21-22		

311	-"-	11	7/21-22	STAR,SR	LX,LX
312	-"-	10	6/21-22	WS	O LX,LX
313	-"-	9	5/21-22	EK,KŁŻ	LX
314	-"-	8	4/21-22	KŁŻ	LX,LX,O
315	-"-	6	2/21-22	EK,KŁŻ,R	LX
316	-"-	7	3/21-22	WS	LX,LX
317	-"-	12	8/21-22	KŁŻ,WS	LX,LX
318	-"-	14	10/21-22	EK,WS	LX,LX
319	ŻUKÓWEK	1	32/21-21	WS,SR	LX,LX,LX
320	-"-	3	34/21-21	M,KŁŻ,SR	LX
321	-"-	4	35/21-21	SR	LX,LX
322	MOTARZYNO	12	37/21-21	EK,WS	LX,LX
323	-"-	11	36/21-21	R,STAR	LX
324	-"-	15	40/21-21	R	LX,LX
325	-"-	14	39/21-21	R,SR	LX,LX
326	-"-	17	42/21-21	WS,SR	LX
327	-"-	16	41/21-21	SR	LX,LX
328	-"-	19	44/21-21	R,WS	C,C
329	-"-	2	45/21-21	KOK,KWL	LX O,X
330	-"-	20	46/21-21	SR	LX,O,LX
331	-"-	18	43/21-21	WS,SR	LX,LX
332	-"-	21	47/21-21	EK,WS,SR	LX,LX
333	-"-	23	49/21-21	EK,SR	LX
334	-"-	26	52/21-21	R,WS	LX
335	-"-	27	53/21-21	WS SR	LX,LX
336	-"-	40	75/21-21	R,SR	LX,LX
337	-"-	39	74/21-21	WS,SR	LX
338	-"-	38	73/21-21	SR	LX,LX
339	-"-	37	72/21-21	EK,SR	LX,LX
340	-"-	36	71/21-21	WS,SR	O,O
341	-"-	35	70/21-21	WS,SR	LX,O,O
342	-"-	34	69/21-21	R,WS,SR	LX,LX
343	-"-	33	68/21-21	R,SR	LX
344	-"-	32	67/21-21	SR	LX
345	-"-	28	54/21-21	R	LX
346	-"-	29	55/21-21	SR	O
347	-"-	30	56/21-21	WS	X,X,O,LX
348	-"-	25	51/21-21	KŁŻ,R,WS,SR	LX,LX
349	-"-	22	48/21-21	WS,SR	LX,LX,LX
350	DOBLE	11	76/21-21	R,WS,SR	LX,O,LX,LX
351	-"-	12	77/21-21	KŁŻ,R,WS,SR	LX,LX
352	-"-	13	78/21-21	WS,SR	LX,LX
353	-"-	14	79/21-21	WS,SR	O,O
354	-"-	15	80/21-21	WS,SR	LX,LX,LX
355	-"-	16	81/21-21	KŁŻ,WS,SR	LX,LX
356	-"-	17	82/21-21	WS,SR	LX,O,LX
357	-"-	19	84/21-21	EK,R,SR	LX,LX,O,LX
358	-"-	20	85/21-21	EK,R,WS,SR	LX,LX,LX
359	-"-	21	86/21-21	R,WS,SR	LX
360	-"-	22	87/21-21	WS M,KPM,WS	LX,O,O
361	-"-	23	88/21-21	EK,KPM	LX,O
362	-"-	24	3/22-21	WS,SR	X,LX
363	-"-	25	4/22-21	M,KPM,WS,SR	LX,X,X,LX
364	-"-	26	5/22-21	EK,KŁŻ,WS,SR	LX,LX,O,LX
365	-"-	27	6/22-21	EK,KPM	LX,C
366	-"-	28	7/22-21	KPM	X
367	-"-	29	8/22-21	SR	X
368	-"-	30	9/22-21	EK	LX
369	-"-	34	13/22-21	WS,SR	LX,LX
370	-"-	32	11/22-21	SR	X
371	-"-	36	15/22-21	WS	O
372	-"-	37	16/22-21		
373	-"-	38	17/22-21		

374	NOWE DĘBNO	1	2/22-21	?	C
375	STARE DĘBNO	28	1/22-21	? SR	C G
376	- " -	2	101/21-21	WS,SR	LX,O
377	- " -	22	102/21-21	SR	O
378	- " -	23	103/21-21	WS,SR	LX,LX
379	- " -	24	104/21-21	SR	O
380	- " -	25	105/21-21	N,R,WS	LX,O,O
381	- " -	21	88/22-20	SR	LX
382	- " -	26	106/21-21	EK,WS,SR	LX,LX,LX
383	- " -	27	107/21-21	K. WIELB.,GR.DĘBCZ.,SR	O,O,O
384	- " -	10	85/21-20	KŁŻ,SR	C,O?
385	- " -	12	87/21-20	KŁŻ,K. WIELB.	O,O
386	- " -	11	86/21-20	KPM,SR	O?,O
387	- " -	13	88/21-20	KŁŻ	O?,C?
388	- " -	14	89/21-20	K. WIELB.,GR.DĘBCZ.,SR	O,O,O
389	- " -	15	90/21-20	GR.DĘBCZ.WS,SR	O,O,LX
390	- " -	9	82/22-20	R,SR	O,O
391	- " -	15	83/22-20	GR.DĘBCZ.,SR	O,O
392	- " -	16	84/22-20	R,SR	LX,LX
393	- " -	17	85/22-20	KŁŻ R	O?
394	- " -	20	87/22-20	N(KCSz)	LX
395	- " -	19	86/22-20	KŁŻ,KOK	LX
396	PODBORSKO	1	1/20-21	?	O,O
397	RUDNO	1	81/22-20	?	C
398	- " -	6	42/22-21	?	C
399	- " -	5	41/22-21	?	C
400	- " -	4	40/22-21	?	C
401	- " -	3	39/22-21	? R	C
402	- " -	2	38/22-21	POR,WS	C
403	- " -	1	37/22-21	KŁŻ,POR	O
404	TRZEBIEC	1	84/21-20	KŁŻ,POR	O,LX
405	- " -	13	9/21-21	POR	LX,O
406	- " -	12	8/21-21	POR POR	LX,O
407	- " -	11	7/21-21	EK,POR	O
408	- " -	10	6/21-21	POR	O O
409	- " -	6	2/21-21	KŁŻ,R,SR	LX,O
410	- " -	5	1/21-21	WS,SR	O
411	- " -	7	3/21-21	R,WS	LX,O,LX
412	- " -	9	5/21-21	WS SR	LX,LX
413	- " -	8	4/21-21	R,SR	LX,LX
414	SADKOWO	21	30/21-21	EK,WS	O LX
415	- " -	5	10/21-21	SR	LX,LX
416	- " -	6	11/21-21	EK,R,SR	LX,LX
417	- " -	7	12/21-21	WS	LX
418	- " -	8	13/21-21	WS,SR	LX,O,LX
419	- " -	14	19/21-21	M,WS,SR	O
420	- " -	20	29/21-21	SR	LX,LX
421	- " -	15	20/21-21	M EK	LX,LX,LX
422	- " -	13	18/21-21	KŁŻ,R,WS	LX
423	- " -	11	16/21-21	EK,WS	LX LX
424	- " -	10	15/21-21	WS	LX,LX,LX
425	- " -	12	17/21-21	EK,WS	O,O
426	- " -	18	23/21-21	EK	O
427	- " -	1	47/20-21	R WS	LX,LX
428	LIŚNICA	1	48/20-21	WS,SR	LX
429	- " -	4	51/20-21	N	LX LX
430	- " -	3	50/20-21		LX,LX
431	- " -	2	49/20-21		LX
432	BORZYSŁAW	2	2/20-21		
433	- " -	3	3/20-21		
434	- " -	4	4/20-21		
435	- " -	11	12/20-21		
436	- " -	9	10/20-21		

437	- "-	8	9/20-21	SR	LX
438	- "-	7	8/20-21	SR	LX
439	- "-	6	7/20-21	EK,WS	LX,O
440	- "-	5	6/20-21	WS	LX
441	SKARSZEWICE	1	84/19-21	STAR	LX
442	MODROLAS	15	75/19-21	SR	O
443	- "-	14	74/19-21	SR SR	LX
444	- "-	16	76/19-21	STAR,KŁŻ,SR	LX
445	- "-	13	73/19-21	EK,WS	LX,X,LX
446	- "-	8	68/19-21	N,SR	LX,LX
447	- "-	9	69/19-21	EK,KŁŻ	LX,LX
448	- "-	7	67/19-21	KŁŻ	LX,O
449	- "-	6	66/19-21	N/B,KŁŻ,R	O
450	- "-	5	65/19-21	KŁŻ	LX,LX,O
451	- "-	4	64/19-21	STAR	X
452	- "-	10	70/19-21	N,KŁŻ,SR	LX
453	- "-	11	71/19-21	SR	LX,LX,LX
454	- "-	12	72/19-21	SR	LX
455	- "-	18	78/19-21	SR?	LX
456	RETOWO	1	45/19-21	WS	G?
457	- "-	19	63/19-21	STAR,SR	O
458	- "-	16	60/19-21	KPM,STAR	LX,LX
459	- "-	15	59/19-21	KŁŻ	LX,LX
460	- "-	18	62/19-21	EK,KŁŻ,SR	LX
461	- "-	17	61/19-21	EK,KŁŻ,SR	LX,X,LX
461	- "-	17	61/19-21	N,STAR,SR	LX,X,LX
462	- "-	11	55/19-21	R,SR	LX,LX,LX
463	- "-	10	54/19-21	SR	LX,LX
464	- "-	13	57/19-21	M/N,SR	LX
465	- "-	14	58/19-21	SR	LX,LX
466	- "-	12	56/19-21	SR R,SR	LX
467	- "-	5	49/19-21	EK,R,WS	LX LX,LX
468	- "-	7	51/19-21	KŁŻ,WS	LX,O,O
469	- "-	9	53/19-21	R,WS,SR	LX,O
470	- "-	8	52/19-21	M/N,KŁŻ,R,WS,SR	LX,LX,LX
471	- "-	6	50/19-21	R,STAR,WS,SR	LX,LX,O,O,LX
472	- "-	3	47/19-21	WS	O,LX,LX,LX
473	- "-	2	46/19-21	KŁŻ	LX
474	DOBROWO	30	15/19-21	EK,WS	LX
475	- "-	29	14/19-21	SR	LX,LX
476	- "-	28	13/19-21	KŁŻ	LX
477	- "-	27	12/19-21	STAR	LX
478	- "-	26	11/19-21	SR	LX
479	- "-	25	10/19-21	SR	LX
480	- "-	17	2/19-21	M,KŁŻ,WS	LX
481	- "-	18	3/19-21	WS	LX,LX,O
482	- "-	22	7/19-21	EK	O
483	- "-	23	8/19-21	KPM	LX
484	- "-	21	6/19-21	R	LX
485	- "-	19	4/19-21	KPL,K.WIELB.	O
486	- "-	13	6/19-20	WS?	O,O
487	- "-	14	7/19-20	K.WIELB.	O
488	- "-	9	4/19-20	KPM,WS	C C,O
489	- "-	16	8/19-20	WS,SR	LX,LX
490	- "-	1	3/19-20	GR.DĘBCZ.,SR	O,O
491	SŁAWOMIERZ	1	75/21-20	R	O
492	- "-	2	76/21-20	WS	O
493	DOBRÓWKO	4	12/19-20	WS	O
494	- "-	5	13/19-20	N	O
495	- "-	6	14/19-20	WS	O
496	- "-	12	9/19-20	WS	O
497	- "-	2	10/19-20		
498	- "-	7	15/19-20		

499	- " -	3	11/19-20	WS	O
500	- " -	8	16/19-20	WS?	C?
501	DZIĘCIOŁOWO	1	27/20-23	EK,WS,SR	LX,LX,LX
502	OSÓWKO	1	4/20-20	KŁŻ	O
503	- " -	3	5/20-20	KŁŻ SR	C O
504	- " -	4	6/20-20	KŁŻ,K.WIELB.,SR	O,O,O
505	- " -	7	7/20-20	WS	O
506	- " -	9	9/20-20	WS	O
507	- " -	12	10/20-20	SR	O
508	- " -	8	8/20-20	WS	O
509	- " -	13	11/20-20	WS,SR N	O,O
510	- " -	13	66/21-20	N(KCSz)	LX
511	- " -		74/21-20	KŁŻ,SR	LX
512	- " -		73/21-20	KPM?	O,O
513	- " -	11	65/21-20	?	C
514	- " -	26	71/21-20	?	LX
515	- " -	22	70/21-20	? KPM	C
516	- " -	10	69/21-20	KŁŻ,WS	O? C
517	- " -	9	68/21-20	KŁŻ,SR	O,O
518	- " -		72/21-20	? KŁŻ,KOK	O,O
519	- " -	2	62/21-20	KŁŻ,GR.DEBCZ.,SR	O
521	- " -	6	64/21-20	KOK,SR	C,C?
522	- " -	2	67/21-20	KŁŻ WS,SR	O,O,O
523	WICEWO	6	82/21-20	K.WIELB.,SR	O,O
524	- " -	5	81/21-20		C
525	- " -	4	80/21-20		O,O
526	- " -	3	79/21-20		O,O
527	- " -	2	78/21-20		
528	- " -	1	77/21-20		

Rejestr zabytków archeologicznych

(Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków)

<i>L.p.</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Obiekt</i>	<i>Datowanie</i>	<i>Nr rej.</i>	<i>Data wpisu do rejestru</i>
1	Dzięciołowo	Grodzisko wyżynne	VIII-IX w.	632	10.11.1967 r.
2	Dębno Stare	Grodzisko nizinne	-	636	11.11.1967 r.
3	Weldkówko	Grodzisko nizinne	-	637	11.11.1967 r.
4	Kowalki	Cmentarzysko	Późny okres rzymski	830	29.05.1971 r.

2.7.2 Historyczna zabudowa i zagospodarowanie wsi

W sieci osadniczej występują dwa rodzaje osad:

- wsie chłopsko-dworskie,
- wsie dworsko-folwarczne.

Na zabudowę miejscowości grupy pierwszej składają się kościoły z cmentarzami przykościelnymi, zespoły założeń podworskich oraz zespoły zagród wiejskich. We wsiach drugiej grupy zabudowa wsi jest zdominowana założeniami dworskimi i wielkogabarytową zabudową folwarczną.

Obiekty sakralne.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 10 zabytkowych obiektów sakralnych. Najstarszą grupę tworzą obiekty powstałe od końca XV do XVIII w., znajdujące się we wsiach:

- Tychowo (kamienno-ryglowy),
- Bukówko (kamienno-ceglany),
- Kowalki, Motarzyn, Stare Dębno i Tyczewo (ryglowe).

Obiekty XIX-wieczne zlokalizowano we wsiach: Dobrowo, Kikowo, Tychowo i Wicewo. Są to na ogół budowle murowane z cegły ceramicznej i kamieni granitowych, jedynie kościół w Dobrowie wzniesiono w konstrukcji ryglowej. Kościoły sytuowano na cmentarzach (ogrodzonych często kamiennymi murami), które do XIX w. pełniły funkcje grzebalne. Sieć kościelną uzupełniają obiekty współczesne: kościół w Sadkowie zbudowany w 1986 r. i punkt odprawiania mszy w Zaspach Wielkich, w zaadaptowanych wnętrzach dawnego dworu.

Zestawienie obiektów sakralnych w gminie Tychowo

<i>L.p.</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Obiekt</i>	<i>Konstrukcja</i>	<i>Datowanie</i>
1.	<i>Bukówko</i>	<i>Kościół filialny Św. Jana Chrzciciela, późnogotycki</i>	<i>kamienno-ceglany</i>	<i>XV/XVI w.</i>
2.	<i>Dobrowo (Dobrowko)</i>	<i>Kościół parafialny Św. Jana Kantego</i>	<i>ryglowy</i>	<i>XIX w.</i>
3.	<i>Kikowo</i>	<i>Kościół filialny Podwyższenia Krzyża Św., neoro- mański</i>	<i>kamienno-ceglany</i>	<i>1847 r., poświęcony w 1968</i>
4.	<i>Kowalki</i>	<i>Kościół filialny Św. Stanisława Kostki</i>	<i>ryglowy</i>	<i>XVI w.</i>
5.	<i>Motarzyn</i>	<i>Kościół filialny Niepokalanego Poczęcia NMP</i>	<i>ryglowy, ceglana ściana zachodnia</i>	<i>1663 r.</i>
6.	<i>Sadkowo</i>	<i>Kościół filialny MB Częstochowskiej</i>	<i>murowany,</i>	<i>1986 r.</i>
7.	<i>Stare Dębno</i>	<i>Kościół filialny Św. Szczepana</i>	<i>ryglowy</i>	<i>pocz. XVIII w., zrekonstruowany w 1993 r.</i>
8.	<i>Tychowo</i>	<i>Kościół parafialny MB Wspomożenia Wiernych</i>	<i>kamienno-ryglowy</i>	<i>XV w., przebudowany w XIX w.</i>
9.	<i>Tyczewo</i>	<i>Kościół filialny Św. Antoniego Padewskiego</i>	<i>ryglowy</i>	<i>1681 r., przebudowa w XIX i XX w. - ?</i>
10.	<i>Tychowo</i>	<i>Kaplica cmentarna</i>	<i>murowana, ceglana</i>	<i>k. XIX w.</i>
11.	<i>Wicewo</i>	<i>Kościół filialny Matki Bożej Szkaplerznej neogotycki</i>	<i>ceglany</i>	<i>1869 r.</i>
12.	<i>Zaspy Wielkie</i>	<i>Punkt odprawiania mszy świętej</i>		<i>adaptacja wnętrz dworu</i>

Po 1945 r. we wsiach pojawiły się krzyże misyjne oraz krzyże i kapliczki przydrożne. Krzyże misyjne ustawiano na cmentarzach przykościelnych. Krzyże przydrożne i kapliczki usytuowane są:

- w linii zabudowy we wsiach: Modrolas, Osówko, Pobądz, Podborsko, Zaspy Wielkie,
- na skrzyżowaniach dróg we wsiach: Borzysław, Doble, Drzonowo, Pobądz, Retowo,
- na terenie przydomowych ogródków we wsiach: Bukowo, Dobrowo, Sadkowo,
- w Starym Dębnie krzyż przymocowano do drzewa.
- na skraju zabudowy wsi, przy drogach wyjazdowych, we wsiach: Dobrochy, Czarnkowo, Motarzyn, Słonino, Smęcino, Warnino i Trzebiszyn.

Historyczna zabudowa wiejska

Historyczna zabudowa wiejska pochodzi przeważnie z przełomu XIX i XX w. Oraz 1 połowy XX w. Zagrody, złożone z domostw i budynków gospodarczych, zbudowane są w większości z cegły ceramicznej. Nielicznie zachowały się domy wzniesione w konstrukcji ryglowej we wsiach: Kowalki, Stare Dębno, Rudno, Podborsko, Modrolas, Zaspy Wielkie.

Budynki mieszkalne mają skromną formę architektoniczną – nieduże, parterowe, o dachach dwuspadowych, posiadają elewacje przeważnie licowane cegłą. Nieliczne (z początku XX w.) posiadają bogatsze wystroje elewacji w formie opasek drzwiowych i okiennych oraz gzymsów kordonowych i wieńczących. Przykłady takich domostw znajdują się w: Bukówku, Motarzynie, Sadkowie, mieście Tychowo, Smęcinie. Towarzysząca zabudowa gospodarcza jest w większości wypadków znacznie przebudowana w okresie powojennym.

Do wiejskich budowli użyteczności publicznej należą szkoły. Na terenie gminy zachowało się 17 budynków szkolnych, zbudowanych na początku XX w. Są to budowle o skromnej formie architektonicznej – parterowe, z użytkowym poddaszem, o elewacjach licowanych cegłą lub zróżnicowanej fakturze (z tynkowanymi płycinami, dekorowane motywami ostrołukowych blend i krzyży).

Dawne zajazdy i gospody reprezentują:

- zachowany budynek w Kowalkach nr 13/14, gdzie znajdował się zajazd i gospoda.
- w Tychowie budynek hotelu (ul. Wolności 19), pełniący nadal swą pierwotną funkcję.

Budowle przemysłowe i energetyczne

Samodzielnymi obiektami we wsiach były młyny wodne. Na terenie gminy zachowała się pojedyncza osada młyńska - Zastawa, z domem mieszkalnym i reliktem zabudowań hydrotechnicznych. Ponadto zachowały się 4 młyny zlokalizowane we wsiach: Doble, Dobrowo, Osówko, Smęcino. W Bukówku i Wicewie przetrwały jedynie relikty progów wodnych.

W krajobrazie wsi zachowała się grupa obiektów energetycznych – 17 murowanych z cegły wież transformatorowych z lat 20. i 30. XX w. Do obiektów związanych z energetyką należą również: zabudowa Rejonu Energetycznego w Tychowie z lat międzywojennych XX w. oraz relikty zabudowy w zagrodzie nr 6 w Wełdkówku i dom nr 19 w Tyczewie.

Z budowli przemysłowych wsi zachowały się ponadto: 2 kuźnie (w Modrolesie i Starym Dębnie), relikty piekarni w Kowalkach, 4 remizy (Kowalki, Pobądz, Sadkowo, Zaspy Wielkie).

Odrębny typ zabudowy reprezentują dwa zespoły zabudowy kolejowej w Tychowie i Podborsku, z początku XX w., obejmujące oprócz budynków stacyjnych domy

W Tychowie, w latach międzywojennych urządzono obiekt służący celom rekreacyjno-sportowym — basen i plac sportowy.

Zabudowa zespołów podworskich wyróżnia się zwartością i skalą budowli. Na terenie gminy przetrwało 21 założeń, które składały się pierwotnie z siedziby właściciela (dworu bądź domu rządcy), zabudowy folwarcznej, parku. Zachowana historyczna zabudowa pochodzi z okresu od XIX w. do lat 30. XX w. Obecnie większość zespołów jest zdekompletowana i częściowo lub całkowicie zdewastowana. Stan techniczny obiektów jest zróżnicowany, w najlepszym stanie są:

- dawne pałace w Bukówku i Dobrówku,
- pełniące funkcje mieszkalne dawne dwory w Drzonowie Białogardzkim, Kikowie, Sadkowie, Słoninie i Zaspach Wielkich.

Zestawienie obiektów rezydencjonalnych (pałace, dwory, rządcówki)

(wg oprac. „Środowisko kulturowe gm. Tychowo”)

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Konstrukcja	Datowanie
1.	Buczki	Dwór	murowany, tynkowany	k. XIX w.
2.	Bukówko	Pałac neorenesansowy	mur. ceglany, kam., tynk.	1873 r.
3.	Dobrowo (Dobrówko)	Pałac neogotycki	mur., ceglany, tynkowany	ok. 1900 r.
4.	Drzonowo Białogardzkie	Dwór	mur. ceglany, tynkowany	2 poł. XIX w. 1 poł. XX w.
5.	Dzięciołowo	Dwór	murowany, tynkowany	1878 r.
6.	Kikowo	Dwór	murowany, tynkowany	1 ćw. XX w.
7.	Liśnica	Dom rządcy	murowany, tynkowany	k. XIX w.
8.	Modrolas	Dwór	murowany, tynkowany	pocz. XX w.
9.	Retowo	Dom rządcy modernistyczna willa	murowany, tynkowany	l. 30. XX w.
10.	Sadkowo	Dwór klasycystyczny	murowany, tynkowany	1 ćw. XIX w., k. XIX w.
11.	Sławomierz	Dwór	murowany, tynkowany	4 ćw. XIX w.
12.	Słonino	Dwór	murowany, tynkowany	l. 30. XX w.
13.	Smęcino	Pałac neorenesansowy	murowany, tynkowany	1854 - 1856 r., k. XIX w.
14.	Trzebiec	Dwór	murowany, tynkowany	4 ćw. XIX w., l. 30. XX w.
15.	Trzebiszyn	Dom rządcy	murowany, tynkowany	k. XIX w.
16.	Zaspy Wielkie	Dwór	murowany, tynkowany	k. XIX w.
17.	Zukówek	Dom rządcy	murowany, tynkowany	1890 r.

Obiekty gospodarcze i przemysłowe w zabudowie folwarcznej to: gorzelnie, spichlerze, kuźnie, mleczarnie i tartaki. Wniesione z cegły i kamieni okazałe budowle zdobione są detalem architektonicznym. Najlepiej zachowane zespoły zabudowy folwarcznej znajdują się w: Tychowie, Bukówku, Dobrowie-Dobrówku, Wicewie. W większości pozostają w złym stanie technicznym lub w ruinie, często są przekształcone i pozbawione pierwotnego charakteru. W granicach założeń podworskich w Tychowie i w Bukowie zachowały się wieże ciśnień.

Zaniedbane są również parki podworskie, przeważnie pozbawione systematycznej, prawidłowej pielęgnacji. Wyjątek stanowi park pałacowy w Dobrówku – bez wtórnych podziałów i prowizorycznej zabudowy, pozbawiony samosiewów, o wytyczonych alejkach

i pielęgnowanych trawnikach. Na terenie gminy zlokalizowano 21 założeń ogrodowo-parkowych, z których 12 zachowało ślady historycznego układu przestrzennego: Borzysław, Bukowo, Bukówko, Doble, Dobrowo- Dobrówko, Drzonowo Białogardzkie, Rudno, Smęcino, Stare Dębno, Tychowo, Wicewo, Zaspy Wielkie. Za wyjątkiem parku w Tychowie (z 2 poł. XVIII w.) pozostałe założenia parkowe powstały w XIX w.

Zestawienie parków w gminie Tychowo

(wg oprac. „Środowisko kulturowe gm. Tychowo”)

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rej.	Uwagi
1.	Borzysław*	Park pałacowy krajobrazowy, pow. 2,0ha	2 poł. XIX w.		pawilon - obudowa źródła
2.	Buczki*	Park dworski krajobrazowy, pow.0,80ha	4 ćw. XIX w.	1127	z wtórnym podziałem na ogródki warzywne
3.	Bukowo*	Park dworski krajobrazowy, pow.1,5ha	2 p. XIX w.		
4.	Bukówko*	Park pałacowy krajobr.-romantyczny pow.12,5 ha	1 p. IX w.	1061	pomnik członków rodu von Heydebreck poległych podczas I wojny
5.	Czarnkowo	Park -?	XIX w.		
6.	Doble*	Park dworski krajobrazowy, pow. 2 ha	2 p. XIX w.		
7.	Dobrowo* (Dobrówko)	Park pałacowy krajobrazowy, pow. 1,5 ha	2 p. XIX w.	415	wniosek o połączenie z parkiem na płu. brzegu Liśnicy
8.	Drzonowo Białogardzkie	Park dworski, pow. ok. 4,0 ha	XIX w.		z cmentarzem rodowym von Kleist
9.	Kikowo*	Park dworski krajobrazowy, pow. 4 ha	1 p. XIX w.		z wtórnym podziałem, na polanie boisko
10.	Liśnica	Park dworski, pow. ok. 2,0 ha	2 poł. XIX w.		z wtórnym podziałem i prowizoryczną zabudową
11.	Motarzyn	Park dworski	XIX w.		grupa drzew: lipy, kasztanowce, dęby
12.	Rudno*	Park pałacowy pow. 6,0ha	pocz. XIX w.	548/66	w parku pozostałości małej architektury
13.	Smęcino*	Park dworski krajobrazowy, pow. 4,4ha	XIX w.		
14.	Stare Dębno*	Park dworski leśno-krajobrazowy pow. 6,11ha	pocz. XIX w.		z cmentarzem rodu von Kleist
15.	Trzebiec*	Park dworski naturalistyczny, pow. 4,0ha	k. XIX w.		
16.	Tychowo*	Park pałacowy krajobrazowy, pow.13,7ha	2 p. XVIII, XIX w.	1128/80	
17.	Tyczewo*	Park pałacowy krajobrazowy, pow. 2,5ha	XIX w.	1018/78	
18.	Warnino*	Park dworski krajobrazowy, pow. 0,7ha	2 p. XIX w.		pojedyncze okazy drzew
19.	Wędkowo	Park dworski, krajobrazowy	XIX w.		nieczytelne granice
20.	Wicewo*	Park dworski krajobrazowy pow.8,0ha	2 p. XIX w.	1062/78	z kościołem oraz cmentarzem rodowym w płu.- zach. części
21.	Zaspy Wielkie*	Park dworski, krajobrazowy pow.4,5ha	2 p. XIX w.		w parku znajdował się pomnik poświęcony poległym podczas I wojny

* - park ma opracowaną dokumentację ewidencyjno-techniczną

Cmentarze.

Ważnymi składnikami kulturowego pejzażu wsi są cmentarze przykościelne i nowsze, zakładane poza obrębem zabudowań wiejskich, z XIX i XX wieku. Na terenie gminy zlokalizowano 49 cmentarzy, w tym: 8 przykościelnych, 5 cmentarzy rodowych

(w parkach dworskich), 1 cmentarz wojenny poległych podczas I wojny światowej oraz 1 cmentarz komunalny (Tychowo). W większości są one zaniedbane, zachowały starodrzew, nieliczne zachowały fragmenty ogrodzeń. Nagrobki zabytkowe zostały w większości zniszczone lub usunięte, przetrwały tylko nieliczne fragmenty płyt nagrobnych. Cmentarz poległych podczas I wojny światowej mieszkańców Kikowa jest starannie utrzymany i zachował pierwotne walory założenia memorialnego.

Zestawienie cmentarzy w gminie Tychowo

(wg opracowania „Środowisko kulturowe gm. Tychowo”)

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	Borzysław*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	na pld. od wsi, za torami, po wsch. str. drogi do Liśnicy
2.	Buczki*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	na wsch. od wsi, po pln. str. drogi do Zieleniewa
3.	Bukowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	na pln. od wsi, za torami, w rozwidleniu leśnych dróg
4.	Bukówko*	Cmentarz przykościelny	k. XVI w.	w centrum wsi, ogrodzony kamiennym murem
5.	Bukówko*	Cmentarz rodowy	ok. 1918 r.	pomnik nagrobny członków rodu Heydebreck poległych w latach I wojny światowej
6.	Bukówko	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	po wsch. str. polnej drogi do Zasp wielkich
7.	Czarnkowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w., l.20. XX w.	na pld.- wsch. od wsi, w lesie
8.	Doble*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	we wsch. części wsi, za strumieniem, w lesie
9.	Dobrowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	XIX w.	w pln.- zach. cz. wsi za torami, w lesie
10.	Dobrówko*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	na pld.- wsch. od wsi, po zach. str. drogi do Podborska
11.	Drzonowo* Białogardzkie	Cmentarz rodowy von Kleist	1 poł. XX w.	w parku dworskim
12.	Drzonowo* Białogardzkie	Cmentarz ewangelicki nieczynny	XIX w.	na pld.- wsch. od wsi, otoczony polami
13.	Dzięciołowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XI X w.	na zach. od wsi, po pld. str. drogi do Nosibądów
14.	Kikowo	Cmentarz przykościelny	2 poł. XIX w.	z mogiłą symboliczną rodu von Kleist-Retzow
15.	Kikowo*	Cmentarz wojenny	po 1918 r.	po zach. str. drogi do Tychowa
16.	Kikowo*	Cmentarz nieczynny ewangelicki	pocz. XX w.	na pln-wsch. od wsi, przy torach kolejowych
17.	Kowalki*	Cmentarz przykościelny	XVI w.	
18.	Kowalki	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	na pld. od wsi
19.	Kowalki	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	na pln.-wsch. od wsi
20.	Modrolas*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	w lesie, na pln.-zach. od wsi,
21.	Motarzyn	Cmentarz przykościelny	XVII w.	
22.	Motarzyn*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	pln.-wsch. część wsi,
23.	Osówko*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	wsch. kraniec wsi, po pld. str. drogi do Sławomierza
24.	Pobądz*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	pln.-zach. kraniec wsi, po pln. str. drogi do Zasp W.
25.	Pobądz*	Cmentarz nieczynny ewangelicki	pocz. XX w.	na pln. od wsi, w lesie, po wsch. str. drogi
26.	Rudno*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	na wsch. od wsi, w lesie na wzgórzu
27.	Sadkowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	pln. część wsi, w lesie, ma 2 karty ewidencyjne
28.	Sadkowo	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	pld. kraniec wsi, w lesie po zach. str. drogi do Zastaw
29.	Sadkowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	na pld. od wsi, w lesie

30.	Ślonino*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	kwiecień 2002r. - podczas nie odnal. cmentarza
31.	Smęcino*	Cmentarz przykościelny	1735 r.	płn.-zach część wsi, na zapleczu leśnictwa
32.	Smęcino*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	płn.-wsch. część wsi, przy drodze do Wełdkowa
33.	Smęcino*	Cmentarz rodowy von Kleistów	1 poł. XX w.	płn.-zach. część wsi w lesie, ma 2 karty ewidencyjne
34.	Stare Dębno	Cmentarz przykościelny	XVI w.	
35.	Stare Dębno*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	na płn.-zach. część wsi
36.	Stare Dębno*	Cmentarz rodowy von Kleistów	1920 r.	w granicach parku
37.	Trzebiec*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1.20. XX w.	na płn.-wsch. od wsi, w lesie
38.	Tychowo*	Cmentarz przykościelny	XVIII w.	w centrum wsi
39.	Tychowo	Cmentarz komunalny	XIX w.	w centrum znajduje się głaz Tryglaw
40.	Tyczewo*	Cmentarz przykościelny	XVII w.	graniczy z parkiem dworskim
41.	Tyczewo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XIX w.	na płd. od wsi, w lesie
42.	Tyczewo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	pocz. XX w.	płd. część wsi, w lesie,
43.	Warnino*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	2 poł. XX w.	na płd.-wsch. od wsi, w lesie
44.	Wełdkowo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	pocz. XXw.	płn.-wsch. część wsi, w rozwidleniu dróg
45.	Wełdkówko*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	1 poł. XX w.	zach. część wsi, w lesie
46.	Wicewo*	Cmentarz ewangelicki nieczynny	XIX w.	płn.- zach. część wsi, na płn. od szosy do Osówka
47.	Wicewo*	Cmentarz rodowy	ok. poł. XIX w.	w granicach parku dworskiego
48.	Zaspy Wielkie	Cmentarz ewangelicki nieczynny	XIX w.	na płd. od wsi, po zach. str. drogi do Bukówka
49.	Zaspy Wielkie*	Miejsce pamięci poległych I wojny	po 1918 r.	w zach. części parku, pomnik poległych w I wojnie

* - cmentarz ma opracowaną kartę ewidencyjną

Podsumowanie

W sporządzonym opracowaniu specjalistycznym „Środowisko kulturowe gminy Tychowo” zestawiono zasób dóbr kultury gminy według ich rodzajów.

Wartości kulturowe miejscowości — zestawienie.

L.p.	Miejscowość	układ przestrzenny	Obiekt sakralny	Zabudowa rezydencjonalna	Zabudowa publiczna	Zab. przemysłowa	Zab. mieszkalna	parki	cmentarze	Zab. folwarczna	Zab. ryglowa	Stanowiska archeologiczne
1.	Bąbnica						+					
2.	Borzysław	+					+	+	+	+		+
3.	Buczki			+		+	+	R	+	+		+
4.	Bukowo	+				++	+	+	+	+	+	+
5.	Bukówko	+	R	+	+	+	+	R	R++	+		+
6.	Czarnkowo						+	+	+	+	+	+
7.	Doble	+				+	+	+	+	+	+	+
8.	Dobrochy					+	+			+		
9.	Dobrowo	+	R	R	+++	+	+	R	++	+		+
10.	Drzonowo			+	+		+	+	++	+		+
11.	Dzięciółowo	+		+		+	+		+	+		R
12.	Gizałki						+					
13.	Kikowo	+	R	+	+	+	+	+	+++	+		+
14.	Kościanka											
15.	Kowalki	+	R		+	+++	+		R++		+	R
16.	Krosinko						+			+		

17.	Liśnica			+			+	+				+
18.	Modrolas	+		+	+	++	+		+	+		
19.	Motarzyń	+	R		+	+	+	+	R+	+		+
20.	Nowe Dębno											+
21.	Osówko	+			+	+	+		+		+	+
22.	Pobądz	+			+	+	+		++			+
23.	Podborsko				+		+					+
24.	Retowo			+			+			+		+
25.	Rudno	+			+	+	+	R	+	+	+	+
26.	Sadkowo	+	+	+	+	+++	+		+++	+	+	+
27.	Skarszewice					+	+					+
28.	Sławomierz			+						+		+
29.	Słonino	+		+		+	+		+	+		+
30.	Smęcino	R		+		+	+	+	+++	+	+	+
31.	Solno						+					
32.	Stare Dębno	+	R		++	+	+	+	R++	+	+	R
33.	Trzebiec			+			+	+	+	+		+
34.	Trzebiszyn	+		+		+	+			+	+	+
35.	Tychowo	+	R +		++++	++++	+	R	R+	+	+	+
36.	Tyczewo	+	R				+	R	R++	+	+	+
37.	Warnino	+			+	+	+	+	+			+
38.	Wędkowo					+	+	+	+			
39.	Wędkówko	+			+	+	+		+			R
40.	Wicewo		+		+	++	+	R	++	+		+
41.	Zaspy Wielkie	+		+	+	+	+	+	++	+		+
42.	Zastawa					+	+					
43.	Zukówek			+								+

R – obiekty wpisane do rejestru zabytków

2.7.3 Stan ochrony prawnej

Prawna podstawa ochrony

Podstawą prawną ochrony wartości kulturowych są:

- Ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (**jednolity tekst Dz. U. z 2014 r. poz.1446 z późniejszymi zmianami**)
- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego, La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. nr 120/96 poz. 564)
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz.U. nr 32/76 poz. 190)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - **Dz. U. z 2015, poz. 1651**)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity - **Dz. U. z 2016, poz. 1267232 z późn. zm.**)
- Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (**tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.**)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane (**tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 290, z późn. zm.**)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (**tekst jednolity Dz.**

U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.)

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.*)
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (*tekst jednolity tekst jednolity Dz. U. z 2006 r., poz. 935 z późn. zm.*)
- *Ustawa z dnia 23 czerwca 2006 r. o zmianie ustawy o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1933r. Nr 39, poz. 311 z późn. zm.)*

Art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Ewidencja obejmuje zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Prace ewidencyjne wg wskazówek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mogą być prowadzone na podstawie zestawień zabytków zakwalifikowanych do wpisu do rejestru zabytków i tabeli obiektów o wartościach zabytkowych ujętych w kartach adresowych.

Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków **nieruchomych**

(Źródło: Rejestr zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, wg stanu na dzień 20.11.2015 r.)

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rej. / Nr wpisu do księgi rej. zab.	Data wpisu do rejestru zabytków/ wpisu do księgi rejestru
1.	Buczki	Park z aleją klonową i dziedzińcem	4 ćw. XIX w.	1127 / A-471	11.10.1980 r. 17.12.2009 r.
2.	Bukówko	Kościół p.w. św. Jana Chrzyciciela wraz z otoczeniem	XVI w. późnogotycki,	200/ A-456	01.07.1959 r./ 18.11.2009 r.
3.	Bukówko	Park wiejski	1 poł.XIX w.	1061/ A-444	29.06.1978 r. /
4.	Dębno Stare	Kościół wiejski p.w. Św.Szczepana wraz z wystrojem wnętrza	XVII w., ryglowy, odb. w 1993 r.	113/ A-468	30.10.1956 r./ 18.11.2009 r.
5.	Dobrowo	Kościół p.w. Św. Jana Kantego	XVIII-XIX w., poł.XIXw.-? ryglowy	416/ A-458	15.03.1965 r./ 18.11.2009 r.
6.	Dobrowo	Pałac wraz z otoczeniem (park)	2 poł. XIX w.	415/ A-459	15.03.1965 r./ 18.11.2009 r.
7.	Kikowo	Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	1847 r., neoromański	1245/ A-427	21.12.1994 r. / 28.09.2009 r.
8.	Kowalki	Kościół filialny p.w. Św.Stanisława B.M. wraz z otoczeniem	XVI w., ryglowy	244/ A-437	19.03.1960 r./ 18.11.2009 r.
9.	Motarzyn	Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z częściowym wystrojem wnętrza	1663 r., ryglowy	111/ A-430	30.10.1956 r./ 28.09.2009 r.
10.	Rudno	Pałac wraz z parkiem Skreślony z rej. zabytków decyzją MKiDN DOZ-OAiK-6700/960/13 [AR-08/03]	pocz. XIX w.	548/ A-467	12.02.1966 r. / 18.11.2009 r.
11.	Smęcino	Pałac wraz z parkiem	XIX w.	1258/ A-438	01.04.1998 r. / 18.11.2009 r.

12.	Tychowo	Park	2 poł. XVIII w., rozbud. w XIX w.	1128/ A-443	11.10.1980 r. / 18.11.2009 r.
13.	Tychowo	Kościół wiejski p.w. MB Wspomożenia Wiernych wraz z wystrojem wnętrza	XV w. - granit. rozbu- dowany w XVIIIw.-	116/ A-469	30.10.1956 r./ 18.11.2009 r.
14.	Tyczewo	Kościół p.w. Św. Antoniego wraz z wystrojem wnętrza	1690r., 1981r. -?, przeb. XIX i XX w., ryglowy	115/ A-484	30.10.1956 r./ 07.12.2009 r.
15.	Tyczewo	Park wiejski	1 poł. XIX w.	1018/ A-442	27.05.1978 r./ 18.11.2009 r.
16.	Wicewo	kościół p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej wraz z otoczeniem	2 poł. XIX w.	-/ A-369	-/ 12.09.2008 r.
17.	Wicewo	park wiejski	2 poł. XIX w.	1062/ A-441	29.06.1978 r./ 18.11.2009 r.

2.7.4 Charakterystyka zagrożeń środowiska kulturowego

W sporządzonym przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego Pomorza Zachodniego w Szczecinie opracowaniu specjalistycznym „Środowisko kulturowe gminy Tychowo” określono zagrożenia dla środowiska i krajobrazu kulturowego gminy:

Zagrożenia dla zasobu archeologicznego.

Ochrona zabytków archeologicznych jest jedną z trudniejszych dziedzin konserwatorskich. Zagrożeniem dla nich jest brak ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia ich zachowania, nie wspominając o badaniach systematycznych czy ratowniczych.

Zmiany w technice gospodarowania rolniczego nie wpływają właściwie na szanse zachowania, a w zasadzie zaniechania niszczenia stanowisk archeologicznych. W coraz większym stopniu zagrożeniem dla krajobrazu archeologicznego są dokonywane wtórne podziały terenów rolnych, a także powstawanie nowej zabudowy. Pojawiają się ostatnio układy dzierżawne nie uwzględniają granic wsi, nowi użytkownicy stosują bardzo ciężki sprzęt na dużych obszarach, co niekorzystnie wpływa na stan zachowania stanowisk. Również przekształcenia terenu w hipodromy, pola golfowe itp. powodować może niesamowite zniszczenia wśród stanowisk archeologicznych.

Nieco inaczej wygląda sytuacja na obszarach zalesionych. Tutaj, w przypadku, kiedy zalesień dokonano przed wielu laty, stan ten wpływa pozytywnie na zachowanie stanowisk archeologicznych, ale nowe zalesienia wspomagane technikami rekultywacji gleb praktycznie likwidują warstwy osadnicze.

Zagrożenia krajobrazu kulturowego.

Ochrona zabytków nieruchomych we wsiach oraz założeń ruralistycznych (zwartych i rozproszonych) oraz towarzyszącej im zieleni zabytkowej (parków, cmentarzy, obsadzeń dróg) jest niezwykle ważnym czynnikiem zachowania krajobrazu kulturowego.

Czynniki, które decydują o możliwościach przetrwania większości zabudowy wiejskiej mają zdecydowanie negatywny charakter. Podstawowym zagrożeniem jest niedostosowanie istniejącego zasobu do dzisiejszych wzorców kulturowych i cywilizacyjno-technicznych. Brak jest ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia do eksploatacji wielu obiektów gospodarczych i produkcyjnych. Brak też środków u właścicieli na remonty generalne, a nawet bieżące, co przy niedostatku lokalnych warsztatów rzemieślniczych, znających tradycyjne technologie budowlane utrudnia możliwie tanie utrzymanie budynków. Zagrożeniem jest ekspansywna promocja nowoczesnych materiałów i detalu budowlanego, którego użycie dewaloryzuje skromne i jednorodne kompozycje zabudowy oraz może wpłynąć na pogorszenie stanu technicznego obiektów.

Do czynników bezpośrednio zagrażających estetyce zabudowy należą współczesne metody modernizacji i adaptacji polegające na:

- powiększaniu i wymianie okien oraz powiększaniu wrót i wymiana ich stolarki z naruszeniem zasad pierwotnych podziałów i kompozycji na elewacji
- ocieplaniu budynków i związaną z tym likwidacją wystroju ceglanego i tynkowego, a w przypadku konstrukcji szkieletowej przyspieszanie jej destrukcji biologicznej
- wymianie pokryć dachowych i upraszczaniu geometrii dachów
- adaptacjach zabudowy gospodarczej, bez profesjonalnych opracowań projektowych
- fragmentarycznym tynkowaniu i malowaniu elewacji
- montażu anten satelitarnych na eksponowanych elewacjach
- likwidacji tradycyjnych (drewnianych, murowanych i kamiennych) ogrodzeń i płotów na rzecz betonowych prefabrykatów czy systemowych rozwiązań metalowych
- likwidacji brukowanych nawierzchni podwórzy i pokrywaniu ich betonem lub „polbrukiem”
- dostawianie różnych dobudówek, garaży i wiat.

Zagrożone są zespoły zabytkowej zieleni. Dla licznych jeszcze obsadzeń dróg nadal zagrożeniem mogą być metody ich modernizacji, choć jako podstawowe zagrożenie należy wskazać brak regularnej pielęgnacji i planowego uzupełniania ubytków.

Parki są zaniedbane i pozostawione własnemu losowi, dziczeją zatracając pierwotny charakter mający tworzyć w naturalnym krajobrazie tło kolorystyczne i oparcie przestrzenne dla terenów osadniczych.

Podobnie cmentarze zabytkowe, na terenie całej gminy są w bardzo złym stanie, tylko nieliczne z nich posiadają fragmentarycznie zachowane ogrodzenia, a obsadzenia wzdłuż ich granic, z powodu braku jakiegokolwiek pielęgnacji rozrosły się i rzadko pozostają czytelne. Krzyże, nagrobki i mogiły są zdewastowane, rozgrabione, a czytelność układu kompozycyjnego całości praktycznie nie jest już nigdzie czytelna.

Miejsca te nie są w żaden sposób opisane, drogi do nich prowadzące są zarośnięte, nieczytelne w terenie lub zgoła niedostępne publicznie.

Zagrożeniem dla walorów komponowanej zieleni mogą być również nieprofesjonalnie prowadzone nasadzenia, z naruszeniem warunku utrzymywania składu gatunkowego przy uzupełnianiu ubytków oraz stosowania nasadzeń np. z egzotycznych drzew ozdobnych lub szpilkowych w miejscach, na terenach, i w rejonie obiektów architektonicznych, gdzie może dojść do unieczystnienia pierwotnej, zamierzonej kompozycji lokalnej.

Zagrożeniem dla krajobrazu są:

- wtórne podziały dawnych terenów rolnych
- zmiana sposobu użytkowania terenów (intensywna gospodarka rybna)
- powstawanie zabudowy jednorodzinnej wg bardzo zróżnicowanych projektów na zbyt małych działkach, bez stosowania komponowanej zieleni, mogącej ograniczać negatywne eksponowanie nowych i „nowoczesnych” form architektonicznych,
- powstawanie osiedli bez projektów urbanistycznych, pozbawionych kompozycji i odpowiednich przestrzeni publicznych,
- znaczna liczba różnych obiektów tymczasowych: kiosków, pawilonów, garaży, magazynów i wiat,
- stosowanie i utrzymywanie prymitywnych rozwiązań inżynierskich w postaci napowietrznych linii energetycznych i ciepłociągów oraz wznoszenie w sąsiedztwie zabudowy wież telekomunikacyjnych,
- nieprzemyślane krajobrazowo lokalizowanie farm elektrowni wiatrowych i wież telekomunikacyjnych.

2.8 Stan zagospodarowania przestrzennego gminy

2.8.1 Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Funkcje gospodarcze

Istniejące uwarunkowania przyrodnicze, na które składają się: duży stopień lesistości gminy, występowanie dużych obszarów o relatywnie wysokiej przydatności produkcyjnej, stanowią o potencjale do utrzymania i rozwoju głównych funkcji gospodarczych, rolniczych i leśnych. Uzupełniającą funkcję gospodarczą stanowi rybactwo. Rozwija się ono w ograniczonym zakresie w wybranych obszarach dolinnych rzeki Parsęty, Chotli i jej dopływach oraz Leśnicy.

Funkcje produkcyjne (przemysł), to przetwórstwo rolno-spożywcze różnych typów, koncentrujące swój potencjał produkcyjny w ośrodku gminnym w Tychowie i ważnym ośrodku rozwojowym wspomagającym – Dobrowie, oraz przetwórstwo drzewne.

Dzięki dużym walorom przyrodniczym i kulturowym znacznych obszarów gminy, funkcje turystyczne w gminie Tychowo stanowią istotny element gospodarki lokalnej. Baza noclegowa zlokalizowana jest w Tychowie, a także w miejscowościach Warnino, Bukówko, Kowalki, Zastawa. Walory przyrodnicze, bogactwo kulturowe, liczne tereny rekreacyjne,

szerokie możliwości rozwoju agroturystyki i rekreacji są czynnikami sprzyjającymi rozwojowi turystyki, szczególnie agroturystyki, w tym weekendowej. Ponadto możliwości rozwoju turystycznego stwarza także możliwość realizacji proponowanej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Międzynarodowej Trasy Rowerowej „Szlak Solny”.

Przyjąć należy, że istniejący potencjał produkcyjny stanowi podstawę do utrzymania głównych funkcji gospodarczych gminy oraz znaczący rozwój funkcji turystycznych w oparciu o istniejące walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru.

2.8.2 Struktura przestrzenna osadnictwa

Sieć osadnicza gminy Tychowo, składająca się z **44** miejscowości podstawowych (*w tym 1 miasto, 24 wsie i 19 miejscowości*) jest stosunkowo gęsta i zróżnicowana. Jej powstanie i ukształtowanie zdeterminowały zarówno warunki topograficzne, jak i historyczne stosunki własnościowe. Jednostki osadnicze rozmieszczone są dość równomiernie na całym obszarze, z niewielką przewagą miejscowości (w tym tych największych, liczących ok. 200 i powyżej mieszkańców) w części południowej i południowo-wschodniej gminy.

Największą miejscowością gminy jest **miasto** Tychowo, położone prawie centralnie, z niewielkim przesunięciem w kierunku południowo-wschodnim. Ze względu na charakter zabudowy, jak i na stopień wyposażenia w usługi, stanowi centrum administracyjne, gospodarcze i społeczno-kulturalne gminy. Drugim ośrodkiem, zarówno pod względem ilości mieszkańców jak i posiadanych placówek usługowych, jest zespół Dobrowo-Dobrówko. Do większych wsi (liczących powyżej 200 mieszkańców) należą również: Borzysław, Bukówko, Kikowo, Sadkowo, Słonino, Stare Dębno. Liczbę prawie 200 mieszkańców osiągają Kowalki i Wicewo.

Na terenie gminy, obok miejscowości wykazujących tendencje rozwojowe (takich jak Tychowo czy Dobrowo), funkcjonują małe wsie i osady o tendencjach zanikowych (np. Nowe Dębno, Sławomierz, Zastawa, Żukówek). Trzy osady leśne znajdujące się w wykazie miejscowości (Głuszyna, Kościanka, Rozłazino) są niezamieszkałe.

Na terenie gminy Tychowo wyróżnić można kilka historycznie wykształconych, morfogenetycznych grup osad. Najliczniejszą grupę (27 wsi) stanowią wsie o średniowiecznej metryce, wśród których na szczególną uwagę zasługują układy przestrzenne posiadające zachowane elementy z tego okresu. Pierwotny układ owalnicy, o wrzecionowatym nawsiem wplecionym w układ wielodrożnicy, posiadają Tychowo i Stare Dębno. Równie cenne są układy okolic wsi Kowalki i Motarzyn. Liczną grupę stanowią ulicówki: Borzysław, Bukowo, Doble, Dzieciołowo, Modrolas, Osówko, Rudno, Sadkowo, Trzebiszyn, Warnino, Wełdkowo i Zaspy Wielkie. Układ

Drugą grupę morfogenetyczną tworzą osady z założeniem podworskim: Buczki, Czarnkowo, Drzonowo Białogardzkie, Trzebiec, Wicewo i Wełdkowo.

Do grupy trzeciej – miejscowości wykształconych na skraju wielkoobszarowych folwarków, należą: Dobrochy, Krosinko, Liśnica, Retowo, Sławomierz, Żukówek.

Czwartą grupę tworzą, występujące na obszarze całej gminy, osady leśne. Położone z dala od ciągów komunikacyjnych, często składają się z pojedynczej zagrody. Taki układ mają: Bąbnica, Giżałki, Nowe Dębno, Skarszewice, Solno, Zastawa.

Wsie posiadają z reguły zabudowę zwartą, zlokalizowaną wzdłuż ciągów komunikacyjnych (np. Sadkowo, Zaspy Wielkie, Tyczewo, Trzebiszyn, Wicewo), czasami rozmieszczoną w zespołach (np. we wsiach Bukówko, Dobrowo-Dobrówko, Stare Dębno).

Osobny typ zabudowy, powstałej w okresie międzywojennym i po 1945 r. czasami kontynuowanej, stanowi zabudowa kolonijna. Taką zabudowę ma kolonia w Dobrowie – wzdłuż drogi Dobrowo-Bukówko oraz wzdłuż równoległej doń drogi gruntowej zlokalizowane są luźno rozmieszczone zagrody, składające się z budynku mieszkalnego i towarzyszącej zabudowy gospodarczej, okalającej podwórze. Zabudowa kolonijna występuje również w okolicach wsi:

Osówko – zabudowa luźno obudowująca drogę, uzupełniana zabudową nową,

Motarzyn – rozproszona zabudowa kolonijna na zachód i północny-zachód od wsi, Drzonowo Białogardzkie – kolonia kilku zagród, parami obudowująca drogę lokalną do Nosibądów oraz Sadkowo, Kowalki, Stare Dębno – pojedyncze zagrody, luźno obudowujące drogi dojazdowe do wsi.

2.8.3 *Struktura administracyjna gminy*

Strukturę osadnictwa w układzie administracyjnym ilustruje poniższe zestawienie. Gmina jest podzielona na 20 sołectw: **Borzysław, Bukówko, Czarnkowo, Dobrowo, Drzonowo Białogardzkie, Kikowo, Kowalki, Motarzyn, Pobądz, Modrolas, Sadkowo, Stare Dębno, Trzebiszyn, Tyczewo, Warnino, Wicewo, Zaspy Wielkie, Smęcino, Bukowo, Słonino.**

(źródło: <http://www.tychowo.pl/index.php/solectwa>)

2.8.4 *Osadnictwo – charakterystyka stanu istniejącego (wg miejscowości)*

Obecnie sieć osadniczą tworzą 43 zamieszkałe miejscowości:

1. Bąbnica

Mała osada, dawne założenie folwarczne, położona na płn.-wsch. od Tychowa (ok. 1,5 km) licząca 24 mieszkańców. Droga dojazdowa, prowadząca do osady, o gruntowej nawierzchni obsadzona jest aleją lipowo-jesionową wiodącą wprost do dawnej leśniczówki (obiekt z k. XIX w.)

2. Borzysław

Wieś sołecka licząca ponad 200 mieszkańców, położona przy drodze Białogard - Tychowo, oddalona od siedziby gminy o około 4 km. Wieś posiada zachowany układ ulicówki z zespołem dworsko-parkowym i częściowo zachowaną zabudową wiejską z XIX/XX w.

We wsi produkcję rolną prowadzi, dzierzawiące popegeerowski majątek, Gospodarstwo Rolne „Pakk-1994” Sp. z oo. Ze względu na bliskość gminnego ośrodka usługowego, miejscowość jest skromnie wyposażona w usługi (jedna placówka handlowa).

We wsi oprócz założenie dworsko-parkowe z folwarkiem były 2 młyny wodne, cegielnia, fabryka, szkoła, w okresie międzywojennym funkcjonowało lotnisko, po 1945 r. do lat 90-tych działał PGR.

3. Buczki

Licząca 35 mieszkańców osada rolnicza, położona wśród lasów – oddalona ok. 1,5 km na północny wschód od Pobądza. Założona w XVI w. jako osada folwarczna, składa się z: założenie dworsko-folwarcznego (dwór adaptowany na mieszkania, zabudowa gospodarcza zdewastowana) oraz dwóch budynków mieszkalnych.

4. Bukowo

Malowniczo położona na południowym, wysokim brzegu Chotli, niewielka wieś zamieszkała jest przez ok. 50 mieszkańców. Powstała w XVI w. jako wieś dworska, posiada układ ulicówki zakończonej założeniem dworsko-parkowym i zabudową folwarczną. Po 1945 r. majątek przejął PGR, a po jego likwidacji od lat 90-tych XX w. stanowi własność prywatną (dwór nie zachował się, zabudowa gospodarcza zdewastowana, wieża ciśnień nieczynna).

We wsi była kolej wąskotorowa.

5. Bukówko

Duża wieś sołecka licząca ok. 300 mieszkańców, znajdująca się w odległości ok. 10 km na północ od Tychowa (przy drodze Tychowo – Koszalin). Wieś, założona w XVI w., posiada zachowany układ wielodrożnicy z zabudową skupioną w kilku zespołach, z położonym centralnie późnogotyckim kościołem i otaczającym go cmentarzem przykościelnym, ze zlokalizowanym w części południowej zespołem pałacowo-parkowym (pałac neorenesansowy z XIX w., cmentarz rodowy w parku). Majątek po 1945 r. przejęty

Zabudowa wiejska zróżnicowana; w płn.-zach. części wsi grupa najstarszych chałup z k. XIX i pocz. XX w., w części płn.-wsch. domy wolnostojące z pocz. XX w., przy drodze wiodącej do majątku zlokalizowane popegeerowskie bloki.

Wieś wyposażona jest w podstawowe usługi - placówki handlowe. We wsi produkcję prowadzi zakład stolarski wytwarzający meble.

Zachowały się pozostałości młyna (relikty) i zarys dawnej kolejki wąskotorowej, budynek dawnej szkoły.

6. Czarnkowo

Niewielka wieś licząca prawie 90 mieszkańców, położona jest ok. 5 km na południowy - wschód od Tychowa (pomiędzy Drzonowem a Kowalkami) wśród kompleksów leśnych. Zabudowa wiejska zwarta, głównie z pocz. XX w., założenie dworsko-parkowe z folwarkiem (dwór nie zachował się, częściowo zachowana zabudowa gospodarcza stanowi własność prywatną).

7. Doble

Wieś, licząca ok. 80 mieszkańców, położona jest w południowej części gminy w odległości ok. 10 km od Tychowa (przy drodze Tychowo - Łęknica). Niewielka ulicówka, o średniowiecznej metryce, z historyczną zabudową wiejską powstałą od k. XIX w. do lat 30-tych XX w. i z założeniem dworsko-parkowym (dwór i zabudowa gospodarcza nie zachowały się), ulegającym całkowitej degradacji. Zespół dawnego młyna wodnego stanowi własność firmy *Friedrich*, zajmującej się przetwórstwem rybnym.

8. Dobrochy (Anin)

Miejscowość licząca 34 mieszkańców, położona jest ok. 3 km na północ od Tychowa. Dawna osada folwarczna założona w XVIII w., po 1945 r. własność PGR-u, w latach 90-tych w. majątek przejęła *ANR*. Dziś opuszczone budynki gospodarcze majątku ulegają postępującej dewastacji.

9. Dobrowo

Duża wieś sołecka licząca (wraz z kolonią) ponad 750 mieszkańców, położona jest pomiędzy Białogardem a Tychowem, od którego oddalona jest ok. 13 km na północny zachód. Wieś, o średniowiecznej metryce, jest przykładem wielodrożnicy ze zróżnicowaną zabudową – od najstarszych domów z k. XIX w. po współczesną zabudowę blokową. Układ przestrzenny znacznie został przekształcony.

We wsi zlokalizowane są usługi: sklepy, przychodnia lekarska, poczta, nowa szkoła podstawowa.

Dobrowo kolonia założona w okresie międzywojennym (dawne Wyganowo) posiada

10. Dobrówko

Licząca 102 mieszkańców wieś oddzielona jest od Dobrowa rzeką Leśnicą. Założona w średniowieczu miejscowość jest przykładem wsi chłopsko-dworskiej, składającej się z dużego założenia pałacowo-parkowego i folwarku oraz zabudowy wiejskiej (ulicówka o jednostronnej zabudowie). Na terenie parku wzniesiono w XIX w. kaplicę

– ryglowy kościół parafialny. Po 1945 r. majątek przejął PGR, w latach 90-tych XX w.

– **ANR**, która wydzierżawiła go Przedsiębiorstwu Rolnemu „Ranczo” Sp. z oo.

Pałac z parkiem oraz dawny młyn stanowią własność prywatną.

11. Drzonowo Białogardzkie

Niewielka wieś sołecka, licząca 160 mieszkańców, położona jest ok. 4,5 km na południowy wschód od Tychowa (przy drodze do Barwic). Założona w średniowieczu posiada dwuczłonowy układ zabudowy – po północnej stronie skrzyżowania dróg zlokalizowane jest założenie dworsko-parkowe (dwór mieści mieszkania, zachowana zabudowa gospodarcza wzniesiona została po 1945 r., obiekty wcześniejsze w większości są zdewastowane ruiny), zaś w części wschodniej – zabudowa wiejska z XIX w. i pocz. XX w. Dawny majątek po 1945 r. przejął PGR, w latach 90-tych XX w. – AWRSP (**obecnie ANR**).

12. Dzieciolowo

Niewielka miejscowość, wieś sołecka licząca 33 mieszkańców. Położona jest 12 km od Tychowa, na wschodnim krańcu gminy. Ulicówka, o średniowiecznej metryce, posiada luźną zabudowę i zespół dworsko-folwarczny (dwór w złym stanie technicznym jest częściowo zamieszkały, zabudowa gospodarcza z k. XIX w.)

13. Giżalki

Bardzo mała osada (pojedyncza zagroda) oddalona o 2 km od Warnina, położona w lesie. Znajduje się tu jeden budynek mieszkalny (12 mieszkańców). Folwark, założony w XVIII w., nie zachował się.

14. Kikowo

Niewielka wieś, o średniowiecznej metryce, leżąca w odległości ok. 5,5 km na południe od Tychowa pomiędzy Krosinkiem a Wielanowem, liczy ok. 230 mieszkańców. Układ zabudowy dwuczłonowy – w części półn.-zach. zlokalizowane zostało założenie dworsko-parkowe i zabudowa gospodarcza (zachowany dwór z pocz. XX w. i dwa obiekty gospodarcze, pozostała zabudowa powstała w okresie powojennym), w części półd.-wsch. – zabudowa wiejska z neoromańskim kościołem i cmentarzem przykościelnym. Na krańcu wsi, w rozwidleniu dróg, pozostałości (ruiny piwnic i fundamenty) po zabudowie Zakładu Opiekuńczego z poł. XIX w.

Ubytki w historycznej zabudowie i wprowadzenie dysharmonijnej zabudowy blokowej

15. Kowalki

Duża wieś licząca ok. 200 mieszkańców, położona ok. 5 km na południowy wschód od Tychowa (pomiędzy Czarnkowem a Warninem). Posiada zachowany układ owalnicy, o okazałej zabudowie ryglowej i murowanej, z centralnie położonym ryglowym kościołem z XVI w. i cmentarzem przykościelnym. We wsi znajduje się szkoła podstawowa (nowa, z boiskiem).

Zachowana zabudowa historyczna to murowana remiza z lat 30-tych XX w. i dawny zajazd murowany z pocz. XX w.

16. Krosinko

Niewielka miejscowość położona ok. 3 km na południe od Tychowa, przy drodze w kierunku Połczyna Zdroju, licząca ok. 100 mieszkańców. Założony w XVIII w. folwark po 1945 r. przejęty został przez PGR, od lat 90-tych XX w. we władaniu AWRSP (*obecnie ANR*).

Wieś posiada zachowany układ zespołu folwarcznego, ukształtowany w XIX w. i na pocz. XX w. (z ubytkami w zabudowie gospodarczej) oraz zabudowę wiejską z pocz. XX w i okresu międzywojennego, która uległa dewaloryzacji w wyniku wprowadzenia bloku mieszkalnego (budownictwo popegeerowskie).

17. Liśnica

Położona ok. 7 km na pld.-zach. od Tychowa wieś liczy 65 mieszkańców. W XVIII w. założony został tu folwark. Po 1945 r. majątek został upaństwowiony i przejęty przez PGR, a na początku lat 90-tych XX w. przejęty przez AWRSP (*obecnie ANR*). Z założenia folwarcznego zachował się dom zarządcy i park, opuszczona zabudowa gospodarcza uległa całkowitej dewastacji. Zlokalizowane na północ od wsi zabudowania popegeerowskie dzierżawi przedsiębiorstwo „PAKK-1994” Spółka z oo.

18. Modrolas

Położona ok. 10 km na pln.-zach. od Tychowa wieś liczy ok. 80 mieszkańców. Majątek (w XVIII w. powstał tu folwark) po 1945 r. upaństwowiono i został przejęty przez PGR, a na początku lat 90-tych XX w. przez AWRSP (*obecnie ANR*). Wieś posiada układ ulicówki o luźnej zabudowie wiejskiej, powstałej na pocz. XX w. i w okresie międzywojennym, oraz położony poza wsią zespół dworsko-folwarczny. Opuszczony i niezabezpieczony dwór ulega niszczeniu, podobnie jak zabudowa gospodarcza.

Wyposażenie w usługi - placówka handlowa (sklep).

Zachowana zabudowa historyczna to kuźnia murowana z 20-tych XX w i dawna szkoła.

19. Motarzyn

Niewielka wieś sołecka licząca (wraz z koloniami) ok. 100 mieszkańców. Położona jest ok. 9 km na południe od Tychowa, pomiędzy wsiami Krosinko i Doble.

Wieś posiada zachowany układ okolicy, z ryglowo-murowanym kościołem z 2 poł. XVII w. i zabudową wiejską z pocz. XX w., uzupełnioną współczesną zabudową. Z założenia dworskiego, ukształtowanego na przełomie XIX/XX w., dwór nie zachował się, większość obiektów gospodarczych rozebrano bądź przebudowano. Rozparcelowany po 1945 r. majątek stał się własnością indywidualnych właścicieli.

Motarzyn Kolonia

W okresie międzywojennym przy lokalnych drogach wiodących do wsi powstały rozrzucone wybudowania. Jeden zespół zabudowy kolonijne powstał na kierunku do Sadowa, drugi wzdłuż drogi wiodącej do dawnego majątku Brodno (miejscowość niezachowana).

20. Nowe Dębno

Osada leśna, położona ok. 12 km na płd.-zach. od Tychowa, liczy 7 mieszkańców. Założony w XVIII w. niewielki folwark składał się z budynku mieszkalnego, parku i dwóch budynków gospodarczych. Po 1945 r. upaństwowiony majątek przejęło nadleśnictwo. Dzisiejsza zabudowa została wzniesiona po 1945 r.

21. Osówko

Wieś sołecka, licząca 125 mieszkańców, położona jest malowniczo na północnym brzegu Parsęty (ok. 12 km od Tychowa). Przykład ulicówki o zróżnicowanej zabudowie (od najstarszej z k. XIX w. po współczesną) z zachowaną zagrodą młyńską w płn.-zach. części wsi.

We wsi zlokalizowane są: szkoła podstawowa, sklep, położony nad Parsętą (przy drodze) Mini Bar Grill,

22. Pobądz

Położona ok. 15 km na płd.-wsch. od Tychowa, przy bocznej drodze biegnącej na północ od traktu Białogard - Tychowo - Bobolice, wieś sołecka licząca ponad 90 mieszkańców. Wieś, o średniowiecznej metryce, posiada układ wielodrożnicy ze zróżnicowaną, rozproszoną zabudową (najstarsze budynki z pocz. XX w.)

We wsi działa świetlica wiejska (zlokalizowana w dawnej remizie) i sklep.

23. Podborsko

Osada licząca ponad 40 mieszkańców, położona jest w odległości ok. 6 km na zachód od

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo 90
Tychowa, przy drodze do Byszyna. W latach 1940-45 znajdował się tu (zlokalizowany na wschód od stacji kolejowej) obóz jeniecki dla lotników alianckich. W latach 80-tych, w miejscu dawnych baraków, wzniesiono obelisk.

Zachowana zabudowa historyczna z pocz. XX w. i okresu międzywojennego (w tym budynek dworcowy z k. XIX w.) Między drogą krajową a linią kolejową zlokalizowany jest Zakład Przetwórstwa Drzewnego.

24. Retowo

Mała osada licząca 30 mieszkańców, położona w odległości ok.5 km od Tychowa, na trasie Tychowo – Koszalin. Wieś posiada luźno rozrzuconą zabudowę z pocz. XX w. i okresu międzywojennego. Dawne założenie dworskie zostało znacznie przekształcone w wyniku ubytków w zabudowie i wprowadzenia wtórnych podziałów.

25. Rudno

Położona ok. 9 km na płd.-zach. od Tychowa, dawna osada folwarczna z założeniem dworsko-parkowym, liczy ok. 40 mieszkańców. Zabudowa wiejska z k. XIX w. i pocz. XX w. zachowała się tylko częściowo, istniejąca zabudowa gospodarcza dawnego założenia opuszczona ulega postępującej dewastacji.

26. Sadkowo

Położone ok. 5 km na płd.-zach. od Tychowa, przy drodze Krosinko – Stare Dębno. Duża wieś sołecka (o średniowiecznej metryce) zamieszkała jest przez ponad 280 mieszkańców. Ulicówka z zachowaną historyczną zabudową zagrodową powstała w okresie od k. XIX w. do lat 30-tych XX w. (w tym remiza, budynek dawnej szkoły). Powstałe w XIX w. założenie dworskie zlokalizowane zostało w południowej części wsi. Dwór z XIX w. (budynek mieszkalny) z ogrodem znajdują się w części zachodniej, po przeciwnej stronie drogi zachowały się murowane budynki gospodarcze (k. XIX w. i 1 poł. XX w.), stanowiące własność prywatną.

We wsi funkcjonują sklepy i poczta. Niewielki kościół został wzniesiony w 1986 r.

27. Skarszewice

Położone ok. 8 km na płn.-zach. od Tychowa przy drodze Modrolas – Dobrowo. Pojedyncza zagroda zamieszkała przez 12 osób.

28. Sławomierz

Położony na płd.-zach. krańcu gminy, przy drodze Wicewo-Osówko. Mała osada popegeerowska licząca 7 mieszkańców, założona została w 2 poł. XIX w. Dawny dwór z k. XIX w. został przebudowany, z zabudowy gospodarczej zachował się pojedynczy

29. Słonino

Położona w południowej części gminy (ok. 8 km od Tychowa) wieś liczy 200 mieszkańców. Dawna wieś dworska, o średniowiecznej metryce, posiada zachowaną historyczną zabudowę wiejską (k.XIX w.— lata 30-te XX w.) oraz zespół popegeerowskiej zabudowy blokowej. Dawne założenie dworsko-folwarczne po 1945 r. upaństwowiono, dziś (po likwidacji PGR) opuszczone budynki gospodarcze ulegają postępującej dewastacji, natomiast budynek dawnego dworu pełni funkcję budynku mieszkalnego.

We wsi zlokalizowany jest sklep.

30. Smęcino

Położona na wschodnim krańcu gminy, ok. 13 km od Tychowa, wieś liczy ok. 150 mieszkańców. We wsi zachowała się historyczna zabudowa (powstała od k. XIX w. do okresu międzywojennego) z dawnym młynem murowano-ryglowym z pocz. XX w. Układ wsi (wielodrożnica) ukształtowany w XIX w. uległ znacznym przekształceniom; brak kościoła (zniszczony), wprowadzona została współczesna zabudowa, a sprywatyzowane założenie ulega postępującej dewastacji (w tym piękny neorenesansowy pałac z poł. XIX w.)

31. Solno

Leśna osada z pojedynczym gospodarstwem (dom dwurodzinny), położona na wschodnim krańcu gminy (ok. 12 km od Tychowa) liczy 11 mieszkańców. Zabudowa pochodzi z lat 30-tych XX w.

32. Stare Dębno

Położona w południowej części gminy, ok. 8,5 km od Tychowa (przy drodze do Połczyna), wieś sołecka liczy ok. 200 mieszkańców. Miejscowość o średniowiecznej metryce posiada dwuczłonowy układ zabudowy: zachowany układ owalnicy, z położonym nawsiem kościołem z XVIII w. i cmentarzem przykościelnym, otoczony zwartą zabudową zagrodową (powstałą od k. XIX w. do 1 poł. XX w.) oraz na północny wschód od wsi zespół zabudowy popegeerowskiej gospodarczej (brak dworu) i towarzyszącej zabudowy mieszkaniowej. We wsi zlokalizowane są: sklep, poczta, boisko.

Wzdłuż drogi krajowej luźno rozmieszczona zabudowa zagrodowa.

Zabudowa gospodarcza (we władaniu AWRSP, *obecnie ANR*) wydzierżawiona jest przez „Agriculture” Spółkę z oo. (ulega niszczeniu).

33. Trzebiec

Mała osada popegerowska, zamieszkała przez ok. 60 osób, położona jest przy drodze

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo 92
Osówko-Wicewo, ok. 7 km od Tychowo. We wsi zlokalizowane założenie z k. XIX w., zdegradowane poprzez wtórne podziały, zniszczenie zabudowy gospodarczej i wprowadzenie prowizorycznej zabudowy (szopy) w sąsiedztwo dawnego dworu (budynek mieszkalny, wł. prywatna).

34. Trzebiszyn

Położona ok. 2 km od Tychowa wieś sołecka zamieszkała jest przez około 100 mieszkańców. Przykład ulicówki z zachowanym zespołem folwarcznym i historyczną zabudową wiejską z pocz. XX w. i okresu międzywojennego. Ubytki w zabudowie uzupełnione zostały zabudową współczesną, która pojawiła się również jako kontynuacja obudowy drogi. Założenie zdegradowane poprzez: wprowadzenie podziału (2 gospodarstwa), zdewastowanie zabudowy gospodarczej, wprowadzenie funkcji składowiska złomu w obręb podwórza.

We wsi działa zakład wulkanizacyjny i placówka handlowa (kiosk).

35. Tychowo

Miasto liczące ok. 2,5 tys. mieszkańców, położone na przecięciu dróg **wojewódzkich**: nr 167 w kierunku Koszalina, nr 169 na trasie Białogard - Bobolice, nr 170 w kierunku Połczyna Zdroju. Tychowo stanowi centrum administracyjne i usługowe gminy.

Wielodrożnica (o średniowiecznej metryce) z zachowanym układem owalnicy, z dwuczłonowym nawsiem. Zabudowa mieszkalna i gospodarcza zróżnicowana, powstała głównie na początku XX w. i w latach międzywojennych. W centrum **miasta** przy ulicach: Wolności, i Kościelnej wzniesiono kilka kamienic – budynki murowane, tynkowane i licowane cegłą, dwukondygnacyjne, o elewacjach frontowych dekorowanych detalem architektonicznym, nawiązującym do stylów historycznych. Poza tym domy wolnostojące, w linii zabudowy ulic, ustawione kalenicowo, parterowe, często z wystawkami, z zabudową gospodarczą sytuowaną na zapleczu. Na przedłużeniu ulic: Bobolickiej, Topolowej, Leśnej wzniesiono domy typu willowego, odsunięte od ulicy, otoczone ogrodami. W latach 30. XX w. powstała zabudowa przy ul. Polnej. Współczesne domy jednorodzinne budowane są przeważnie w pñ.-wsch. części **miasta**, na przedłużeniu historycznych ulic oraz jako zabudowa uzupełniająca. Zabudowa blokowa jest lokalizowana na pñd.-zach. krańcu miasta przy ulicach: Dworcowej i Szczecineckiej.

Wśród zachowanej zabudowy historycznej na szczególną uwagę zasługują:

- Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, zbudowany w XV w., rozbudowany w XIX w.; obiekt ryglowy, z murowaną z kamieni otoczków ścianą zachodnią, barokową kaplicą od pñd. i aneksem od wschodu, z wieżą-dzwonnica nadbudowaną nad zachodnią częścią.
- Kaplica cmentarna na cmentarzu komunalnym, zbudowana w końcu XIX w.; obiekt murowany z cegły, na rzucie prostokąta,

- Obiekty przemysłowe (murowane): kuźnia murowana z przełomu XIX/XX w., gorzelnia z pocz. XX w., wieża ciśnień z przełom XIX/XX w., dawna mleczarnia przy ul. Szczecineckiej nr 14 z 1 ćw. XX w. (zmodernizowana)
- Były Rejon Energetyczny przy ul. Dolnej 6 z lat międzywojennych XX w. – dziś budynek mieszkalny.
- Obiekty komunalne: dworzec kolejowy (ul. Kolejowa nr 7) murowany z cegły, dwukondygnacyjny, Przedszkole (ul. Mickiewicza), dawniej schronisko młodzieżowe (Jugendheim) – obiekt drewniany, parterowy, z lat 30. XX w., w stanie ruiny (spalony).
- Hotel i restauracja „Jutrzenka”, budynek z lat 20. XX w., po 1945 r. wnętrza przebudowano i zmodernizowano, przemurowano otwory w elewacji frontowej
- Basen i plac sportowy na płn.-wsch. krańcu miejscowości, przy drodze w kierunku Dobroch. Tereny rekreacyjne urządzono w latach 30. XX w., po 1945 r. zmodernizowano.
- Dom Kultury, ul. Wolności nr 7, murowany z 1 poł. XX w.
- Założenie dworskie i folwarczne — zespół kształtowany od XVIII w. do pocz. XX w., składał się z pałacu (rozebrany), parku zajmującego płn. część i zabudowań gospodarczych zlokalizowanych w pld. części założenia. Zabudowania folwarczne zbudowane w końcu XIX w. i w 1 poł. XX w., murowane i o konstrukcji ryglowej, przetrwały w różnym stanie technicznym i nadal są wykorzystywane. W latach 70- tych, zbudowano zespół zabudowań gospodarczych po wschodniej stronie ul. Parkowej.

W granicach miasta zlokalizowany jest cmentarz komunalny założony w XIX w., położony po płn. stronie ul. Wolności. Na cmentarzu znajduje się głaz „Tryglaw” - największy okaz głazu narzutowego na Pomorzu, o wysokości 3 m i około 50 m obwodu. Na głazie rzeźba z brązu „Ukrzyżowany” osadzona w betonowym postumencie. Z dawnego układu przestrzennego cmentarza zachowała się aleja lipowa wiodąca od bramy wejściowej w głąb cmentarza, kaplica zbudowana w końcu XIX w. oraz okazy starych drzew wyznaczające pierwotny obszar cmentarza. Cmentarz został powiększony, nie zachowały się stare nagrobki.

W Tychowie skupia się większość placówek usługowych i zakładów produkcyjnych. **W mieście** swoją siedzibę mają placówki administracji państwowej, samorządowej oraz gospodarczej. Znajdują się tu:

- Urząd **Miejski**
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Urząd Pocztowy
- Bank Spółdzielczy
- Komisariat Policji
- Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej

W Tychowie funkcjonują zakłady usług publicznych: placówki oświatowo- edukacyjne (przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum, zespół szkół ponadgimnazjalnych), biblioteka,

Szereg placówek prowadzi usługi komercyjne: sklepy, apteka, restauracja, stacje benzynowe, zakłady usługowe (np. transportowy, wędliniarski, ogólnobudowlany, tapicerski, mechaniki pojazdowej). Na terenie miasta zlokalizowane są największe zakłady produkcyjne: „Pommerfish” Sp. z o. o., „Trend” Producent Mebli Tapicerowanych, PUP „Techmet” Sp. z o.o. (**w likwidacji**) oraz Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska (**w likwidacji**), prowadząca działalność handlowo-produkcyjną.

36. Tyczewo

Położone w północno-wschodniej części gminy, ok. 9 km od Tychowa, w pobliżu rzeki Chotli. Wieś sołecka licząca ok. 80 mieszkańców, z zespołem parkowo-folwarcznym i zachowaną historyczną zabudową wiejską (głównie z okresu międzywojennego – w tym dawne elektrownia wodna i cegielnia). Z dawnego założenia zachowały się obiekty gospodarcze (stanowiące wł. prywatną), które opuszczone popadają w ruinę. We wsi znajduje się ryglowy kościół z 1681 r. i sklep.

37. Warnino

Położone na wschodnim krańcu gminy, ok. 6,5 km od Tychowa. Przy drodze Tychowo - Bobolice. Wieś sołecka, o średniowiecznej metryce, liczy 185 mieszkańców. Długa ulicówka o zróżnicowanej zabudowie; zachowaną historyczną zabudowę wiejską z pocz. XX w. i okresu międzywojennego uzupełnia zabudowa współczesna.

38. Wędkowo

Położona na wschodnim krańcu gminy, ok. 10 km od Tychowa, wieś liczy 49 mieszkańców. Zabudowa mieszkalna wraz z towarzyszącą skromną zabudową gospodarczą pochodzi z lat 30-tych XX w. Z dawnego założenia zachował się wyłącznie park.

39. Wędkówko

Położona na północno-wschodnim krańcu gminy (na północ od wsi Warnino), ok. 11 km od Tychowa, osada liczy 19 mieszkańców. Luźno rozmieszczona zabudowa pochodzi z pocz. XX w. i okresu międzywojennego.

40. Wicewo

Położone na południowo-zachodnim krańcu gminy, ok. 10 km od Tychowa, pomiędzy wsiami Trzebiec i Sławomierz. Wieś o układzie ulicówki, o średniowiecznej metryce, liczy prawie 200 mieszkańców. Posiada zachowaną historyczną zabudowę powstałą od k. XIX w. do 1 poł. XX w. (w tym dawna szkoła), uzupełnioną zabudową współczesną (w tym blokową).

Z dawnego założenia zachowały się: park ze zlokalizowanym na jego terenie kościołem (murowany z 1869 r.) oraz zabudowa gospodarcza murowana (w tym gorzelnia) z k. XIX w.

41. Zaspy Wielkie

Położona na północnym krańcu gminy, ok. 13 km od Tychowa, wieś zamieszkała jest przez ok. 170 mieszkańców. Jest to ulicówka, o średniowiecznej metryce, z zachowaną historyczną zabudową powstałą od k. XIX w. do lat 30-tych XX w. i zespołem dworsko-parkowym (z zabudową pofolwarczną), zlokalizowanym w centrum wsi, po obu stronach drogi. Ubytki w zabudowie wiejskiej uzupełniono zabudową współczesną (popegeerowskie bloki). We wsi zlokalizowane są sklep i kaplica (w części dawnego dworu).

42. Zastawa

Położona w południowej części gminy, ok. 2 km od Sadekowa, osada licząca 3 mieszkańców. Z założonej tu w XVII w. zagrody młyńskiej zachował się dom mieszkalny i pozostałości fundamentów dawnego młyna.

43. Żukówek

Położony w południowej części gminy, przy drodze Motarzyn - Krosinko. Z dawnego folwarku (założonego w XIX w.) zachował się dawny dom rządcy (budynek mieszkalny). Osada zamieszkała przez 2 mieszkańców.

Miejscowości popegeerowskie (a takich jest większość) wymagają działań ukierunkowanych na stworzenie warunków dla powstania i rozwoju zakładów produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz zakładów przemysłu drzewnego, w oparciu o istniejącą bazę (niestety często o złym stanie technicznym) i przy wykorzystaniu lokalnych surowców. Tylko takie działania mogą umożliwić ich dalsze funkcjonowanie i rozwój.

2.8.5 Zagadnienia realizacyjne w świetle obowiązujących ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo

Realizacja ustaleń przestrzennych przebiegała w sposób zgodny z ustaleniami obowiązującego planu, względnie z ustalonymi formalnie zmianami do planu. Zmiany do planu wynikały generalnie ze zmiennych uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Przewidziane w planie rezerwy pod rozwój funkcji mieszkaniowych i produkcyjnych określone zostały w odmiennych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych i dotyczyły przede wszystkim jednostek osadniczych koncentrujących rolnictwo państwowe.

Zdecydowana większość ustalonych w planach rezerw rozwojowych pozostała niezainwestowana. Zmiany strukturalne w rolnictwie państwowym spowodowały odwrotny proces, tj. degradacji technicznej i przestrzennej obszarów zainwestowanych. Stanowi to istotny problem i wymagać będzie rewizji dotychczasowych ustaleń w dalszych pracach planistycznych, sprowadzających zakładane procesy rozwojowe do racjonalnych rozmiarów.

W aktualnej sytuacji w związku z zakładanymi kierunkowymi zadaniami inwestycyjnymi w zakresie turystyki, energetyki odnawialnej, zachodzi potrzeba rewizji i zmiany ustaleń

planu.

Analogiczne zmiany powoduje proces zmiany użytkowania terenów. W stosunku do obowiązujących ustaleń należy spodziewać się istotnych przekształceń na praktycznie całym obszarze gminy.

2.9 Stan i funkcjonowanie infrastruktury technicznej

2.9.1 Zaopatrzenie w wodę

Źródłem wody dla potrzeb gospodarczych gminy są wody podziemne. Ujęcia wody, w postaci studni głębinowych, ujmują wodę z warstw wodonośnych czwarto- rzędowych i sporadycznie trzeciorzędowych.

Ujęcia składają się głównie ze studni podstawowych (brak otworów awaryjnych) zabezpieczonych w strefie ochrony bezpośredniej.

Obecnie w obszarze gminy funkcjonuje 7 wodociągów grupowych, reszta to wodociągi lokalne – wiejskie i zakładowe. Generalnie w gminie Tychowo 35 wsi korzysta ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę, z tego 16 ma własne ujęcia.

Wodociągi są w posiadaniu i eksploatacji **RWiK Bialogard**. Jedynie mieszkańcy wsi Dobrowo są zaopatrywani w wodę z dwóch oddzielnych wodociągów zakładowych: wodociągu Spółdzielni Mieszkaniowej „Promyk” oraz wodociągu będącego w gestii Przedsiębiorstwa Rolnego „Ranczo” Sp. z o.o., a także hodowla Gospod. Rolnego „PAKK-1994” w Liśnicy z zakładowego ujęcia zlokalizowanego we wsi Liśnica.

Część ludności zamieszkującej miejscowości zwodociągowane nie korzysta z wody z sieci wodociągowej ze względu na ograniczony zasięg istniejącej sieci, bądź z własnego wyboru podyktowanego czynnikami ekonomicznymi. Poza tym są jeszcze w gminie miejscowości, gdzie wyłącznie eksploatowane są ujęcia indywidualne.

Sieci wodociągowe pochodzą z różnych okresów, w związku z tym są wykonane z różnych materiałów. Najstarsze wodociągi są z rur stalowych lub azbestowo- cementowych, późniejsze są wykonane z rur PCV i PE. Często na jednej sieci wodo- ciągowej występuje różnorodność materiałów – jest to skutek rozbudowy i częściowych remontów wodociągów.

Średnice wodociągów były dobrane pod potrzeby odbiorców wody i są w granicach $\phi 32$ - $\phi 160$. Część wodociągów została zrealizowana przy uwzględnieniu potrzeb wody na cele p.poż. Są to wodociągi w miejscowościach zaopatrywanych z ujęcia w Tychowie. Większość istniejących wodociągów wyposażona jest w hydranty, lecz nie wszystkie ujęcia są wystarczające pod względem wydajności, by zabezpieczyć potrzeby p.poż. Oprócz sieci wyposażonych w hydranty, na terenie gminy zabezpieczenie p.poż. stanowią stawy

2.9.2 Odprowadzenie ścieków

Kontrolowane usuwanie ścieków na terenie gminy nie nadąża za stopniem zaopatrzenia w wodę z wodociągów sieciowych. We wsiach gminy występuje stosunkowo niski poziom infrastruktury w dziedzinie gospodarki ściekowej.

Według danych statystycznych na koniec 2013 r. różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wynosiła 31%, natomiast na koniec 2014 r. różnica ta spadła już do poziomu 23,1%. Na koniec 2014 roku na 1311 przyłączy wodociągowych przypadły 1022 przyłącza kanalizacyjne. W ostatnich latach długość sieci kanalizacyjnej znacznie się wydłużyła – w roku 2009 długość sieci kanalizacyjnej wynosiła zaledwie 27,1 km, a w roku 2014 – już 98,6 km.

Ścieki z jednostek osadniczych tylko w części gminy są oczyszczane. Oczyszczalnie funkcjonują w następujących **miejsowościach**:

– Tychowo

Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości $Q_{\text{sr.d.}} = 1183 \text{ m}^3/\text{d}$, składająca się z kraty, piaskownika, komory wielofunkcyjnej, dwu osadników wstępnych pionowych, komory defosfatacji, komory denitryfikacji, czterech osadników wtórnych, komory stabilizacji osadu nadmiernego, zagęszczaczy osadu, prasy osadu.

Stan techniczny oczyszczalni dobry (modernizowana w 1998 r.), przepustowość oczyszczalni wykorzystana obecnie w około 40%.

Oczyszczalnia oczyszcza ścieki doprowadzone siecią kanalizacyjną z obszaru Tychowa oraz dowożone z firmy „**Friedrich**” w Doblu i szamb wiejskich.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych, pośrednio przez rów melioracyjny, jest rz. Leśnica. Dopuszczalna ilość $Q_{\text{sr.d.}} = 1180 \text{ m}^3/\text{d}$

Strefa uciążliwości oczyszczalni wynosi 300 m i określona została na etapie projektowania obiektu zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami (1979 r.).

– Wicewo

Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości $Q_{\text{sr.d.}} = 61 \text{ m}^3/\text{d}$, składająca się z kraty ręcznej, rowu cyrkulacyjnego o pojemności 136 m^3 z wbudowanymi klarownikami poziomymi o poj. $2 \times 16 \text{ m}^3$, przepompowni ścieków, trzech poletek osadowych o powierzchni $F = 66,0 \text{ m}^2$.

Obiekt został wybudowany w 1988 roku, stan techniczny dobry. Oczyszczalnia obecnie wykorzystywana jest pod względem przepustowości tylko w około 20%. Oczyszcza ścieki sprowadzone kanalizacją sanitarną z obszaru wsi Wicewo (nie oczyszcza ścieków

Strefa uciążliwości oczyszczalni w promieniu 100 m od granic obiektu określona została na etapie projektowania, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami.

Odprowadzenie ścieków oczyszczonych skierowane jest rowem melioracyjnym do rzeki Parsęty (dopuszczalna $Q_{\max.d.} = 25 \text{ m}^3/\text{d}$).

Eksploatacją oczyszczalni w Tychowie i Wicewie zajmuje się Gminny Zakład Komunalny.

– Dobrowo

Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości $Q_{\text{sr.d.}} = 120 \text{ m}^3/\text{d}$, w skład, której wchodzi: krata, osadnik Imhoffa, złożo biologiczne zraszane, osadnik wtórny.

Obiekt został wybudowany w 1972 roku, stan techniczny dobry. Oczyszcza ścieki sprowadzane kanalizacją sanitarną ze wsi Dobrowo.

Strefa uciążliwości oczyszczalni została określona na etapie projektowania obiektu, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami i wynosi 100 m w promieniu od granic oczyszczalni.

Właścicielem i eksploatorem oczyszczalni jest Spółdzielnia Mieszkaniowa „Promyk” w Dobrowie.

– Dobrówko

Oczyszczalnia dla gorzelni, składająca się z urządzeń podczyszczających ścieki technologiczne: 3-komorowego osadnika stalowego o pojemności 100 m^3 oraz kwater rezerwowo-filtracyjnych o powierzchni łącznej 5,6 ha. Podczyszczone ścieki spływają do Leśnicy.

We wszystkich skanalizowanych **jednostkach osadniczych** występuje sieć sanitarna grawitacyjno- ciśnieniowa. Część obszarów tych jednostek osadniczych posiada sieć kanalizacji deszczowej odprowadzającej ścieki opadowe z ulic i terenów utwardzonych do pobliskich rowów melioracyjnych. Część wód deszczowych włączona jest do kanalizacji sanitarnej i trafia na oczyszczalnię.

Gmina Tychowo ma opracowane w 1999 roku „Studium wykonalności wodno- ściekowej dla Gmin Dorzecza Parsęty” wykonane przez „Eko-Wodrol” Przedsiębiorstwo Inżynierii Środowiska Sp. z o.o. w Koszalinie.

Ostatnie przedsięwzięcia z zakresu zaopatrzenia gminy w wodę były podejmowane w ogólnych założeniach zgodnie z koncepcją zawartą w tym opracowaniu.

2.9.3 Hydrografia

Obszar gminy Tychowo położony jest w zlewni Parsęty – rzeki Przymorza, której

powierzchnia wynosi 3150,9 km². Gmina Tychowo zajmuje około 11% tej powierzchni.

Według podziału hydrograficznego Polski dorzecze Parsęty opatrzone numerem 307, na które składają się mniejsze dorzecza leżące w całości lub częściowo na obszarze gminy Tychowo.

Na terenie gminy znajdują się źródłiskowe odcinki rzek: Chotli (dopływu Radwi) i Leśnicy z dopływami – Leszczynka i Bąbnica. Gminę charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć rzeczna, przy małej ilości wód powierzchniowych stojących – jezior.

Parsęta częścią górnego odcinka przepływa przez południową część gminy Tychowo. Przed wpływem w Doblu tworzy się rozlewisko o powierzchni około 0,5 ha; wiosną sąsiednie łąki są zalewane (część z nich zamieniono w stawy rybne). Poniżej szosy Doble – Borzęcino rzeka płynie bardzo malowniczą trasą – liczne zakola, wysokie i silnie zakrzaczone, porośnięte olchą brzegi.

Od dopływu Dębica Parsęta stanowi granicę gminy z gm. Połczyn Zdrój, a dalej z gm. Białogard.

W rejonie Osówka dolina rzeki przekształca się w jar. Koryto rzeki z 10,5 m poszerza się przed zakolem w Osówku do 20 m przy jednoczesnym wypłyceciu. Dalszy bieg charakteryzują nieliczne zakola, duże spadki. Dno twarde, usiane kamieniami. Na 86 km rzeki znajduje się zniszczony jaz betonowy (Osówko). Brzegi są twarde, piaszczyste.

Rzeka Leśnica jest prawobrzeżnym dopływem Parsęty. Przy ogólnej długości 40 km ma spadek 79 m. Jej prawobrzeżny dopływ Leszczynka uchodzi w rejonie, gdzie brzegi rzeki są silnie zakrzaczone. W Dobrowie prędkość wody w Leśnicy wynosi 0,4 m/s, przy szerokości koryta 7 m i głębokości wody 0,7 m. Tu znajduje się młyn, którego piętrzenie tworzy zalew o powierzchni ca 1,5 ha.

Rzeka Dębica jest lewobrzeżnym dopływem Parsęty. Przy długości 40 km jej spadek wynosi 121 m. Dolny bieg rzeki stanowi granicę gminy z gm. Połczyn Zdrój. Dębica w rejonie przyujściowym jest miejscami silnie zarośnięta, posiada liczne zakola i zakrzaczone brzegi. W końcowym odcinku jej szerokość dochodzi do 7,5 m. Dolny odcinek rzeki, długości 27 km, jest dostępny dla wędrownych gatunków ryb.

Rzeka Chotla, lewobrzeżny dopływ Radwi (dopływu Parsęty), o szybkości przepływu 0,5 – 0,6 m/s, w przeważającej swej długości przepływa przez północną część gminy Tychowo. Pierwsze kilometry biegu rzeki przez obszar gminy (poza nią także) biegną szeroko zatorfioną doliną, na której dnie jest gęsta siatka rowów melioracyjnych. Dalej przepływa na obszarze gminy przez obszary zalesione i podmokłe łąki w dolinie rzecznej.

Istniejące budowle wodne przegradzające rzeki na obszarze gminy Tychowo, to:

– na rzece Parsęcie:

- piętrzenie dla młyna i tartaku w Osówku (86 km rzeki) – nieczynna turbina pionowa, zniszczony 4 komorowy jaz betonowy, wysokość piętrzenia ok. 1,8 m,

- piętrzenie dla młyna w Doblu (103 km rzeki) – nieczynna turbina pionowa, przepławka betonowa, betonowy jaz 3 otworowy, wysokość piętrzenia ok. 2,3 m;
- na rzece Leśnicy:
 - dla młyna w Borzysławiu – dwuotworowy jaz murowany (młyn zniszczony),
 - dla młyna w Dobrowie – dwa kamienne jazy z drewnianymi zastawkami (1 jest wpustem burzowym), turbina pionowa, młyn nieczynny;
- na rzece Leszczynce:
 - fragmenty urządzeń hydrotechnicznych w Warninie.
- na rzece Chotli:
 - fragmenty urządzeń starego młyna w Bukówku;

Zasady korzystania z wód na obszarze gminy reguluje Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód regionu wodnego Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego. Przepływające przez teren gminy rzeki oraz mniejsze cieki zostały wskazane jako szczególnie istotna lub istotne pod względem zachowania ciągłości morfologicznej dla obszaru dorzecza Odry oraz dorzecza Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego. Gospodarowanie wodami należy prowadzić w zgodzie z zapisami ww. Rozporządzenia, uwzględniając w szczególności ograniczenia w korzystaniu z wód na obszarze regionu wodnego lub jego części, niezbędne dla osiągnięcia ustalonych celów środowiskowych oraz zgodnie z zapisami „Planu gospodarki wodami na obszarze dorzecza Odry”, zatwierdzonego na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 22 lutego 2011 r.

Rzeki to także potencjalne odnawialne źródło energii.

W 2001 roku zostało wykonane opracowanie pt. „Rozpoznanie techniczne potencjalnych możliwości energetycznych rzek województwa zachodniopomorskiego”, w którym autorzy wymieniają rzeki i miejsca, w których można spiętrzać wodę, m.in. dla celów energetycznych MEW. Na obszarze gminy Tychowo wskazują na Doble na rz. Parsęcie i Warnino na rz. Leszczynka – miejsca piętrzenia, które wymagają remontu bądź odbudowy. Wskazują też lokalizacje budowy nowych spiętrzeń na Parsęcie: Osówko, Motarzyno, oraz na Dębnicy: Stare Dębno.

Zagrożenie powodziowe

Część terenu gminy Tychowo znajduje się w granicach obszaru narażonego na niebezpieczeństwo powodzi, wyznaczonego we Wstępnej Ocenie Ryzyka Powodziowego. Inwestycje na tych terenach należy projektować i realizować z uwzględnieniem możliwości wystąpienia powodzi i podtopień.

Obszary objęte niniejszą zmianą studium znajdują się poza zasięgiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

2.9.4 Gospodarka odpadami

W przeszłości na obszarze gminy funkcjonowało wysypisko odpadów komunalnych, pełniące funkcję wysypiska gminnego. Wysypisko to o powierzchni 0,5 ha położone *było* na gruntach będących własnością Urzędu Gminy w odległości 1 km na wschód od miejscowości Warnino (działka nr 141), w wyrobisku po piaskowni. Składowane były tu nieselekcjonowane odpady, głównie komunalne, makulatura, opakowania plastikowe, stłuczka szklana, złom, odpady ciekłe z szamb. *Teren ten został rekultywowany i w październiku 2015 r. nastąpiło oficjalne otwarcie ścieżki edukacyjnej, która powstała w miejsce dawnego wysypiska. Inwestycja przyczyniła się do ochrony walorów krajobrazowych regionu jak i poprawy stanu higieniczno-estetycznego. Dzięki zabiegom rekultywacyjnym uległ poprawie stan środowiska poprzez ograniczenie negatywnego oddziaływania odpadów na glebę, wody podziemne oraz powietrze. Ograniczono do minimum powstawania odcieków wysypiskowych, pylenia, ograniczono emisję odorów do atmosfery cały czas ujmowany i unieszkodliwiany jest gaz składowiskowy, poprzez spalanie go w pochodni. Dzięki rekultywacji przywrócono grunty do stanu sprzed rozpoczęcia składowania odpadów, a poprzez wykonanie ścieżki edukacyjnej nadano im nowe wartości użytkowe.*

Aktualnie odpady komunalne z obszaru gminy Tychowo wywożone są na wysypisko do Barwic. Wywozem odpadów zajmuje się *konsorcjum firm: Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe EKO-FIUK Sp. Komandytowa i LOFOS SYSTEM Sp. z o.o.*

W obszarze gminy odpady zbierane są na sposób selektywny. W pojemniki na plastik i szkło wsie zostały wyposażone przez Gminę a *spółki REMONDIS i EKO - Fiuk wywożą* je nieodpłatnie (40 szt. na plastik i 40 szt. na stłuczke szklaną). Koszty za wywóz odpadów z gospodarstw domowych i firm ponoszą obsługiwane osoby fizyczne i prawne, a z miejsc publicznych Gmina.

Z terenu gminy, oprócz pojemników na plastik i szkło, opróżnianych jest co 2 tygodnie łącznie 1000 pojemników 120 l, 200 pojemników 240 l i 5 pojemników o pojemności 10 m³ każdy.

Plastik trafiający na wysypisko w Barwicach poddawany jest sortowaniu, prasowany i sprzedawany do dalszej przeróbki. Szkło także jest sprzedawane jako surowiec wtórny do huty.

Na terenie gminy *istniał* także mogilnik, który zlokalizowany był w obrębie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tychowo 102
wsi Drzonowo w kompleksie leśnym na działce 321/4 w odległości około 30 m od drogi Drzonowo-Wielanowo, w odległości 0,5 km od rz. Leśnicy i 350 m od zabudowy wsi kol. Drzonowo. *Był to zbiornik do składowania przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po tych środkach.*

Konsorcjum SEGI-PBG i Państwowy Instytut Geologiczny opracowały dla województwa zachodniopomorskiego „Ocenę geośrodowiskową i techniczną 36 mogilników znajdujących się na terenie województwa zachodniopomorskiego”. Mogilnik zlokalizowany w Drzonowie zaliczono do tych, które należy zlikwidować w drugim etapie. Do tego etapu zakwalifikowano mogilniki zlokalizowane w byłych żwirowniach oraz w pobliżu wód powierzchniowych. *Mogilnik zlikwidowano w pierwszym półroczu 2010 r. z inicjatywy Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, teren zrekultywowano, a wokół zainstalowano piezometry celem monitorowania jakości wód podziemnych.*

Od 1 lipca 2013 r. na terenie gminy Tychowo funkcjonuje nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, którym zostali objęci mieszkańcy nieruchomości zamieszkałych. Było to związane z wejściem w życie znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996 roku (j. t. Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.), która zrewolucjonizowała dotychczasowy system gospodarowania odpadami komunalnymi. W związku z nowym systemem gospodarki odpadami Rada Miejska w Tychowie przyjęła szereg uregulowań określających sposób i zasady gospodarki odpadami.

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych, obejmująca następujące frakcje odpadów: papier i tektura, tworzywa sztuczne i opakowania z tworzyw sztucznych (w tym opakowania po mleku, sokach, napojach), metale, szkło i opakowania szklane, odpady zielone ulegające degradacji. Każda z wymienionych frakcji odpadów gromadzona ma być w oddzielnym pojemniku lub worku do tego przeznaczonym. Odpady pozostałe, których nie można było przypisać do poszczególnych frakcji gromadzone będą w oddzielnym, przeznaczonym do tego pojemniku. Selektywne zbieranie odpadów dotyczy również tzw. odpadów problemowych takich jak pozostałości farb i lakierów, zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny itp. Odpady takie zbierane są w sposób ciągły w Gminnym Punkcie Zbierania Odpadów w Tychowie (Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych) przy ulicy Bobolickiej lub podczas zbiórek organizowanych na terenie gminy Tychowo. Przeterminowane leki można przekazywać do Apteki przy ulicy Wolności w Tychowie. Szczegóły dotyczące

sposobu zbierania i odbierania odpadów zawiera Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tychowo.

2.9.5 Zaopatrzenie w ciepło

Zaopatrzenie w ciepło w gminie Tychowo pokrywane jest z indywidualnych pieców i instalacji grzewczych, osiedlowych kotłowni wbudowanych i kotłowni wolnostojących. Źródłem energii cieplnej jest generalnie paliwo stałe. Są sporadyczne przypadki stosowania paliw płynnych – oleju i gazu.

Do największych źródeł ciepła w gminie Tychowo należą:

Lp.	Miejscowość	Użytkownik	Moc kotłowni		Opał	Uwagi
1.	Dobrowo	Spółdz. Mieszkańcowa „Promyk”	1620 kW	Piece RUMIA – 4 szt.	węgiel	Kotł. wolnostojąca, 1 z 4 piecey rezerwowy, zamontowane piece TORUS na olej 5 szt. – nieeksploatowane ogrzewa 55 mieszkań – ma rezerwy mocy
2.	Dobrowo	kompleks nr 7726 w Dobrowie Komenda Portu Wojennego w Kołobrzegu	1458 kW	kotły parowe Eca IV- 4 szt.	koks	
3.	Tychowo	Spółdz. Mieszkańcowa „Przyto-rze”	1440 kW	SZ-65 – 2 szt. SZ-50 – 1 szt.	węgiel	
4.	Tychowo	Nadleśnictwo	1100 kW	KMR-350 – 3 szt. Hajnowka – 1 szt.	drewno	
5.	Tychowo	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	640 kW	kotły wodne UKS-320	węgiel i drewno (paliwo stałe)	była opracowana pełna dokumentacja na modernizację kotłowni na olej lecz nie została wykorzystana
6.	Tychowo	TREND	572 kW	kocioł wodny	olej	
7.	Tychowo	Piekarnia	100 kW + 110 kW	kocioł wodny piec piekarniczy firmy Winkler typ „Columbas ECO” 420/144	olej olej	
8.	Tychowo	Kopalnia ropy	200 kW	kocioł wodny	gaz ziemny	
9.	Tychowo	Ośrodek Zdrowia	63 kW	kocioł wodny	propanbutan	

10.	Tychowo	„Pommernfisch”	50 kW	kocioł parowy typ KTX	propan- butan	dotatkowo 12 komór wę- dzarniczych z wykorzysta- niem na opał drewna
11.	Dobrowo	gorzelnia „Ran- czo”	65 m ² po- wierzchni ogrzewalnej	kocioł parowy P2	węgiel	
12.	Tychowo	mleczarnia „Lin- dahls”	30 m ² po- wierzchni ogrzewalnej	kocioł parowy P1 – 1 szt.		obiekt obecnie nie funk- cjonuje
13.	Tychowo	gorzelnia	1814 kW	kotły parowe P2	węgiel	obiekt obecnie nie funk- cjonuje

2.9.6 Zaopatrzenie w gaz

Gmina Tychowo dotąd nie jest zgazyfikowana. Mieszkańcy gminy i funkcjonujące tu podmioty gospodarcze nie mają możliwości korzystania z gazu sieciowego. Sporządzone w 1993 r. przez Biuro Projektów Gazownictwa „Gazoprojekt” Wrocław „Studium programowe rozwoju gazyfikacji woj. koszalińskiego w warunkach podmiany paliw stałych” przewidywało zaopatrzenie po 2000 r. gm. Tychowo w gaz GZ-50 poprzez realizację sieci w/c – odcinka łączącego Białogard z Połczynem i odgałęzieniem do Tychowa, zakończonego stacją redukcyjną I° w Tychowie.

W planach Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego „PETRICO” Sp. z o.o. w Karlinie przewidywana jest budowa sieci gazowej dosyłowej w/c, łączącej ich sieć w gm. Białogard z gminami Biały Bór i Miastko (woj. Pomorskie). Stwarza to możliwość gazyfikacji także gminy Tychowo.

Na obszarze zmiany studium przewiduje się zaopatrzenie w gaz z projektowanej lub istniejącej sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia.

Gmina Tychowo w „Planie zagospodarowania przestrzennego woj. zachodniopomorskiego”, zatwierdzonym w 2002 r. została zaplanowana do gazyfikacji.

2.9.7 Wnioski

Gospodarka wodno-ściekowa

Przy istniejącym i spodziewanym rozwoju gminy oraz potrzebie podnoszenia standardu życia mieszkańców uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej jest zadaniem podstawowym warunkującym dalszy rozwój gminy. Racjonalna gospodarka w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków jest także warunkiem ochrony zasobów wód podziemnych oraz wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami.

Podjęte już przez gminę działania w postaci sporządzenia programu gospodarki wodno-ściekowej gminy umożliwiają wybór optymalnych docelowych rozwiązań i ich realizację w miarę pozyskiwania środków finansowych.

Oprócz zrealizowanych działań zmierzających do poprawy stanu technicznego systemów zaopatrzenia w wodę dających w efekcie niezawodność w podawaniu wody dobrej jakości, przy minimalizacji kosztów eksploatacji, należy *kontynuować* działania w zakresie skanalizowania wsi i oczyszczania ścieków.

Należy zwrócić uwagę na zabezpieczenie wyłączonych z eksploatacji studni głębinowych – potencjalnych dróg zanieczyszczeń wód podziemnych.

Gospodarka odpadami

Stworzenie możliwości zorganizowanego odbioru i wywozu odpadów stworzyło warunki do „odśmiecenia” gminy.

Hydrografia

Mimo dobrze rozwiniętej sieci rzecznej gminę Tychowo charakteryzuje niski stopień wykorzystania zasobów wód powierzchniowych.

Rzeka Parsęta zaliczana jest do rzek o największym potencjale energetycznym w woj. zachodniopomorskim. Istniejące ślady budowli przedwojennych świadczą o wykorzystaniu w przeszłości rzeki i jej dopływów do napędu urządzeń.

Rozważane w ostatnich latach możliwości retencjonowania wód, także na obszarze gminy, stwarzają warunki do tworzenia wizji:

- wykorzystania wód do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych,
- możliwości nawadniania dla rolnictwa,
- tworzenia obszarów rekreacyjno-wypoczynkowych nad brzegami zbiorników,
- możliwości zapobiegania przed powodzią dla obszarów położonych poniżej spiętrzeń.

Zaopatrzenie w gaz i ciepło

Brak gazu sieciowego na terenie gminy sprzyja korzystaniu z paliw stałych – jako paliwa najbardziej dostępnego ze względów ekonomicznych, gazu butlowego, oleju opałowego i sporadycznie elektryczności do celów bytowo-gospodarczych, grzewczych i produkcyjnych.

Realizacja gazyfikacji gminy będzie zależała od oceny rentowności przedsięwzięcia z punktu widzenia dostawców gazu oraz udziału gminy w tym przedsięwzięciu.

Dla odbiorców gazu jego cena jest jak dotąd relatywnie korzystna do kosztu użytkowania konkurencyjnych (nieuciążliwych ekologicznie) nośników energii.

Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia prowadzonego przez obszar gminy Tychowo i realizacja stacji redukcyjnej gazu I^o w centrum gminy stworzyłaby możliwość gazyfikacji gminy.

Podjęcie przez gminę opracowania założeń do planu zaopatrzenia w energię pozwoli uaktualnić zapotrzebowanie na paliwo gazowe.

2.9.8 Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie gminy Tychowo w energię elektryczną odbywa się za pomocą linii SN-15W. Są to linie wyłącznie napowietrzne. Przez teren gminy przechodzi linia wysokiego napięcia 110kV o długości 15,8 km od GPZ Białogard do GPZ Żydowo, na ogólnym kierunku Pobądz-Bukówko-Dobrówko.

Sieć elektroenergetyczna w gminie Tychowo składa się z:

- **linii wysokiego napięcia 110kV o długości 15,8 km od GPZ Białogard do GPZ Żydowo, na ogólnym kierunku Pobądz – Bukówko - Dobrówko**
- linii SN
- linie nn (bez przyłączy)
- stacje transformatorowe
 - ilość stacji 15/0,4 kV kubaturowych wynosi 33 szt. o łącznej mocy 4,416 MVA,
 - ilość stacji 15/0,4 kV słupowych wynosi 44 szt. o łącznej mocy 5,489 MVA.

Schemat graficzny oraz plansze uwarunkowań ilustrują przebieg tras napowietrznych 15kV oraz lokalizację stacji (lokalizacja stacji oraz przebieg tras poszczególnych linii nie posiadają wartości kartometrycznych).

Dostawę energii elektrycznej zabezpiecza Zakład Energetyczny Koszalin S. A. Stan zaopatrzenia w energię można uznać za zadowalający, jednak dalszy rozwój gospodarczy spowoduje konieczność budowy GPZ 110/15kV wraz z liniami zasilającymi 110kV.

Na obszarze zmiany studium znajdują się linie i urządzenia elektroenergetyczne o napięciu 15kV i 0,4kV, dla których wyznaczone zostały strefy techniczne, których szerokość i sposób zagospodarowania określają przepisy odrębne.

2.9.9 Telekomunikacja

Na terenie gminy Tychowo zdecydowana większość miejscowości posiada podstawowe wyposażenie w zakresie łączności telefonicznej, które zabezpiecza system sieci

Poza zasięgiem systemu konwencjonalnego znajduje się miejscowość Dzieciołowo.

System łączności uzupełniają systemy telefonii komórkowej. **Zgodnie z bieżącym wykazem pozwoleń radiowych Urzędu Komunikacji Elektronicznej** anteny zlokalizowane są w Podborsku, Tychowie, Wełdkowie.

Stan telefonizacji gminy, uwzględniając sieci telefonii komórkowej, uznać należy za dostateczny.

2.10 Stan i funkcjonowanie komunikacji

2.10.1 Komunikacja drogowa.

Na sieć komunikacji drogowej gminy Tychowo składa się następujące kategorie dróg:

- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe
- drogi gminne.

Stopień wyposażenia gminy w sieć drogową uznać należy za dostateczny. Zdecydowana większość miejscowości posiada wystarczające powiązania drogami o zróżnicowanych kategoriach (wojewódzkich i powiatowych).

Powiązania zewnętrzne z ośrodkami wyższego rzędu zabezpieczają odpowiednio:

- z ośrodkiem o znaczeniu regionalnym (Koszalin) droga wojewódzka Nr 167,
- z ośrodkiem powiatowym (Białogard) droga wojewódzka Nr 169 (do Osówka) i dalej droga wojewódzka Nr 163,
- z ośrodkami miejskimi i sąsiednimi ośrodkami rozwoju lokalnego (siedziby gmin) droga wojewódzka Nr 167 (z Połczynem Zdrój i Świeszynem), droga wojewódzka Nr 169 (z Bobolicami).

Do tego typu bezpośredniego powiązania z gminą Grzmiąca oraz brak sprawnych połączeń bezpośrednich z najodleglejszymi miejscowościami gminy np. z Dzieciołowem. Brak jest również sprawnych połączeń między miejscowościami północnej części gminy.

Na terenie gminy nie występują drogi krajowe.

Drogi wojewódzkie:

W obszarze gminy występują 3 drogi wojewódzkie o nawierzchni twardej, bitumicznej, wg następującej charakterystyki (poniżej):

Lp	numer drogi	nazwa drogi	klasa techniczna	odpowiednik kat. ulicy dla przekroju ulicznego	długość drogi [km]	średnia szerokość jezdni poza obszarem zabud. [m]
1	163	Kołobrzeg – Wałcz ^{*)}	III	GP	2,5	7,0
2	167	Koszalin – Ogartowo	III	G	26,3	6,0
3	169	Byszyno – Głódowa	III	G	21,0	6,0
razem w gminie					49,8	

^{*)} droga o ważnym regionalnym znaczeniu w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

Zarządcą dróg jest Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie.

Drogi powiatowe:

Przez teren gminy przebiega 17 dróg powiatowych, w tym 79% o nawierzchni twardej, wg następującej charakterystyki (poniżej):

Lp	numer drogi	nazwa drogi	Klasa tech.	odpowiednik kat. ulicy dla przekroju ulicznego	długość drogi [km]	w tym o naw. twardej [km]	średnia szerokość jezdni poza obszarem zabud. [m]
1	17192	Dr. nr 167 – Zaspy Wielkie	VI	L	2,752	2,645	3,6
2	17194	Dr. nr 163 – Bukówko	V	G	5,689	5,689	6,0
3	17195	Dobrowo – Modrolas	V	L	8,231	8,231	4,8
4	17196	Dr. nr 167 – Bukowo	VI	Z	2,245	2,245	3,5
5	17197	Dobrochy – Tychowo	VI	L	2,200	0,500	3,5
6	17198	Pobądz – dr. nr 169	V	Z	8,593	7,262	3,5
7	17199	Tyczewo – Grzybnica	VI	L	0,976	0,976	3,8
8	17200	Borzysław – Sadkowo	VI	L	4,052	2,450	3,0
9	17201	Osówko – dr. nr 167	VI	G	8,003	8,003	5,0
10	17202	Dr. nr 167 – Łęknica	V	Z	7,734	7,734	3,5
11	17203	Krosinko – Kikowo	VI	L	6,612	4,256	4,5
11	17204	Tychowo – Wielanowo	V	Z	8,029	8,029	4,0
12	17205	Warnino – Drzonowo	V	Z	8,030	8,030	4,0
13	17206	Kowalki – Ujazd	VI	L	6,425	1,925	3,5
14	17207	Wełdkowo – Czechy	V	Z	3,858	3,858	4,0
16	17208	Dr. nr 167 – dr. nr 17202	VI	L	4,750	0,750	3,5
17	17601	Świelino – Warnino	VI	L	4,300	0,500	6,0
razem w gminie					92,479	73,083	

Zarządcą dróg powiatowych jest Zarząd Dróg Powiatowych w Białogardzie.

Drogi gminne:

Na obszarze gminy Tychowo występuje 6 gminnych ujętych w wykazie dróg gminnych zgodnie z Uchwałą nr XIII/73/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie z dnia 26 marca 1988 r., Dziennik Urzędowy Województwa

Koszalińskiego nr 2 z 30 stycznia 1987 r. Do dróg gminnych zaliczono drogi łączące miejscowości oraz odpowiednie drogi o przebiegu ulicznym na terenie Tychowa i Dobrowa. Tylko nawierzchnia nielicznych dróg, a głównie ulic na terenie miejscowości jest utwardzona (asfaltowa, płyty betonowe, kostka brukowa, gruntobeton). Zarządcami tych dróg są Urząd Gminy Tychowo.

Lp	numer drogi	nazwa drogi	długość drogi [km]
1	1737001	Trzebiszyn – Dobrochy	4,0
2	1737002	Tyczewo – Wełdkówko	5,0
3	1737003	Drzonowo- kolonia Drzonowo – dr. powiat. nr 17204	0,8
4	1737004	Ostre Bardo – dr. nr 167 –Rudno	3,0
5	1737005	kolonia Drzonowo - Nosibądy	3,0
6	1737006	Doble – Krosino	3,5

Ponadto na terenie gminy występuje szereg dróg zakładowych będących w zarządzie poszczególnych Nadleśnictw oraz **Agencji Nieruchomości Rolnych**. Proces kwalifikacji dróg (w relacji drogi gminne – drogi zakładowe) jest zmienny w czasie i uzależniony od zachodzących zmian własnościowych.

Stan techniczny szeregu dróg gminnych jest zły, okresowo o utrudnionej przejeźdności.

Wyposażenie dróg

Wyposażenie dróg wszystkich kategorii stanowią stacje paliw, parkingi i miejsca postojowe wg następującej kolejności:

- droga wojewódzka Nr 169 stacja paliw „ORLEN” w Tychowie
- droga wojewódzka Nr 169 miejsce postojowe leśniczówka Bąbnica
- droga wojewódzka Nr 167 miejsce postojowe nad jeziorem Dobrowieckim Wielkim
- droga powiatowa Nr 17198 miejsce postojowe przy drodze do Tyczewa

Komunikacja masowa

Komunikację masową zapewnia przedsiębiorstwo PKS **oraz prywatni przewoźnicy**. Bezpośredniego dostępu do komunikacji nie posiadają następujące miejscowości: Solno, Buczki, Wełdkówko, Giżałki, Dobrochy, Bukowo, Liśnica, Dzieciołowo, Zastawa, Rudno, Nowe Dębno.

Sieć przystanków komunikacji autobusowej stałych i „na żądanie” zabezpiecza podstawowe potrzeby mieszkańców gminy. Codzienne dowozy do szkół są zadaniem własnym gminy realizowanym przez przewoźników prywatnych.

Przewozy towarowe obsługuje transport zakładowy i prywatny

2.10.2 Kolejnictwo

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa normalnotorowa relacji Kołobrzeg – Piła (przez Białogard, Szczecinek). Linia kolejowa należy do układu regionalnego. Za otwarty uznaje się problem włączenia jej do układu linii o znaczeniu państwowym (jedno z głównych ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego w zakresie transportu kolejowego). Linia nie posiada istotnego znaczenia dla obsługi komunikacyjnej gminy za wyjątkiem relacji Tychowo – Białogard, Tychowo – Szczecinek.

Stacja kolejowa (osobowa i towarowa) zlokalizowana jest w Tychowie obejmująca budynek dworca, peron, rampy załadownicze i magazyny. W miejscowości Podborsko znajduje się przystanek kolejowy.

W północnej części gminy przebiega szlak nieczynnej linii wąskotorowej z Białogardu do Bobolic, zdekapitalizowany.

Na obszarze gminy Tychowo zlokalizowane są tereny kolejowe stanowiące tereny zamknięte. Tereny te przedstawione zostały przedstawione w poniższym zestawieniu.

Wykaz terenów zamkniętych

(Źródło: Decyzja nr 23 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 15 października 2015 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych, Tom 16 województwo śląskie)

<i>Lp.</i>	<i>Obręb</i>	<i>Nr działki</i>	<i>Powierzchnia działki [ha]</i>
<i>40</i>	<i>Borzysław</i>	<i>103</i>	<i>5,8756</i>
<i>41</i>	<i>Borzysław</i>	<i>104</i>	<i>2,0226</i>
<i>42</i>	<i>Drzonowo Białogardzkie</i>	<i>420</i>	<i>13,9600</i>
<i>43</i>	<i>0039 - Podborsko</i>	<i>530/2</i>	<i>1,8300</i>
<i>44</i>	<i>0039 - Podborsko</i>	<i>530/4</i>	<i>0,3167</i>
<i>45</i>	<i>0039 - Podborsko</i>	<i>530/8</i>	<i>9,1944</i>
<i>46</i>	<i>0039 - Podborsko</i>	<i>530/10</i>	<i>0,2845</i>
<i>47</i>	<i>Tychowo</i>	<i>387/16</i>	<i>7,9034</i>
<i>48</i>	<i>Tychowo</i>	<i>387/17</i>	<i>3,3818</i>
<i>49</i>	<i>Tychowo</i>	<i>407,1</i>	<i>2,0200</i>

Dla terenów położonych w sąsiedztwie linii kolejowych występują ograniczenia dotyczące sytuowania budowli, budynków, drzew i krzewów oraz wykonywania robót ziemnych, wynikające z przepisów odrębnych.

2.10.3 Wnioski

Dotyczące sieci:

- drogi wojewódzkie – poprawa stanu technicznego dróg,
- drogi powiatowe – poprawa stanu technicznego dróg i modernizacja obcinków gruntowych, w szczególności odcinków Dzieciołowo – Kowalki (droga Nr 17206), Wełdkowo – Giżałki – Warnino (droga Nr 17601), Borzysław – Liśnica (droga Nr 17200),
- drogi gminne:
 - modernizacja dróg gminnych ~~w szczególności~~
 - uporządkowanie stanu władania i doprowadzenie do jednolitej ewidencji dróg gminnych,
- wzmocnić sieć parkingów i miejsc postojowych wraz z ich modernizacją użytkową (wyposażenie w miejsca wypoczynkowe, itd.).

2.11 Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego. Identyfikacja głównych problemów rozwoju przestrzennego gminy. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

1. Tereny gminy są zainwestowane w niewielkim stopniu i posiadają duże możliwości rozwojowe, co wynika ze znaczącego udziału terenów otwartych, tj. gruntów leśnych i rolnych.
2. Poszczególne miejscowości posiadają znaczne wewnętrzne rezerwy rozwojowe, które mogą być przeznaczone na cele inwestycyjne. Rozwój poszczególnych miejscowości będzie zróżnicowany, przy czym należy stymulować rozwój zagospodarowania turystycznego w wymiarze indywidualnym (tzw. drugie domy).
3. Atrakcyjność środowiska przyrodniczego stanowi o znacznym potencjale do rozwijania turystyki (różnych form). Szansę kierunkowego rozwoju tej formy rozwoju gospodarczego gminy należy wiązać z **oddaniem do użytkowania** zbiornika „Osówko”, **które miało miejsce w roku 2013**.
4. Istniejący potencjał rolniczy (znaczący udział gruntów o wysokiej przydatności rolniczej) daje gwarancje utrzymania tej funkcji gospodarczej oraz rozwój jej wyspecjalizowanych form.
5. Wysoki udział powierzchni leśnych oraz ich systematyczny wzrost jest gwarancją dalszego rozwoju gospodarki leśnej oraz przemysłów przetwórczych z nią związanych.
6. Warunki hydrograficzne tworzą warunki do odtworzenia i tworzenia systemów retencjonowania wody i wykorzystania ich w turystycznym zagospodarowaniu

7. Kontynuowanie prac badawczych oraz dokumentowanie zasobów użytkowych sprzyjać może ograniczonemu rozwojowi przemysłów wydobywczych.
8. Gminę charakteryzuje zróżnicowany stopień dostępu do podstawowych usług.
9. Dotychczasowe działania inwestycyjne w zakresie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego mają istotne znaczenie dla stabilizacji rynku pracy.
12. W zakresie infrastruktury komunikacyjnej należy uznać za wystarczający podstawowy układ sieci, wymagający jednak poprawy stanu technicznego, modernizacji poszczególnych dróg poza miejscowościami oraz modernizacji układów wewnętrznych (przebudowy skrzyżowań, uspokojenia ruchu itd.).
13. Z podstawowy problem społeczny uznać należy regres gospodarki, bezrobocie strukturalne w wyniku załamania się rynku pracy w rolnictwie, co stanowi źródło licznych problemów społecznych.

Potrzeby i możliwości rozwoju

1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Zbilansowana analiza ekonomiczna, środowiskowa i społeczna jest narzędziem wspierającym wprowadzanie zasad zrównoważonego rozwoju i wspomaga racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych i krajobrazowych przestrzeni. Jej celem jest także ograniczenie lub wręcz eliminacja zbędnej i nadmiernej podaży na zagospodarowanie terenów i bardziej ekonomiczne wykorzystanie ich potencjału. Tym samym przyczynia się ona do ograniczenia procesów dezurbanizacji i deprecjacji przestrzeni, będącej dobrem ograniczonym i trudnym do odtworzenia.

Ujęcie ekonomiczne

Racjonalne gospodarowanie przestrzenią opiera się o założenie, iż użytkownicy przestrzeni i ich potrzeby stanowią najważniejszy punkt odniesienia w planowaniu przestrzennym. Niemniej jednak, stwierdzenie to należy rozpatrywać z punktu widzenia także możliwości rozwoju obszaru, w długoletnim horyzoncie czasowym, co umożliwi zaspokojenie potrzeb przyszłych pokoleń.

W praktyce oznacza to gospodarowanie przestrzenią, u podstaw którego leży świadomość ograniczoności zasobów przestrzennych i konieczność oszczędnego ich wykorzystania. Proces rozwoju musi zatem uwzględniać założenia ekonomii przestrzennej, która zwraca szczególną uwagę na minimalne standardy wyposażenia terenów zurbanizowanych i bodźce finansowe, jakie wywołuje ekspansja zagospodarowania terenów.

Podstawowym założeniem polityki przestrzennej gminy miejsko-wiejskiej Tychowo winno zatem być zwiększenie efektywności wykorzystania terenów już zurbanizowanych, ograniczenie suburbanizacji oraz przeciwdziałanie dekoncentracji zabudowy. Głównym założeniem niniejszego studium jest zatem takie kształtowanie przestrzeni, które wspiera działania, ograniczające rozpraszanie zabudowy i maksymalne wykorzystanie terenów już zagospodarowanych poprzez uzupełnianie istniejących układów przestrzennych, a także ograniczenie presji na niezagospodarowane tereny otwarte.

Racjonalne ekonomicznie gospodarowanie przestrzenią wymaga uwzględnienia konsekwencji finansowych, jakie będą wynikać z rozwiązań przyjętych w studium, już na etapie tworzenia projektu dokumentu. Głównym celem analizy ekonomicznej jest kształtowanie świadomości władz i użytkowników przestrzeni w zakresie wydatków i dochodów gminy, będących skutkiem uchwalenia studium. W związku z tym, projektowane w studium zagospodarowanie przestrzeni winno być kształtowane w taki sposób, aby bilans ekonomiczny był dodatni, a przyjęte rozwiązania adekwatne do możliwości finansowych gminy.

Do zasadniczych wydatków gminy związanych z realizacją rozwiązań przestrzennych uwzględnionych w studium należą:

- *koszty realizacji lokalnych celów publicznych przewidzianych w studium (w tym w szczególności koszty infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, koszty zagospodarowania przestrzeni publicznych itp.),*
- *koszty sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,*
- *odszkodowania związane ze zmianą wartości nieruchomości,*
- *koszty podziałów i scaleń nieruchomości.*

Do zasadniczych dochodów gminy związanych z realizacją rozwiązań przestrzennych uwzględnionych w studium należą:

- *dochody z podatków,*
- *opłaty za dzierżawę gruntów,*
- *dochody ze sprzedaży nieruchomości gminnych,*
- *pośrednio: opłaty z tytułu wzrostu wartości nieruchomości (opłaty planistyczne, adiacenckie) uzyskiwane po uchwaleniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.*

Niemniej jednak samo uchwalenie studium nie rodzi bezpośrednio konsekwencji finansowych, gdyż studium nie jest aktem prawa miejscowego, a w przypadku braku planu miejscowego lub decyzji o warunkach zabudowy dla potrzeb naliczania podatków wiążące są zapisy ewidencji gruntów i budynków. Ponadto dochody z nowych terenów wpływają powoli, w miarę zagospodarowywania terenów i nie równoważą kosztów w krótkim okresie. W związku z powyższym skutki finansowe należy traktować jako potencjalne, choć niewątpliwie realne i związane ściśle z realizacją założeń studium.

Należy jednak zaznaczyć, iż celem gospodarki przestrzennej nie jest maksymalizacja korzyści ekonomicznych, a uporządkowane kształtowanie przestrzeni, odpowiadające potrzebom jej użytkowników i dobór funkcji terenów, uwzględniający także uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe. Pozytywny efekt przestrzenny jest głównym założeniem, do którego dąży gmina. Analiza ekonomiczna wspiera zatem proces podejmowania decyzji przestrzennych, ale nie determinuje go i nie ogranicza, stawiając na pierwszym miejscu potrzeby użytkowników przestrzeni i racjonalny sposób gospodarowania nią.

Ujęcie środowiskowe

Zasada zrównoważonego rozwoju zakłada wprowadzenie kryterium ekologicznego zagospodarowania terenów na wszystkich szczeblach planowania przestrzennego: krajowym, regionalnym i lokalnym (miejscowym). Oznacza to takie gospodarowanie, dzięki któremu cele gospodarcze i społeczne osiągnąć się przy jednoczesnym zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania przyrody, poprzez możliwe zmniejszenie negatywnych oddziaływań na środowisko. Rozwój terenów powinien zatem być uzależniony od cech środowiska, co w obecnie obowiązującym systemie planowania przestrzennego jest zapewnione poprzez analizę stanu środowiska oraz uwzględnianie wymogów jego ochrony już na etapie analizy obecnego stanu użytkowania i zagospodarowania.

Analizy środowiskowe, dokonane na potrzeby niniejszego Studium, zostały przeprowadzone wieloetapowo.

Wstępna szczegółowa analiza warunków przyrodniczych została przeprowadzona na etapie sporządzania „Opracowania ekofizjograficznego”. Dokument ten zawiera rozpoznanie, analizę i ocenę poszczególnych elementów przyrodniczych i ich wzajemnych powiązań, a także określa uwarunkowania rozwoju i zmian zagospodarowania przestrzennego przy zapewnieniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Kolejnym etapem analizy środowiskowej było uwzględnienie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego, związanych z wymogami ochrony środowiska, obejmujących w szczególności stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkość i jakość zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego. Ponadto uwzględniono szereg innych zagadnień środowiskowych, mających pośredni lub bezpośredni wpływ na kształtowanie przestrzeni i sposób jej zagospodarowania.

W kolejnym etapie, obejmującym zdefiniowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego, przeanalizowano wymienione wcześniej aspekty środowiskowe i określono wymogi ochrony środowiska, uwzględniające w szczególności obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk. Założenia polityki przestrzennej gminy Tychowo zdefiniowane w kierunkach zagospodarowania gminy, zostały określone w głównej mierze w oparciu o posiadane zasoby przyrodnicze. Na tej podstawie władze gminne oraz

społeczność lokalna dokonują wyboru priorytetów rozwoju lokalnego. Decyzje podejmowane w tym zakresie pozwalają na realizację funkcji gospodarczych (np. zagospodarowanie pozwalające tworzyć miejsca pracy i pozyskiwać dochody dla gminy) przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska.

Decyzje dotyczące użytkowania terenów powinny zatem uwzględniać potencjalny wpływ wyboru danej funkcji przez pryzmat oceny i pomiaru zmian sposobu zagospodarowania. Dobór kryteriów oceny oddziaływania tych decyzji oparty jest o takie wskaźniki, które w zależności od zakładanej funkcji są zmienne dla danego terenu w określonej jednostce czasu.

Kompleksowy rozwój gminy związany z przyrostem liczby ludności i terenów zagospodarowanych wymaga uwzględnienia zmiennych efektów wyboru przeznaczenia dla danego terenu, który w konsekwencji różnicuje takie czynniki jak:

- *gospodarka wodna,*
- *odprowadzanie ścieków,*
- *wytwarzanie i składowanie odpadów,*
- *emisje,*
- *konsumpcja zasobów i energii,*
- *transport i komunikacja,*
- *rozwój terenów zieleni.*

Dobór funkcji i sposobu użytkowania terenów w gminie Tychowo musi zatem uwzględniać konsekwencje, jakie w wymienionych powyżej obszarach powoduje przeznaczenie terenów pod poszczególne funkcje.

Ustalenia studium zostały ostatecznie poddane procesowi oceny środowiskowej poprzez sporządzenie „Prognozy oddziaływania na środowisko”. Opracowanie to umożliwiło w głównej mierze ocenę skutków realizacji założeń studium. Prognoza oddziaływania na środowisko daje podstawę do wprowadzania korekt przyjętych rozwiązań dokonywanych na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko, a także umożliwia ocenę skumulowanych oddziaływań na tereny sąsiadujące. Przeprowadzona w ten sposób ocena środowiskowa jest zatem uzupełnieniem analiz środowiskowych i weryfikuje oddziaływania już przyjętych rozwiązań, dając pełen obraz oddziaływań, jakie spowoduje wprowadzenie w życie ustaleń studium.

Ujęcie społeczne

W podejmowaniu decyzji dotyczących wyboru kierunków rozwoju i gospodarowania terenami szczególnie istotną rolę odgrywa wymiar społeczny planowania przestrzennego. Społeczność lokalna i użytkownicy przestrzeni w całokształcie problematyki gospodarowania odgrywają szczególnie istotną rolę, gdyż aspekt przestrzenny w sensie miejsca zamieszkania i codziennego przebywania różnicuje opinie, postawy i zachowania. Ponadto estetyczne i funkcjonalne ujęcie przestrzeni jest dla ludzi swojego rodzaju wartością, która jest przez nich oceniana i przeżywana, a

niewłaściwy dobór elementów otoczenia może doprowadzić do dezaktywizacji społecznej, depresji demograficzno-gospodarczej i psychospołecznej danej jednostki przestrzennej, a w konsekwencji do powstawania patologii społecznych.

Na potrzeby opracowania niniejszego studium przeprowadzono analizę czynników społecznych, której celem było dostarczenie informacji o sytuacji społecznej, w tym analizę warunków i jakości życia mieszkańców uwzględniającą ochronę ich zdrowia, a także zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia. Szczególnie istotną częścią z punktu widzenia budowania polityki przestrzennej gminy i zaspokajania przyszłych potrzeb mieszkańców i użytkowników przestrzeni było przeprowadzenie analizy obecnej sytuacji demograficznej oraz przedstawienie prognozy demograficznej w perspektywie 30-letniej. Dzięki temu badaniu uzyskano lepsze zrozumienie rzeczywistości społecznej, co w konsekwencji przekłada się na zrozumienie potrzeb społeczności lokalnej wynikających z rozkładu statystycznego struktury społecznej.

W kolejnym etapie dokonano szczegółowej analizy problemów społecznych, która zawarta została w „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2015”. Dokument ten został opracowany w oparciu o materiały badawcze w zakresie problemów społecznych oraz potrzeb społeczności lokalnej, a forma i założenia Strategii są wyrazem woli mieszkańców w odniesieniu do kształtowania jakości życia w gminie. Na podstawie analizy zawartości dokumentu zdefiniowane zostało problemy decyzyjne, przed którymi stoi polityka przestrzenna gminy Tychowo, a wyniki analizy uwzględniono podczas definiowania ustaleń studium i opracowywania kierunków zagospodarowania przestrzennego.

2. Prognozy demograficzne

W roku 2014 Główny Urząd Statystyczny opracował „Prognozę demograficzną dla powiatów i miast na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050”. Opracowanie to jest spójne z prognozą dla województw, a podstawę obliczeń stanowiły stany ludności według płci, wieku i powiatów.

Jako dane bazowe przyjęto liczbę ludności gminy wg stanu na dzień 31.12.2014 r., kiedy gminę zamieszkiwało 6 959 osób. Podstawą do oszacowania liczby ludności gminy miejsko-wiejskiej Tychowo stał się wskaźnik zmian liczby ludności dla powiatu, który następnie poddano analizie tendencji zmian, przeniesionych w kolejnym etapie na liczbę ludności gminy. Zgodnie z uwarunkowaniami rozwoju gminy oraz cechami i prognozami demograficznymi gminy zakłada się spadek liczby ludności gminy w perspektywie 30-letniej, tj. do roku 2045. W tym roku prognozowana (zgodnie z metodologią GUS) liczba ludności gminy wyniesie 5 468 osób, co oznacza spadek liczby ludności o 1 491 osób (-21,43%). Prognozę demograficzną obrazuje Tabela nr 1.

Tabela– Prognoza demograficzna dla gminy miejsko-wiejskiej Tychowo do roku 2045

<i>wskaźnik</i>	<i>2020</i>	<i>2025</i>	<i>2030</i>	<i>2035</i>	<i>2040</i>	<i>2045</i>	<i>odpływ ludności w latach 2015- 2045</i>
<i>odpływ ludności (%)</i>	<i>3.06%</i>	<i>2.90%</i>	<i>3.42%</i>	<i>4.10%</i>	<i>4.82%</i>	<i>5.32%</i>	<i>-21.43%</i>
<i>liczba ludności (os.)</i>	<i>6746</i>	<i>6551</i>	<i>6327</i>	<i>6067</i>	<i>5775</i>	<i>5468</i>	<i>-1491</i>

Pod uwagę wzięto również fakt, iż gmina miejsko-wiejska Tychowo, ze względu na swoje położenie i dogodnie powiązania komunikacyjne może pełnić funkcję sypialni dla miasta powiatowego Białogardu oraz oddalonego o około 30 km Koszalina. W konsekwencji może przełożyć się to na znaczny napływ ludności miejskiej, która osiedla się w mniejszych miastach oraz na terenach wiejskich. Jednym z kluczowych czynników mających wpływ na taki stan jest chęć poprawy jakości życia poprzez zamieszkanie w lepszych warunkach (wyższy poziom warunków życia) – niezależnie od interpretacji tego pojęcia przez poszczególne grupy społeczne.

Poziom warunków życia wyznaczany jest na podstawie tzw. syntetycznego wskaźnika rozwoju Hellwiga, który bazuje na miarach dostępności infrastruktury poprzez analizę zmiennych diagnostycznych (gęstość dróg, podłączenia wodociągowe, kanalizacyjne, odsetek gospodarstw bez kanalizacji, podłączenia gazowe, podłączenia do sieci energetycznej, liczba wysypisk odpadów, dostępność do usług pocztowo-telekomunikacyjnych). Przeprowadzone w tym zakresie badania naukowe dowodzą, iż gminy charakteryzujące się najwyższymi wskaźnikami poziomu jakości życia (poziomu i tempa rozwoju) odnotowują najwyższe przyrosty liczby ludności.

Napływ ludności do małych miast i na obszary wiejskie dogodnie skomunikowane z większymi ośrodkami miejskimi wykazuje stałą tendencję wzrostową. Uczestniczy w nim głównie ludność w wieku produkcyjnym, co wpływa na znaczne odmłodzenie struktury demograficznej tych obszarów i pośrednio wpływa na większą ich aktywność gospodarczą, wyrażającą się m.in. w powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych, tworzeniu nowej infrastruktury społecznej, a co za tym idzie – zwiększaniu konkurencyjności gminy.

Analizując rozwój gminy Tychowo, zauważalny jest znaczny wzrost wskaźników charakteryzujących wymienione powyżej zmienne diagnostyczne, a w konsekwencji należy zakładać, iż zainteresowanie terenami mieszkalnymi w perspektywie najbliższych 30 lat będzie stale wzrastać.

Na podstawie danych z wielolecia 2001-2013 udostępnianych przez GUS oszacowano średnioroczny przyrost ludności na obszarach o charakterze sypialni miejskich, który kształtuje się na poziomie +0,22% ludności rocznie. Ilość ludności napływowej dla terenu gminy miejsko-wiejskiej Tychowo oszacowano przy użyciu tego wskaźnika. Wyniki zobrazowano w Tabeli nr 2.

Tabela – Prognozowane saldo migracji w okresach 5-letnich

	2020	2025	2030	2035	2040	2045	przyrost ludności w latach 2015-2045 (l. osób)
Migracje ludności z obszarów większych ośrodków miejskich w okresach 5-letnich	93	78	79	80	81	82	492

Oszacowany przyrost liczby ludności w gminie związany z migracjami ludności z obszarów większych ośrodków miejskich w perspektywie do roku 2045 wynosi 7,07% w stosunku do roku bazowego 2014, co oznacza przyrost liczby ludności o 492 osoby.

Istotnym czynnikiem mającym wpływ na liczbę ludności gminy jest także dostępność miejsc pracy. W gminie Tychowo zrealizowana została Tychowska Strefa Inwestycyjna, na terenie której znajduje się podstrefa „Tychowo” Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Powstawanie nowych miejsc pracy wpływa na aktywizację znacznego odsetka ludności gminy w wieku produkcyjnym, a dostępność różnorodnych stanowisk pracy powoduje wzrost migracji z gmin ościennych. Wzmocnienie rynku pracy przyczyni się do wzrostu równowagi w finansach publicznych, gdyż wzrosną dochody podatków od osób aktywnych zawodowo, a tym samym wzmocniona zostanie zdolność do wzrostu lokalnej gospodarki, ponieważ gmina będzie skupiać osoby najbardziej energiczne i przedsiębiorcze oraz lepiej wykształcone.

Wg badań GUS większość pracujących posiada zatrudnienie na terenie swojej gminy. Odsetek ten jest zróżnicowany w zależności od lokalizacji w poszczególnych regionach kraju i poziomu jakości życia w danej gminie, niemniej jednak posiada wartość dość zbliżoną, która kształtuje się na poziomie 75-80% pracujących. Powstanie wielu nowych miejsc pracy skoncentrowanych w ramach strefy ekonomicznej pierwotnie będzie wiązało się ze wzmożeniem dojazdów do pracy, niemniej jednak z czasem coraz większy odsetek dojeżdżających decyduje się na osiedlenie w gminie, w której posiada stałe zatrudnienie. Tym samym wzrasta liczba mieszkańców.

Prognoza demograficzna opracowana przez GUS nie uwzględniała kwestii powstania strefy, w związku z tym prognozowaną liczbę ludności poddano korekcie. Przyrost liczby mieszkańców w perspektywie 30-letniej w związku z realizacją strefy ekonomicznej oszacowano na poziomie 30% w stosunku do wyjściowej liczby mieszkańców na koniec 2014 r., co daje średnio wzrost ludności na poziomie 1% rocznie. Wartość ta obejmuje liczbę ludności napływowej, której osiedlenie się ma związek ze stworzeniem nowych miejsc pracy, a także ich rodzin i osób zamieszkujących z nimi we wspólnych gospodarstwach domowych.

Ostateczne oszacowanie liczby ludności w perspektywie 30-letniej uwzględnia zmiany liczby ludności na podstawie prognozy demograficznej, przyrost ludności w związku z realizacją strefy ekonomicznej oraz migracji z większych miast lokalizowanych

najbliższej gminy Tychowo. Wyniki kalkulacji określają zakładaną liczbę mieszkańców gminy Tychowo w roku 2045 (Tab. 3).

Tabela – Szacowana liczba mieszkańców gminy wiejskiej Tychowo w roku 2045

<i>Prognozowana liczba ludności</i>	<i>2020</i>	<i>2025</i>	<i>2030</i>	<i>2035</i>	<i>2040</i>	<i>2045</i>	<i>zmiany liczby ludności w latach 2015-2045 (l. osób)</i>
<i>Prognoza demograficzna GUS</i>	<i>6746</i>	<i>6551</i>	<i>6327</i>	<i>6067</i>	<i>5775</i>	<i>5468</i>	<i>-1491</i>
<i>Przyrost liczby ludności w związku z realizacją strefy ekonomicznej</i>	<i>337.3</i>	<i>327.5</i>	<i>316.3</i>	<i>303.4</i>	<i>288.7</i>	<i>273.4</i>	<i>+1847</i>
<i>Migracje ludności z obszarów większych ośrodków miejskich</i>	<i>93</i>	<i>78</i>	<i>79</i>	<i>80</i>	<i>81</i>	<i>82</i>	<i>+492</i>
<i>Ogółem</i>	<i>7176</i>	<i>7582</i>	<i>7977</i>	<i>8360</i>	<i>8729</i>	<i>9084</i>	<i>+847</i>

Wyniki powyższych analiz pozwalają oszacować, iż pomimo pierwotnych założeń prognozy demograficznej GUS, liczba ludności w gminie wzrośnie. Łączny przyrost liczby ludności w gminie do roku 2045 wyniesie około 12,17%, co oznacza wzrost liczby ludności w stosunku do bazowego roku 2014 o 847 osób. Tym samym przyjęto założenie, iż w roku 2045 liczba ludności gminy wyniesie 7 806 osób.

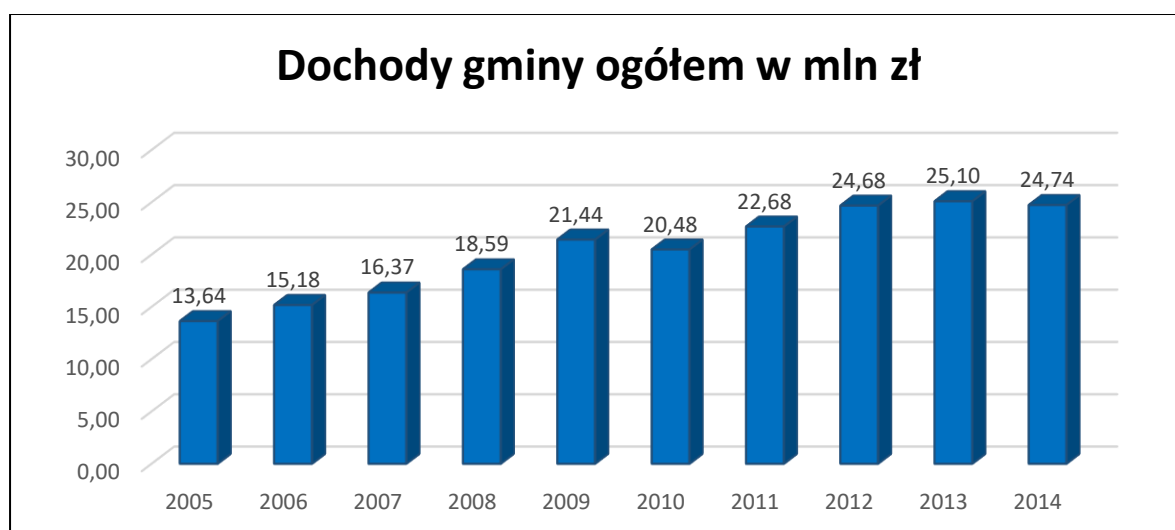
Na przestrzeni ubiegłych lat na obszarze gminy Tychowo zauważalny jest sukcesywny wzrost liczby gospodarstw domowych, a tendencja ta znajduje odzwierciedlenie również w ogólnej sytuacji w kraju. Wg danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011 (GUS, 2011 r.) liczba gospodarstw domowych zarówno w miastach, jak i na wsi, wzrosła w stosunku do poprzedniego Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w roku 2002. Wynika to przede wszystkim ze stale rosnącego udziału gospodarstw jednoosobowych, co jest następstwem zachowań ludzi młodych, którzy podejmując decyzję o usamodzielnieniu się, często odkładają decyzje matrymonialne i prorodzinne. Z drugiej strony gospodarstwa jednoosobowe tworzą często osoby starsze, zwłaszcza kobiety. Wyraźny wzrost zauważalny jest także w ilości gospodarstw dwuosobowych, tworzonych głównie przez młode lub bezdzietne małżeństwa, osoby pozostające w związkach partnerskich oraz osoby starsze. Ponadto znacznemu obniżeniu uległ odsetek gospodarstw domowych trzynosobowych lub większych, szczególnie ilość rodzin wielodzietnych (w Polsce określanych jako rodziny posiadające minimum troje dzieci). Tendencje te można określić jako stałe, w związku z tym zakłada się ich utrzymanie, a wręcz nasilenie. W konsekwencji przyjmuje się, iż pomimo spadku średniej liczby osób w gospodarstwie domowym, wzrost zapotrzebowania na nowe mieszkania będzie nadal wzrastać.

3. *Możliwości finansowania inwestycji*

Szeroko pojęty rozwój uzależniony jest w głównej mierze od realizacji lokalnych i ponadlokalnych inwestycji celu publicznego. Gmina jako rzeczywisty gospodarz terenów zlokalizowanych w jej granicach administracyjnych modeluje przestrzeń, której sposób zagospodarowania jest często widoczny głównie przez pryzmat intensywności i różnorodności inwestycji, w tym inwestycji strategicznych, mających bezpośrednie przełożenie na realizację celów rozwojowych gminy.

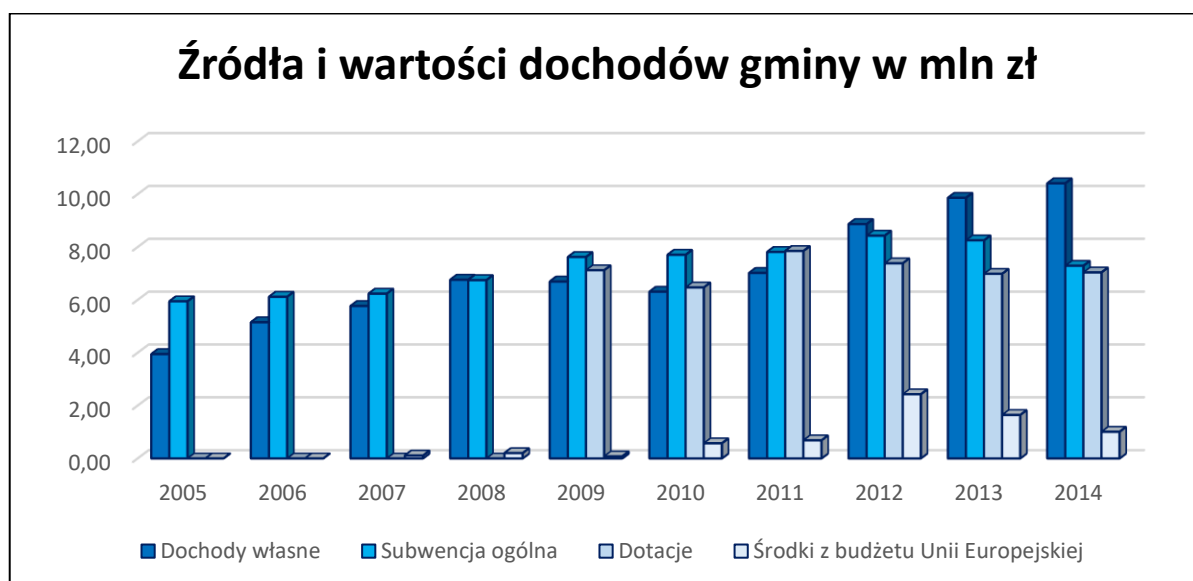
Podłoże ekonomiczne inwestycji kształtowane jest przez sferę finansów, a o pewności kapitałowej gminy decydują przede wszystkim wzajemne relacje dochodów w postaci: dochodów własnych, subwencji ogólnych, dotacji, środków finansowych Unii Europejskiej, a także dochodów z innych źródeł.

W ostatnim dziesięcioleciu poziom dochodów gminy Tychowo ulegał stałemu wzrostowi.

Ryc. Dochody gminy ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. Źródła i wartości dochodów gminy w mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. Dochody na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na podstawie powyższych analiz można stwierdzić znaczną pewność pozyskiwania dochodów gminy z różnych źródeł finansowania. Zauważalny jest sukcesywny wzrost dochodów, w tym dochodów na 1 mieszkańca, co w konsekwencji przekłada się na wzrost możliwości inwestycyjnych gminy Tychowo.

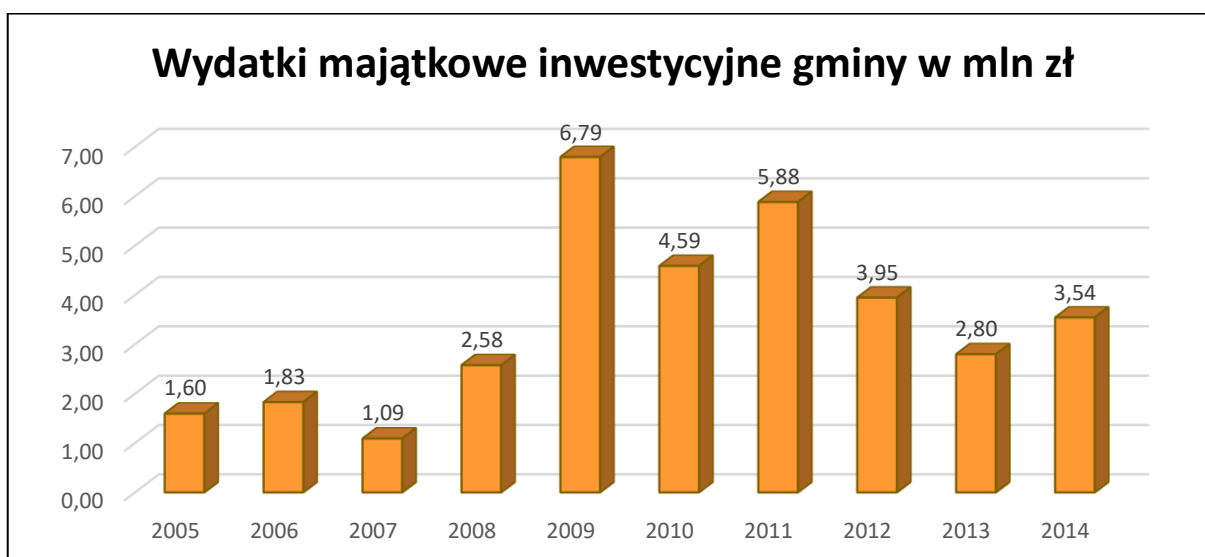
Z punktu widzenia gospodarowania budżetem gminy Tychowo i prognozowania długoterminowego, zanotowane w analizie zmiany są korzystne dla gminy. Wynika to głównie ze wzrostu dochodów własnych i swojego rodzaju niezależności budżetu od dochodów wspomagających (zewnętrznych) niepodlegających decyzji lokalnej. Wzrostowy udział środków własnych sprzyja wzmocnieniu lokalnej bazy ekonomicznej, możliwemu do osiągnięcia m.in. w wyniku realizowanych inwestycji służących lokowaniu nowej działalności gospodarczej oraz rozwojowi mieszkalnictwa. Równie pozytywnym czynnikiem jest wzrost udziału środków zewnętrznych, w tym środków unijnych. Szczególnie istotnym jest fakt uruchomienia Nowej Perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020, która daje gminie możliwości pozyskiwania dofinansowań na realizację zadań w ramach Funduszy Strukturalnych. Jest to realną szansą pozyskania dodatkowych środków na inwestycje o wysokich nakładach kapitałowych, szczególnie innowacje i inwestycje prorozwojowe stymulujące rozwój także w ujęciu ponadlokalnym.

Są to niewątpliwie elementy pozytywnie wpływające na ocenę podmiotów zewnętrznych dokonywaną przed podjęciem decyzji o wejściu na rynek kapitałowy, a tym samym wpływające na atrakcyjność inwestycyjną gminy i powiększające bazę podatkową.

Tabela– Wydatki gminy

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
wydatki ogółem (mln zł)	12.55	15.35	15.68	18.00	23.93	22.87	25.28	24.64	25.16	26.06
wydatki majątkowe inwestycyjne (mln zł)	1.60	1.83	1.09	2.58	6.79	4.59	5.88	3.95	2.80	3.54
udział wydatków inwestycyjnych (%)	12.71 %	11.92 %	6.96 %	14.32 %	28.39 %	20.06 %	23.28 %	15.06 %	10.59 %	13.21 %

Poziom wydatków inwestycyjnych gminy Tychowo w ostatnim dziesięcioleciu ulegał wzrostowi, co w konsekwencji przekładało się na sukcesywne zwiększanie ilości realizowanych inwestycji. Na uwagę zasługuje fakt, iż w roku 2009 nastąpił gwałtowny wzrost wydatków inwestycyjnych majątkowych, będących kluczowym instrumentem polityki wydatkowej gminy Tychowo. Wydatki te mają charakter powszechny i są związane przede wszystkim z inwestycjami infrastrukturalnymi. Władze gminne, decydując o poziomie wydatków inwestycyjnych i kierunkach ich wydatkowania, mogą stwarzać warunki sprzyjające rozwojowi gminy i podnoszeniu poziomu życia mieszkańców poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej. Tym samym mają realny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną gminy i możliwości jej rozwoju, szczególnie w aspekcie przyrostu ilości terenów zurbanizowanych.

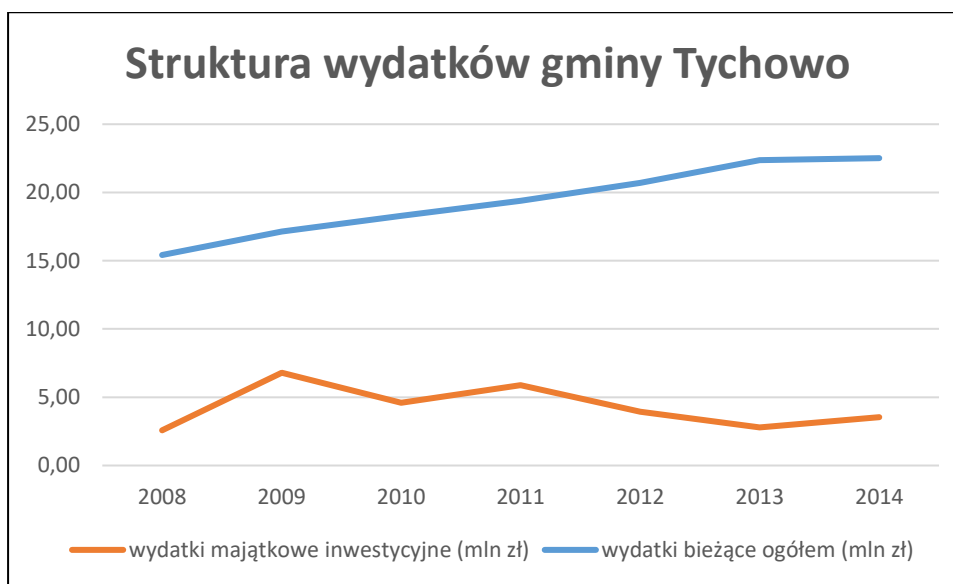
Ryc. Wydatki majątkowe inwestycyjne gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na podstawie powyższych zestawień stwierdzono wiele faktów, świadczących korzystnie o możliwościach finansowania przez gminę wydatków inwestycyjnych. Sukcesywny wzrost wydatków inwestycyjnych oraz planowany poziom tych wydatków

zadeklarowany w Wieloletniej Prognozie Finansowej świadczy o dużym nacisku na kreowanie rozwoju lokalnego. Motywem ponoszenia tych wydatków jest zatem chęć pobudzania rozwoju i są one świadomą ingerencją w lokalny system społeczno-gospodarczy.

Niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalne zwiększanie się dysproporcji pomiędzy wydatkami bieżącymi a inwestycyjnymi. Wzrastające koszty bieżące powodują spowolnienie wzrostu, a w dalszej perspektywie mogą przelożyć się na spadek wielkości inwestycji. Niemniej jednak gmina znajduje się obecnie w sytuacji, w której stosunkowo łatwo można przeciwdziałać nasilaniu się niekorzystnych relacji poprzez monitorowanie wzajemnych stosunków wzrostu obu grup wydatków.

Ryc. Struktura wydatków gminy Tychowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rozwiązaniem może stać się zwiększenie tempa przyrostu dochodów w stosunku do tempa przyrostu wydatków bieżących, co spowoduje zwiększenie nadwyżki operacyjnej, a tym samym zapewni stabilność struktury wydatków. Konieczne jest zatem ustalenie proinwestycyjnych długookresowych proporcji budżetu, w szczególności pod kątem wydatków bieżących i inwestycyjnych. Warto wziąć pod uwagę rozszerzenie planów inwestycyjnych, bazujące na wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania, zwłaszcza bezzwrotnych środków krajowych i unijnych. Warunkiem systematycznego zwiększania zakresu realizowanych zadań inwestycyjnych, a tym samym wzrostu bazy ekonomicznej gminy będzie dalsza racjonalizacja gospodarki budżetowej.

4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

4.1 Metodologia

Dokonując bilansu terenów pod zabudowę w kolejnych etapach:

- określono zapotrzebowanie na nową zabudowę w perspektywie 30-letniej:*

W celu określenia zapotrzebowania wykorzystano następujące założenia:

<i>Powierzchnia użytkowa / 1 osobę w roku 2014 (wg BDL GUS):</i>	<i>24,6 m²</i>
<i>Śr. przyrost powierzchni użytkowej (wg BDL GUS 2010-2014):</i>	<i>0,2 m²/rok</i>
<i>Powierzchnia użytkowa / 1 osobę w roku 2045 (wg BDL GUS):</i>	<i>30,2 m²</i>
<i>Przyrost liczby mieszkańców:</i>	<i>847 osób</i>
<i>Powierzchnia terenów usług podstawowych w stosunku do powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej zwartej i wielorodzinnej):</i>	<i>15%</i>
<i>Powierzchnia terenów produkcyjno-usługowych w stosunku do powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej zwartej i wielorodzinnej):</i>	<i>40%</i>

- oszacowano chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych oraz niezainwestowanych obszarów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, rozumianych jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy.*

Chłonność terenów oszacowano poprzez określenie stopnia zainwestowania obszarów przeznaczonych pod zabudowę. W tym celu analizie poddano wyodrębnione jednostki przestrzenne i określono wielkość powierzchni użytkowej możliwej do zrealizowania w obrębie poszczególnych jednostek.

W celu oceny realnej chłonności, która jest znacznie zawyżona w przypadku uwzględnienia jedynie wskaźników i parametrów zabudowy zdefiniowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zastosowane zostały współczynniki korygujące. Wyznaczone w planach tereny stanowią bowiem tereny brutto, co oznacza, że są w całości przeznaczone pod daną funkcję, nie uwzględniając funkcji usługowych, np. komunikacji (drogi publiczne i wewnętrzne, ciągi piesze i rowerowe, parkingi) czy usług podstawowych (kościół, sklepy, przedszkola itp.). Znaczna część terenów wymaga lokalizacji innych funkcji wydzielonych (wymagających własnej działki). Pojawiające się usługi, nawet przy ich lokalizacji na parterach budynków mieszkalnych, generują ruch samochodów, a w konsekwencji zwiększone zapotrzebowanie na tereny niezwiązane bezpośrednio z mieszkalnictwem. Ponadto wyznaczona w planach miejscowych maksymalna powierzchnia zabudowy jest często znacznie zawyżona, a istniejące i realizowane nowe budynki zajmują tylko część powierzchni, na której dopuszcza się zabudowę.

Analizując chłonność terenów zastosowano więc następujące współczynniki korygujące:

- powierzchnia terenu w ramach jednostki wyłączona pod funkcje obsługowe: -30%*
- powierzchnia zabudowy w stosunku do max. dopuszczanej w MPZP: -50%*

- *powierzchnia użytkowa w stosunku do powierzchni zabudowy (funkcje obsługowe wewnątrz budynku): -30%*

Dla oszacowania chłonności niezagospodarowanych jednostek przestrzennych (terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, a jeszcze niezabudowanych) wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy wzięto pod uwagę następujące wskaźniki i parametry:

- *skorygowana powierzchnia terenu (wyodrębnionej jednostki przestrzennej),*
- *minimalna wielkość działki,*
- *ilość działek możliwych do zrealizowania na danym terenie,*
- *skorygowana powierzchnia zabudowy,*
- *skorygowana powierzchnia użytkowa.*

Zdefiniowane założenia pozwoliły na oszacowanie chłonności terenów wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy, rozumianej jako różnica pomiędzy skorygowaną powierzchnią zabudowy a powierzchnią wyłączoną pod funkcje obsługowe w budynkach.

POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	=	SKORYGOWANA POWIERZCHNIA ZABUDOWY NA DANYM TERENIE	-	30% (FUNKCJE OBSŁUGOWE WEWNĄTRZ BUDYNKOW)
----------------------------------	---	---	---	--

- *porównano zapotrzebowanie na nową zabudowę z chłonnością obszarów pełniących funkcje mieszkaniowe i przewidziano lokalizację nowych terenów mieszkaniowych wyrażoną w powierzchni tych terenów oraz powierzchni użytkowej do realizacji,*

Możliwości finansowania inwestycji wynikających z konieczności realizacji zadań własnych, związanych z lokalizacją nowej zabudowy określono w pkt 3. Możliwości finansowania inwestycji.

4.2 Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Na podstawie przeprowadzonych analiz i prognoz demograficznych oszacowano maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową. Zakładane zapotrzebowanie na nową zabudowę będzie odpowiadało przyrostowi liczby ludności na terenie gminy i wyniesie 12,17%.

Dalszy rozwój gminy Tychowo i zaspokojenie nowych potrzeb wymagać będzie rozbudowy istniejących układów urbanistycznych w celu zapewnienia terenów mieszkaniowych i pełniących funkcje inne niż mieszkalnictwo. O ile rozwój mieszkalnictwa może być z dużą trafnością prognozowany na podstawie powyższych analiz, tak rozwój budownictwa niemieszkalnego jest uzależniony od wielu czynników,

przede wszystkim czynników gospodarczych o charakterze lokalnym, regionalnym, makroregionalnym i wreszcie krajowym. Na inwestycje, szczególnie podmiotów indywidualnych i podmiotów gospodarczych, lokalne władze mają tylko pośredni wpływ, który wynika ze stworzenia korzystnych warunków dla lokowania zabudowy. Należy jednak brać pod uwagę, iż jest to tylko jeden z elementów, a decyzje lokacyjne są w większości przypadków uzależnione od wielu innych kwestii niezależnych od władztwa gminnego.

Tabela – Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej w podziale na funkcje zabudowy

<i>funkcja zabudowy</i>	<i>prognozowane zapotrzebowanie na nową zabudowę w perspektywie 30-letniej</i>	<i>zwiększone zapotrzebowanie na nową zabudowę w związku z niepewnością procesów inwestycyjnych (+30%)</i>
	<i>Powierzchnia użytkowa [m²]</i>	
<i>tereny mieszkaniowe</i>	<i>25 918,2</i>	<i>33 693,7</i>
<i>tereny usług podstawowych</i>	<i>3 887,7</i>	<i>5 054,1</i>
<i>tereny produkcyjno- usługowe</i>	<i>10 367,28</i>	<i>13 477,48</i>

4.3 Chłonność terenów w podziale na funkcje zabudowy

Dokonując bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę oszacowano chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych oraz obszarów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, rozumianych jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy.

Obowiązujące plany miejscowe obejmują w większości tereny zainwestowane, ich chłonność na nową zabudowę jest niewystarczająca w stosunku do wyników przeprowadzonych analiz, a zaspokojenie zapotrzebowania na nową zabudowę wymaga wyznaczenia odrębnych obszarów, w których może ona zostać zrealizowana. Chłonność na nową zabudowę określono przy użyciu wskaźnika powierzchni użytkowej możliwej do zrealizowania na obszarach niezainwestowanych.

Tabela – Chłonność terenów mieszkaniowych

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m²]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m²]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>powierzchnia użytkowa możliwa do zrealizowania</i>
A6 MN,U	0.22	2200	25%	108	TAK	-
A11 MN,U	0.29	2900	10%	84	TAK	-
A17 MN,U	0.47	4700	10%	230	TAK	-
A20 MN,U	0.30	3000	10%	294	TAK	-
A28 MN,U	0.72	7200	10%	504	TAK	-
A29 MN,U	0.85	8500	15%	504	TAK	-
A31 MN,U	1.37	13700	15%	1510	TAK	-
A37 MN,U	0.05	500	15%	37	TAK	-
A39 MN,U,UZ	2.14	21400	10%	2205	TAK	-
A41 MN,U	1.34	13400	15%	945	TAK	-
A42 MN,U	0.60	6000	15%	420	TAK	-
A50 MN,U	0.33	3300	15%	243	TAK	-
A51 MN,U	0.23	2300	15%	169	TAK	-
A52 MN,U,UZ	2.02	20200	15%	1485	TAK	-
A55 MN,U	1.26	12600	15%	840	TAK	-
A56 MN,U	0.63	6300	10%	420	TAK	-
A59 MN,U	0.63	6300	10%	368	TAK	-
A60 MN,U	0.63	6300	15%	372	NIE	372
A61 MN,U	1.26	12600	10%	744	NIE	744
A63 MN,U	1.40	14000	15%	686	TAK	-
A64 MN,U	2.62	26200	15%	1260	TAK	-
B3 MN,U	4.19	41900	15%	2538	TAK	-

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m²]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m²]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>powierzchnia użytkowa możliwa do zrealizowania</i>
<i>B5 MN,U</i>	<i>0.10</i>	<i>1000</i>	<i>15%</i>	<i>0</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B7 MN,U</i>	<i>0.72</i>	<i>7200</i>	<i>10%</i>	<i>350</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B8 MN,U</i>	<i>1.47</i>	<i>14700</i>	<i>10%</i>	<i>700</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B10 MN</i>	<i>0.37</i>	<i>3700</i>	<i>10%</i>	<i>91</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B12 MN</i>	<i>1.69</i>	<i>16900</i>	<i>10%</i>	<i>551</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B13 MN</i>	<i>1.18</i>	<i>11800</i>	<i>20%</i>	<i>560</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B16 MN</i>	<i>1.34</i>	<i>13400</i>	<i>15%</i>	<i>616</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B17 MN</i>	<i>2.21</i>	<i>22120</i>	<i>15%</i>	<i>1064</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B19 MN</i>	<i>0.93</i>	<i>9300</i>	<i>23%</i>	<i>448</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B20 MN</i>	<i>1.92</i>	<i>19200</i>	<i>15%</i>	<i>941</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B22 MN</i>	<i>2.74</i>	<i>27400</i>	<i>23%</i>	<i>1343</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B23 MN</i>	<i>1.24</i>	<i>12400</i>	<i>15%</i>	<i>608</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B28 MN,U</i>	<i>2.03</i>	<i>20300</i>	<i>15%</i>	<i>952</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B30 MN,U</i>	<i>0.32</i>	<i>3200</i>	<i>15%</i>	<i>140</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B32 MN</i>	<i>0.46</i>	<i>4600</i>	<i>15%</i>	<i>169</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B33 MN,U</i>	<i>0.60</i>	<i>6000</i>	<i>15%</i>	<i>350</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B34 MN,U</i>	<i>0.11</i>	<i>1100</i>	<i>15%</i>	<i>88</i>	<i>NIE</i>	<i>88</i>
<i>B35 MN,U</i>	<i>0.17</i>	<i>1700</i>	<i>15%</i>	<i>88</i>	<i>NIE</i>	<i>88</i>
<i>B36 MN,U</i>	<i>1.45</i>	<i>14500</i>	<i>13%</i>	<i>711</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B41 MN,U</i>	<i>2.89</i>	<i>28900</i>	<i>13%</i>	<i>1386</i>	<i>NIE</i>	<i>1386</i>
<i>B42 MN,U</i>	<i>0.67</i>	<i>6700</i>	<i>13%</i>	<i>315</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>B43 MN,U</i>	<i>3.07</i>	<i>30700</i>	<i>10%</i>	<i>1449</i>	<i>NIE</i>	<i>1449</i>
<i>B47 MN,U</i>	<i>2.79</i>	<i>27900</i>	<i>10%</i>	<i>1323</i>	<i>NIE</i>	<i>1323</i>
<i>C2 MN</i>	<i>2.18</i>	<i>21800</i>	<i>13%</i>	<i>801</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C7 MN</i>	<i>0.38</i>	<i>3800</i>	<i>18%</i>	<i>140</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C15 MN,U</i>	<i>0.56</i>	<i>5600</i>	<i>10%</i>	<i>210</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C20 MN</i>	<i>3.69</i>	<i>36900</i>	<i>10%</i>	<i>1356</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C24 MN,U</i>	<i>0.84</i>	<i>8400</i>	<i>5%</i>	<i>588</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C26 MW,U</i>	<i>1.91</i>	<i>19100</i>	<i>8%</i>	<i>1404</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C29 MN,U</i>	<i>2.72</i>	<i>27200</i>	<i>10%</i>	<i>1890</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>
<i>C30 MN,U</i>	<i>0.66</i>	<i>6600</i>	<i>10%</i>	<i>485</i>	<i>TAK</i>	<i>-</i>

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m²]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m²]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>powierzchnia użytkowa możliwa do zrealizowania</i>
C32 MN,U	0.17	1700	10%	125	TAK	-
D2 MW	1.36	13600	10%	630	TAK	-
D4 MW,U	1.97	19700	10%	1689	TAK	-
D5 MN,U	1.13	11300	10%	1092	NIE	1092
D6 MN,U	1.08	10800	10%	794	TAK	-
D7 MN,U	0.69	6900	10%	507	TAK	-
D8 MW	1.61	16100	10%	986	TAK	-
D10 MN,U	0.58	5800	8%	426	TAK	-
D12 MW	0.85	8500	13%	521	TAK	-
D13 MN	1.12	11200	13%	504	TAK	-
D18 MW	2.43	24300	13%	1191	TAK	-
D25 MN	0.26	2600	10%	127	TAK	-
D30 MN,U	1.76	17600	10%	1294	NIE	1294
4 MW,UH	2.95	29500	10%	3614	TAK	-
5 MN	0.17	1700	10%	83	NIE	83
7 MN	1.08	10800	10%	529	TAK	-
8 MN,U	0.50	5000	8%	245	TAK	-
12 MN,U	0.70	7000	8%	343	TAK	-
13 MW	2.22	22200	10%	1632	TAK	-
15 MW	1.32	13200	8%	970	TAK	-
16 MN	0.57	5700	15%	315	TAK	-
18 MN,U	0.88	8800	15%	420	NIE	420
20 MN,U	0.94	9400	15%	630	NIE	630
21 MW	0.29	2900	15%	213	TAK	-
22 MN	0.40	4000	15%	268	NIE	268
26 MN,U	0.19	1900	10%	140	TAK	-
27 MN	0.34	3400	18%	158	NIE	158
30 MN	0.51	5100	20%	375	TAK	-
34 MN	0.98	9800	15%	420	TAK	-
35 MN	0.69	6900	15%	338	TAK	-
40 MN,U	0.40	4000	13%	294	NIE	294
42 MN	1.53	15300	15%	700	NIE	700
43 MN,U	2.23	22300	13%	1470	NIE	1470
47 MW	0.46	4600	10%	338	TAK	-
52 MN	0.22	2200	10%	162	TAK	-
55 MN	2.67	26700	10%	1911	TAK	-
56 MN	0.89	8900	15%	420	TAK	-
SUMA	105.10	1051020		62951		11857

Tabela – Chłonność terenów produkcyjnych, składów i magazynów

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m²]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m²]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>powierzchnia użytkowa możliwa do zrealizowania</i>
A1 P,S	1.74	17400	15%	1050	TAK	-
A21 P,S	2.70	27000	10%	328	TAK	-
A24 P,S	5.05	50500	35%	2984	TAK	-
A32 P,S	0.11	1100	25%	2625	TAK	-
B4 UH,M	0.14	1400	25%	5250	NIE	5250
B49 P,S	1.58	15800	25%	135	TAK	-
C16 P,S	0.99	9900	18%	120	TAK	-
C17 P,S	2.72	27200	20%	1548	TAK	-
D1 P,S	2.61	26100	20%	970	TAK	-
D3 P,S	6.37	63700	13%	1666	TAK	-
D15 P,U	1.00	10000	30%	3837	TAK	-
D19 P,S	1.17	11700	20%	6243	TAK	-
D28 P,S	5.85	58500	20%	980	TAK	-
D27 P,S	4.45	44500	18%	1003	NIE	1003
17 P,S	1.19	11900	20%	5733	TAK	-
36 P,S	0.67	6700	15%	2940	NIE	2940
SUMA	38.34	383400		37412		9193

Tabela – Chłonność terenów produkcyjno-usługowych

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m²]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m²]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>powierzchnia użytkowa możliwa do zrealizowania</i>
A25 UR,M	0.51	5100	25%	312	TAK	-
A33 UR,M	0.16	1600	35%	137	TAK	-
C25 UR,M	0.60	6000	50%	735	TAK	-
SUMA	1.27	12700		1185		0

Tabela – Chłonność terenów usługowych

<i>symbol przeznaczenia</i>	<i>powierzchnia terenu [ha]</i>	<i>powierzchnia terenu [m2]</i>	<i>skorygowana powierzchnia zabudowy [%]</i>	<i>skorygowana powierzchnia użytkowa [m2]</i>	<i>teren zainwestowany</i>	<i>pow.uż. możliwa do zrealizowania</i>
10 UR,M	0.50	5000	30%	315	TAK	-
24 UH,UR	0.12	1200	60%	176	TAK	-
A2 UR,M	1.15	11500	30%	845	TAK	-
A4 UR,M	2.01	20100	30%	1260	TAK	-
A10 UR,M	3.95	39500	25%	2363	TAK	-
A15 UR,M	1.62	16200	25%	700	NIE	700
A18 UH,M	0.50	5000	35%	429	TAK	-
A19 UH,M	0.52	5200	35%	446	TAK	-
A26 UR,M	0.87	8700	25%	525	NIE	525
A34 UR,M	1.81	18100	25%	1050	NIE	1050
A36 UH,M	0.05	500	25%	31	TAK	-
A68 UH,M	2.22	22200	40%	2100	TAK	-
B45 UR,M	0.44	4400	30%	252	NIE	252
C5 UR,M	0.48	4800	25%	294	TAK	-
C8 UR,M	0.35	3500	25%	214	NIE	214
C9 UR,M	0.29	2900	25%	178	TAK	-
C23 UH	0.05	500	30%	37	TAK	-
C27 UR,M	0.34	3400	30%	210	TAK	-
D14 UR,M	0.12	1200	70%	206	NIE	206
SUMA	17.39	173900		11630		2947

4.4 Zapotrzebowanie na nową zabudowę poza obszarami mieszkaniowymi istniejącymi i wyznaczonymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Analiza możliwości lokalizowania zabudowy na terenach pełniących różnicowane funkcje wykazała, iż istniejące i wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszary przeznaczone pod zabudowę nie pokrywają zapotrzebowania na tereny, jakie oszacowano w perspektywie 30-letniej. Bilans terenów został zatem uzupełniony o wskaźniki zapotrzebowania na nową zabudowę.

Tabela – Zapotrzebowanie na nową zabudowę poza obszarami istniejącymi i wyznaczonymi w planach miejscowych wyrażone w powierzchni użytkowej

<i>funkcja zabudowy</i>	<i>zapotrzebowanie</i>	<i>zwiększone zapotrzebowanie na nową zabudowę (+ 30%)</i>	<i>chłonność terenów w MPZP</i>	<i>różnica (nowe tereny)</i>
<i>tereny mieszkaniowe</i>	<i>25 918,2</i>	<i>33 693,7</i>	<i>11 857</i>	<i>21 836,7</i>
<i>tereny usługowe</i>	<i>3 887,7</i>	<i>5 054,1</i>	<i>2 347</i>	<i>2707,1</i>
<i>tereny produkcyjne</i>	<i>10 367,28</i>	<i>13 477,5</i>	<i>9 193</i>	<i>4248,5</i>

Wyniki prognozy stanowią swojego rodzaju wytyczne dla gminy przy planowaniu rozmieszczenia zabudowy na obszarze gminy i należy je traktować sygnalnie. Należy pamiętać, iż głównym założeniem zrównoważonego rozwoju środowiska mieszkaniowego gminy jest przeciwdziałanie dezurbanizacji i rozpraszaniu zabudowy, a nowoprojektowana zabudowa powinna stanowić swojego rodzaju odzwierciedlenie i uzupełnienie zabudowy już istniejącej.

Wyboru obszarów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową dokonano, uwzględniając wyniki przeprowadzonych na potrzeby niniejszego studium analiz, wymogi ładu przestrzennego oraz priorytet zrównoważonego rozwoju. Szczegółowe zasady zagospodarowania obszarów należy określać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4.5 Podsumowanie i wytyczne

Na podstawie przeprowadzonych analiz oszacowane maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej budynków do realizacji.

Nowe tereny pod zabudowę zaprojektowano w oparciu o poniższe założenia:

- 1) Przyjmuje się, iż objęte zmianą studium tereny o zabudowie mocno rozproszonej oraz samotne zagrody zlokalizowane poza tymi terenami, nie będą się rozwijać pod względem demograficznym i przestrzennym.*
- 2) Planowana zabudowa winna opierać się głównie o uzupełnianie obszaru zwartej zabudowy wsi wzdłuż istniejących dróg i uzbrojenia terenu w ramach obszarów wyznaczonych na rysunku studium, dzięki czemu lokalizacja nowej zabudowy nie będzie wymagała uzupełniania istniejącego układu komunikacyjnego o nowe odcinki dróg publicznych ani rozbudowy magistralnych sieci infrastruktury technicznej.*
- 3) Realizacja nowych odcinków dróg publicznych i systemów infrastruktury technicznej odpowiada możliwościom inwestycyjnym gminy.*

- 4) *Zakłada się rozwój zabudowy głównie w zakresie podstawowych funkcji (mieszkaniowej i działalności gospodarczej: produkcyjnej i usługowej) oraz wzrost standardu zamieszkania poprzez zwiększenie przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań.*
- 5) *Z uwagi na częste prowadzenie działalności gospodarczej w miejscu zamieszkania dopuszcza się przeznaczenie w mpzp terenów mieszkaniowych pod zabudowę mieszaną – mieszkaniowo-usługową oraz pod zabudowę zagrodową.*
- 6) *Przyjmuje się, iż maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, będzie wynosić:*
 - a) *dla funkcji mieszkaniowej:*
 - *nie więcej niż 33 693,7 m² powierzchni użytkowej,*
 - b) *dla funkcji usługowej:*
 - *nie więcej niż 5 054,1 m² powierzchni użytkowej,*
 - c) *dla funkcji produkcyjnej:*
 - *nie więcej niż 13 477,5 m² powierzchni użytkowej,*
 - d) *pozostałe funkcje zabudowy:*
 - *w zależności od aktualnych potrzeb.*
- 7) *Określając ilość nowych terenów pod zabudowę przyjmuje się utrzymanie istniejących parametrów określających przestrzenne minimum zdrowotne i społeczne, określone sposobem i powierzchnią zagospodarowania danego terenu:*
 - a) *zabudowa mieszkaniowa:*
 - *minimalne powierzchnie działek określone w obowiązujących na terenie gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wahają się od 600 m² do 3000 m²,*
 - *maksymalna powierzchnia zabudowy zdefiniowana w obowiązujących na terenie gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego waha się od 15% do 50%,*
 - *realizowane budynki zajmują przeciętnie około 50% maksymalnej powierzchni zabudowy dopuszczonej w planach miejscowych,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 15% przypada średnio 350 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 20% przypada średnio 475 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 25% przypada średnio 600 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 30% przypada średnio 700 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 35% przypada średnio 815 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 40% przypada średnio 970 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 45% przypada średnio 1060 m² powierzchni użytkowej,*
 - *na 1 ha terenów mieszkaniowych o powierzchni zabudowy do 50% przypada średnio 1225 m² powierzchni użytkowej,*
 - b) *zabudowa produkcyjna (w tym składy i magazyny):*

- *minimalne powierzchnie wahają się od 1100 m² do 14000 m²,*
- *maksymalna powierzchnia zabudowy zdefiniowana w obowiązujących na terenie gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego waha się od 20% do 70%,*
- *realizowane budynki zajmują przeciętnie około 50% maksymalnej powierzchni zabudowy dopuszczonej w planach miejscowych,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 20% przypada średnio 490 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 25% przypada średnio 610 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 30% przypada średnio 705 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 35% przypada średnio 860 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 40% przypada średnio 980 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 50% przypada średnio 1020 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 60% przypada średnio 1470 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów produkcyjnych o powierzchni zabudowy do 70% przypada średnio 1715 m² powierzchni użytkowej,*

c) zabudowa usługowa:

- *minimalne powierzchnie działek wahają się od 500 m² do 5000 m²,*
- *maksymalna powierzchnia zabudowy zdefiniowana w obowiązujących na terenie gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego waha się od 25% do 70%,*
- *realizowane budynki zajmują przeciętnie około 50% maksymalnej powierzchni zabudowy dopuszczonej w planach miejscowych,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 25% przypada średnio 570 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 30% przypada średnio 650 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 35% przypada średnio 860 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 40% przypada średnio 945 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 60% przypada średnio 1470 m² powierzchni użytkowej,*
- *na 1 ha terenów usługowych o powierzchni zabudowy do 70% przypada średnio 1715 m² powierzchni użytkowej;*

d) pozostałe funkcje zabudowy:

- *powierzchnie działek pod pozostałe funkcje zabudowy są dostosowane do typu zabudowy i aktualnych potrzeb.*

8) Uwzględniając parametry zagospodarowania terenów już zainwestowanych, określono zapotrzebowanie na nowe tereny pod zabudowę, wynikające z przeprowadzonych analiz:

a) zabudowa mieszkaniowa (w tym mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa lub zagrodowa):

– przy założeniu powierzchni zabudowy:

- 15%: 62,4 ha,
- 20%: 46,0 ha,
- 25%: 36,4 ha,
- 30%: 31,2 ha,
- 35%: 26,8 ha,
- 40%: 22,5 ha,
- 45%: 20,6 ha,
- 50%: 17,8 ha;

b) zabudowa produkcyjna:

– przy założeniu powierzchni zabudowy:

- 20%: 8,7 ha,
- 25%: 7,0 ha,
- 30%: 6,0 ha,
- 35%: 4,9 ha,
- 40%: 4,3 ha,
- 50%: 4,1 ha,
- 60%: 2,9 ha,
- 70%: 2,5 ha;

c) zabudowa usługowa:

– przy założeniu powierzchni zabudowy:

- 25%: 4,8 ha,
- 30%: 4,2 ha,
- 35%: 3,1 ha,
- 40%: 2,9 ha,
- 60%: 1,8 ha,
- 70%: 1,6 ha;

d) pozostałe funkcje – w zależności od potrzeb.

9) Zakłada się utrzymanie wysokich standardów w zakresie wielkości działek, szczególnie pod zabudowę mieszkaniową, dzięki czemu nowopowstająca zabudowa będzie swoją intensywnością odpowiadać zabudowie istniejącej i wpisywać się w krajobraz istniejących układów urbanistycznych.

W kontekście niniejszej zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tychowo, bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę sporządzony na potrzeby zmiany studium przyjętej w 2016 r. jest nadal aktualny i nie wymaga on korekty w odniesieniu do kierunków zagospodarowania przestrzennego proponowanych w niniejszej zmianie studium.

Obszary objęte niniejszą zmianą Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tychowo stanowią obszary już zagospodarowane lub przeznaczone pod zabudowę w obowiązujących dotychczas dokumentach planistycznych. W związku z tym przyjęte w niniejszej zmianie studium kierunki zagospodarowania przestrzennego nie mają wpływu na wyniki bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, sporządzonego na potrzeby zmiany studium przyjętej w 2016 r.